

# DET KRISTNE LÆGFOLK

»CHRISTIFIDELES LAICI«

Eftersynodal apostolsk skrivelse  
fra  
pave Johannes Paul II  
om lægfolkets kald og sendelse  
i kirken og i verden

---

Ansgarstiftelsens Forlag  
København 1990

Pave Johannes Paul II's eftersynodale apostolske skrivelse

»Christifideles Laici«

»Det kristne Lægfolk«

oversat af Ruth Plum efter den engelske udgave af

»L'Osservatore Romano« 6. februar 1989.

Teologisk rådgiver: Ib H. Andersen

Dansk udgave © Ansgarstiftelsens Forlag 1990

Sats: Kateketcentralen, Werks Fotosats, Århus

Tryk: Werks Offset, Århus

ISBN 87-88297-14 4

*Til biskopperne  
Til præsterne og diakonerne  
Til ordensfolkene  
Til alle lægfolk*

## Indledning

1. Det kristne lægfolk (Christifideles laici), hvis »Kald og sendelse i Kirken og i verden tyve år efter Det andet Vatikankoncil« var emnet for bispesynoden i 1987, udgør den del af Guds folk, som kan sammenlignes med vingårdsarbejderne i Mattæus-Evangeliet: »Thi med Himmeriget er det som med en husbond, der tidligt om morgenen gik ud for at leje arbejdere til sin vingård. Og da han var blevet enig med dem om en denar om dagen, sendte han dem hen i sin vingård« (Matt. 20,1-2). Evangeliets lignelse viser os Herrens viltudstrakte vingård, og de mange mænd og kvinder, som er kaldede og sendte til at arbejde i den. Vingården er hele verden (sml. Matt. 13,38), som skal forvandles efter Guds plan med henblik på Guds riges endegyldige komme.

### Gå også I hen i min vingård

2. »Og han gik ud ved den tredje time og så nogle andre stå ledige på torvet. Til dem sagde han: »Gå også I hen i min vingård« (Matt. 20,3-4).

Lige fra denne dag af lyder kaldet fra vor Herre Jesus stadigt i historien: »Gå også I hen i min vingård«; det er rettet til ethvert menneske, der træder ind i denne verden.

I vore dage har kirken efter Det andet Vatikankoncil ved Pin-

seåndens fornyede udgydelse opnået en mere levende bevidsthed om sin missionerende karakter. Den har igen lyttet til sin Herres stemme, når han sender den til verden som »frelsens universelle sakramente«.<sup>1</sup>

*Gå også I.* Kaldet angår ikke kun hyrderne, præsterne, ordensfolkene. Det omfatter alle; også lægfolk er kaldet personligt af Herren og modtager fra ham en sendelse til kirken og til verden. Gregor den Store minder i sin forkyndelse om denne kendsgerning og kommenterer lignelsen om arbejderne i vingården. »Vær opmærksomme på, hvordan I lever, kære mennesker, og se, om I allerede er Herrens arbejdere. Enhver af jer bør gennemtænke, hvad han gør, og overveje, om han arbejder i Herrens vingård«.<sup>2</sup>

Især koncilet har med sin rige teologiske spirituelle og pastorale arv som aldrig før skrevet om lægfolkets natur, værdighed, spiritualitet, sendelse og ansvar. Og *koncilfædrene har i gentagelse af Kristi kald opfordret alle lægfolk, både mænd og kvinder, til at arbejde i Herrens vingård*: »Dette hellige kirkemøde opfordrer indtrængende i Herren hver lægmand eller -kvinde til spontant, generøst og helhjertet at svare ja til Kristi kaldelse, som i denne stund er mere indtrængende end nogensinde, og til Helligåndens indskydelser. Måtte de unge føle, at denne appel specielt er rettet til dem, og måtte de tage imod den med iver og glæde. Det er nemlig Herren selv, som gennem koncilet på ny opfordrer hele lægfolket til stadig fastere at slutte sig til ham, og anse som sit eget det, som angår ham (sml. Fil. 2,5) og tage del i hans frelsebringende værk. Endnu engang sender han alle til hver by og hvert sted, som han selv skal besøge (sml. Luk. 10,1)«.<sup>3</sup>

*Gå også I hen i min vingård.* Disse ord genlød endnu engang åndeligt under bispesynoden, der fandt sted i Rom fra 1. til 30. oktober 1987. Fædrene fulgte i koncilets spor og var åbne for de erfaringer, som personer og grupper i hele kirken havde gjort. Berigede af de forudgående synoder beskæftigede de sig på en speciel og omfattende måde med lægfolkets kald og sendelse i kirken og i verden.

Ved dette bispemøde manglede det ikke på repræsentation af kvalificerede lægfolk, såvel mænd som kvinder, der ydede et væsentligt bidrag til synodens arbejde. Dette blev offentlig anerkendt i afslutningsprædikenen: »Vi takker for, at vi under synoden ikke blot kunne glæde os over deltagelsen af lægfolk (både mandlige og kvindelige »auditorer«), men endnu mere for, at forløbet af synodens drøftelser gav os mulighed for at lytte til dem, vi havde indbudt, som repræsenterede lægfolket fra alle dele af verden, fra forskellige lande, og nyde godt af deres erfaringer, deres råd og forslag, som de fremsatte af kærlighed til den fælles sendelse«.<sup>4</sup>

Ved at betragte årene efter koncilet kunne synodefædrene konstatere, hvordan Helligånden stadigt fornyer kirken, og hvordan Ånden har indgivet ny stræben efter hellighed og aktiv deltagelse hos så mange lægfolk. Herom vidner blandt andet den nye form for aktivt samarbejde mellem præster, ordensfolk og lægfolk; den aktive deltagelse i liturgien, i Guds ords forkyndelse og i katekesen; de mange tjenester og opgaver, der betros lægfolk og udføres af dem; opblomstringen af grupper, foreninger og åndelige bevægelser såvel som lægfolkets engagement i kirkens liv; og i den større og betydningsfulde deltagelse af kvinder i samfundets udvikling.

Synoden har dog samtidig vist, at den vej, som lægfolket er slået ind på efter koncilet, ikke har været fri for farer og vanskeligheder. Især omtaltes to fristelser, som de ikke altid har kunnet undgå. Fristelsen til at interessere sig så stærkt for tjenester og opgaver i kirken, så nogle forsømmer at blive aktivt engagerede i deres ansvar i den faglige, sociale, økonomiske, kulturelle og politiske verden; og fristelsen til at legitimere den uberettigede adskillelse mellem tro og liv, det vil sige en adskillelse mellem den principielle accept af evangeliet og den konkrete virkeliggørelse af evangeliet i forskellige situationer i verden.

Synoden har i løbet af sit arbejde igen og igen henvist til Det andet Vatikankoncil, hvis lære om lægfolket efter tyve år har fået en forbavsende aktualitet, ja, undertiden en næsten profe-

tisk betydning. Denne lære kan belyse og være vejledende for de svar, som i dag skal gives i nye situationer. Den udfordring, der mødte synodefædrene betød faktisk, at de måtte anvise konkrete veje til, at denne lovende »teori« om lægfolkets stilling, som koncilet har givet udtryk for, kan oversættes til ægte kirkelig »praksis«. Nogle situationer gjorde sig bemærkede på grund af en vis »nyhed«, og de kan i det mindste i kronologisk forstand kaldes for efterkonciliære. Dem ofrede synodefædrene med rette særlig opmærksomhed under deres samtaler og overvejelser. Af disse skal her især nævnes de kirkelige tjenester og opgaver, som er betroet og i fremtiden betros til lægfolket; væksten og udbredelsen af nye »bevægelser« side om side med andre former for lægfolkets engagement, såvel som kvindens stilling og opgaver i kirken og i samfundet.

Ved afslutningen af deres arbejde, som de udførte med stor interesse, kompetence og generøsitet, meddelte synodefædrene mig deres ønsker og anmodede om, at et afsluttende paveligt dokument om lægfolket på rette tidspunkt ville blive givet til universalkirken.<sup>5</sup>

Denne eftersynodale apostolske skrivelse forsøger at tage hensyn til hele synodearbejdets rigdom lige fra *Lineamenta* til *Instrumentum Laboris*, fra den indledende rapport, de enkelte biskoppers og lægfolks indlæg til den sammenfattende rapport efter drøftelsen i synodeaulaen, fra drøftelserne i de »små grupper« og rapporterne derfra til de endelige »forslag« og det afsluttende »budskab«. Derfor er dette dokument ikke noget, der er i modsætning til synoden, men det skal være et nøjagtigt og sammenhængende udtryk for den, et resultat af kollegialt samarbejde. Derfor har også synodens generalsekretariats råd og sekretariatet selv bidraget til dets endelige form.

Denne apostolske skrivelse har til hensigt at vække og fremme en dybere bevidsthed blandt alle de troende om den gave og det ansvar, de er fælles om, både som en gruppe og som enkeltpersoner i kirkens fællesskab og sendelse.

## Den moderne verdens påtrængende behov: Hvorfor står I her ledige hele dagen?

3. Den dybeste betydning af denne Synode og den kostbareste frugt, som ønskes som resultat deraf, er, at *lægfolket trofast lytter til Kristi kald til at arbejde i hans vingård*, til levende, ansvarligt og bevidst at deltage i kirkens sendelse i dette enestående historiske øjeblik, der er særligt dramatisk, fordi det er ved overgangen til det tredje årtusinde.

Nye forhold i dag, både i kirken og i det økonomiske, politiske og kulturelle liv kræver med særlig styrke lægfolkets handlen. Hvis manglende engagement altid er uacceptabelt, er det det endnu mere i vore dage. *Ingen har lov til at være uvirksom.*

Lad os fortsætte vor læsning af evangeliets lignelse: »Og ved den ellefte time gik han ud og fandt endnu nogle stående dér, og han spørger dem: Hvorfor står I her ledige hele Dagen? De svarede ham: »Fordi ingen har lejet os«. Da siger han til dem: »Gå også I hen i min vingård«.

Fordi det arbejde, som venter alle i Herrens vingård, er så stort, er der ingen plads for uvirksomhed. Med endnu større styrke gentager vingårdens herre sin indbydelse: »Gå også I hen i min vingård.

Herrens stemme lyder klart i det inderste i enhver af Kristi efterfølgere, som gennem troen og de kristne initiationssakramenter er blevet ligedannet med Jesus Kristus, er indlemmet som et levende medlem i kirken og har en aktiv del i dens frelsessendelse. Herrens stemme lader sig også fornemme gennem begivenhederne i kirkens historie og i menneskenes historie, således som koncilet minder os om det: »Guds folk ved, at det ledes af Herrens Ånd, som fylder jordens kreds, og i kraft af denne tro prøver det blandt de erfaringer, krav og længsler, som det deler med vor tids mennesker, at se de ægte tegn på Guds nærvær og vilje. Troen kaster jo et nyt lys over alle ting, manifesterer Guds hele hensigt med mennesket og leder dermed sindet i retning af menneskeværdige løsninger«.<sup>6</sup>

Vi må derfor holde nøje øje med vor verden med dens problemer og værdier, dens rådløshed og håb, dens nederlag og sejre: en verden, hvis økonomiske, sociale, politiske og kulturelle forhold frembyder problemer og store vanskeligheder, som koncilet har beskrevet det i pastoralkonstitutionen *Gaudium et spes*.<sup>7</sup> Denne verden er dog vingården, den er det sted, hvor de troende er kaldet til at opfylde deres sendelse. Jesus ønsker af dem som af alle sine disciple, at de skal være »jordens salt« og »verdens lys« (sml. Matt. 5,13-14): Men hvordan forholder det sig konkret med den »jord« og »den verden«, hvis »salt« og »lys« de kristne skal være?

De mangfoldige situationer og problemer, der eksisterer i vor verden er store, og de ændres meget hurtigt. Der må derfor advares mod generaliseringer og forenklinger. Men det er dog muligt at belyse *nogle grundtendenser, der dukker op i det moderne samfund*. Evangeliet beretter, at der vokser ugræs og god sæd sammen på bondens mark. Det samme gælder i historien, hvor der i hverdagslivet ofte er store modsigelser i udøvelsen af menneskelig frihed, hvor ondt og godt, uretfærdighed og retfærdighed, smerte og håb findes side om side og ofte tæt sammenvævet.

## Sekularisme og behovet for religion

4. Hvordan kan man undgå at lægge mærke til den stadigt tiltagende forekomst af *religiøs indifferens* og af *ateisme* i dens mere varierede former, især i dens måske mest udbredte form af *sekularisme*? Negativt påvirket af den vedvarende videnskabelige og teknologiske udviklings imponerende triumfer og mere endnu af en meget gammel og dog altid ny fristelse nemlig den at ville være ligesom Gud (sml. 1.Mos. 3,5) ved ubegrænset brug af friheden, overskrærer mennesker de religiøse rødder, der findes i deres hjerte; de glemmer Gud eller bibeholder ham uden nogen betydning i deres liv, eller de forkaster ham ligefrem og begynder at tilbede forskellige af den moderne verdens »idoler«.



Vor tids fænomen med sekularisme er virkelig alvorligt, ikke blot hvad angår den enkelte, men hvad hele samfund angår, som koncilet allerede har påpeget: »Stadig flere fjerner sig fra religionen i praksis«. <sup>8</sup>

Ved andre lejligheder har jeg selv mindet om fænomenet afkristning, som rammer gamle kristne folkeslag, og som bestandig kræver gen-evangelisering.

*Menneskelig længsel efter og behovet for religion* kan imidlertid ikke helt udslettes. Når mennesker i deres samvittighed har mod til at stille sig ansigt til ansigt med menneskelivets mere alvorlige spørgsmål – især spørgsmål i forbindelse med hensigten med livet, med lidelsen og med døden – kan de ikke komme udenom at gøre de sande ord, som Augustin udtalte, til deres egne: »Du har skabt os til dig, derfor er vort hjerte uroligt, indtil det hviler i dig«. <sup>9</sup> På samme måde vidner den moderne verden også mere og mere og stærkere og stærkere om dette ved en åbenhed for en åndelige og transcendent livsanskuelse, en fornyet interesse for religiøs søgen, tilbagekomsten af sansen for det hellige og for bønnen og kravet om frihed til at påkalde Herrens navn.

## Mennesket: en krænket og ophøjet værdighed

5. Vi minder desuden om de *krænkelser*, som mennesket i dag udsættes for.

Når den enkelte ikke anerkendes og elskes i sin værdighed som Guds levende billede (sml. 1.Mos. 1,26), udsættes mennesket for højst ydmygende og nedværdigende former for »manipulation«, som helt sikkert gør mennesket til de stærkeres slave. »De stærkere« kan have forskellige navne: en ideologi, økonomisk magt, politiske og umenneskelige systemer, videnskabeligt teknokrati og massemediernes indtrængen overalt. Her står vi igen over for mange mennesker, vore søstre og brødre, hvis fundamentale rettigheder krænkes, fordi de er alt for tålmodige og på grund af visse borgerlige lovgivningers åbenlyse uretfær-

dighed: Retten til livet og dets ukrænkelighed, retten til bolig og arbejde, retten til en familie og til ansvarsbevidst forældreskab, retten til at deltage i det offentlige og det politiske liv, retten til samvittighedsfrihed og til religionsfrihed.

Hvem kan tælle hvor mange børn, der ikke blev født, fordi de blev dræbt i deres mors skød, hvor mange børn, der blev forladt og mishandlet af deres forældre, hvor mange børn, der vokser op uden kærlighed og opdragelse? I nogle lande mangler hele befolkningsgrupper bolig og arbejde, savner de midler, der er absolut nødvendige for at kunne leve et menneskeværdigt liv, og mangler endda de ting, der er nødvendige for blot at opretholde livet. Der findes i dette øjeblik i storbyernes udkanter store områder med fattigdom og nød, både fysisk og moralsk. Hele grupper af mennesker er blevet alvorligt ramt heraf.

*Menneskets hellighed* kan dog ikke afskaffes, hvor ofte den end nedvurderes og krænktes; for den har sit urokkelige fundament i Gud som Skaber og som Far. Menneskets hellighed vender altid tilbage.

Opfattelsen af menneskets værdighed må gennemtænkes og bekræftes endnu stærkere. En gavnlig udvikling vinder frem og gennemtrænger alle mennesker på jorden og gør dem mere og mere bevidste om det enkelte menneskes værdighed: mennesket er ikke en »ting« eller et »objekt«, der kan benyttes, men først og fremmest et ansvarligt »subjekt«, der er udstyret med samvittighed og frihed, kaldet til at leve ansvarligt i samfundet og i historien og orienteret mod åndelige og religiøse værdier.

Det er blevet sagt, at vor tid er »humanismens tid«. Det er paradoksalt, at nogle af dens ateistiske og sekularistiske former når til et punkt, hvor mennesket reduceres og tilintetgøres, mens andre former for humanisme i stedet for forherliger mennesket på en sådan måde, at disse former bliver til virkelig og ægte afgudsdyrkelse. Der er dog også andre former, som i overensstemmelse med sandheden virkelig erkender menneskets storhed og elendighed og viser, støtter og fremmer dets hele værdighed.

Tegn på og resultat af denne humanistiske udvikling er det voksende behov for *medbestemmelse*, hvad der uden tvivl er et af de karakteristiske træk ved vor tids menneskehed, et sandt tidens tegn, der udvikles på forskellige områder og forskellige måder: først og fremmest det voksende behov for medbestemmelse, hvad angår kvinder og unge, ikke blot inden for familien og det akademiske liv, men også på de kulturelle, økonomiske, sociale og politiske områder. At være ledende skikkelser i denne udvikling, på visse måder skabe af en ny, mere menneskelig kultur, er et krav både til den enkelte og til mennesker i det hele taget.<sup>10</sup>

## Konflikt og fred

6. Endelig kan vi ikke se bort fra et andet fænomen, som er meget tydeligt i vore dages menneskehed: måske rammes menneskeheden som aldrig før i historien dagligt af *konflikt*. Dette er et fænomen, der har mange former, der viser sig i en legitim mangfoldighed af mentaliteter og initiativer, men som kommer til udtryk i et fatalt modsætningsforhold mellem personer, grupper, kategorier, nationer og blokke af nationer. Dette modsætningsforhold tager form af vold, af terrorisme og af krig. Endnu engang, men i uhyre dimensioner forsøger forskellige sektorer af menneskeheden igen idag at demonstrere deres »almagt« med det nytteløse foretagende at bygge »Babelstårnet« (sml. 1.Mos. 11,1-9). Selve menneskeslægten bliver således dramatisk rystet og såret.

På den anden side er den menneskelige længsel efter det uvurderlige gode som *fred* i retfærdighed er, og som erfares både af enkeltpersoner og af hele folkeslag, helt *uudryddelig*. Evangeliets saligprisning: »Salige er de som stifter fred« (Matt. 5,9), finder en ny og betydningsfuld genklang i moderne mennesker: hele befolkninger lever, lider og arbejder i dag for at opnå fred og retfærdighed. Det tilstræbes i vore dage, at så mange personer og grupper som muligt deltager i samfundslivet, for at den øn-

skede fred skal blive til virkelighed. På denne vej møder vi mange troende lægfolk, der med storsind engagerer sig på det sociale og politiske område ved at arbejde i forskellige institutionelle og frivillige former for hjælp til de svageste.

## Jesus Kristus, menneskehedens håb

7. Dette er altså det udstrakte arbejdsområde, som ligger foran de arbejdere, der er sendt ud af »vingårdens herre« for at arbejde i hans vingård.

På dette område er kirken til stede og arbejder, hver eneste af os, hyrder, præster, diakoner, ordensfolk og lægfolk. De her omtalte ugunstige situationer berører kirken dybt: til dels er de bestemmende for kirken, men de underkuer den ikke og overvin-der den endnu mindre, fordi Helligånden, der giver den liv, støt-ter den i dens sendelse.

Trods enhver vanskelighed, forsinkelse og uoverensstemmel-se, der skyldes menneskenaturens begrænsninger, synder og Den Onde, ved kirken, at alle de kræfter, som menneskeheden sætter ind for at opnå fællesskab og medbestemmelse, besvares fuldt ud i Jesu Kristi, menneskets og verdens Forlørsers, indgri-ben.

Kirken ved, at den er udsendt af ham som »et tegn på« og et redskab for den nære forening med Gud og hele menneskeslæg-tens indbyrdes enhed«. <sup>11</sup>

Derfor kan menneskeheden trods alt dette alligevel håbe. Ja, den skal håbe; det levende og personlige evangelium, *Jesus Kris-tus selv, er det »glade budskab« og bringer den glæde*, som kirken forkynder hver dag, og som kirken vidner om over for alle men-esker.

Lægfolket har en væsentlig og uerstattelig rolle i denne for-kyndelse og i dette vidnesbyrd: gennem dem bliver Kristi kirke nærværende i de forskellige områder af verden som tegn på og kilde til håb og til kærlighed.

## 1. kapitel

# Jeg er vintræet I er grenene

## Lægfolkets værdighed i kirkens mysterium

### Vintræets mysterium

8. Bibelen benytter billedet med vintræet på forskellige måder. I et specielt tilfælde tjener vintræet til at udtrykke *Guds folks mysterium*. Ud fra dette perspektiv, der understreger kirkens indre natur, betragtes lægfolk ikke blot som arbejdere, der arbejder i vingården, men som om de selv er en del af vingården. Jesus siger: »Jeg er vintræet, I er grenene« (Joh. 15,5).

Profeterne i Det gamle Testamente benyttede billedet af vintræet for at beskrive det udvalgte folk. Israel er Guds vintræ, Herrens eget værk, hans hjertes glæde: »Som en ædel ranke plantede jeg dig« (Jer. 2,21). »Din mor var en vinstok i vingården, plantet ved vand, frugtbar og rig på grene ved rigelig væde (Ezek. 19,10). »Min ven, han havde en vingård ved en frugtbar høj. Han grov den, rensede den for sten og plantede ædle ranker ...« (Es. 5,1-2).

Jesus tager selv igen symbolet med vintræet op og benytter det til at illustrere forskellige aspekter af Guds rige: »Der var en mand, som plantede en vingård og satte gærde om den og gravede en perse og byggede et vagttårn; så lejede han den ud til vingårdsmænd og drog udenlands« (Mark. 12,1; sml. Matt. 21,28 ff).

Evangelisten Johannes indbyder os til at gå videre og leder os til at opdage vintræets mysterium: det er billede og symbol ikke blot på Guds folk, men på *Jesus selv*. Han er vintræet, og vi, hans

disciple, er grenene. Han er det »sande vintræ«, som grenene er indpodede i for at have liv (sml. Joh. 15,1 ff).

Det andet Vatikankoncil, som peger på de forskellige bibelske billeder, der hjælper til at åbenbare kirkens mysterium, fremdrager igen billedet af vintræet og grenene: »Det sande vintræ er Kristus, som giver liv og frugtbarhed til grenene, det vil sige alle os, som ved kirken bliver i ham. For uden ham kan vi intet gøre (Joh. 15,1-5)«, <sup>12</sup> Kirken selv er altså vintræet i evangeliet. Den er *mysterium*, fordi Faderens, Sønnens og Helligåndens liv og kærlighed er den gave, der ufortjent skænkes alle dem, der er født af vand og Helligånd (sml. Joh. 3,5) og kaldet til igen at leve Guds eget *fællesskab* og vidne om det og videregive det i historien (mission) »På den dag«, siger Jesus, »skal I erkende, at jeg er i min Far, I er i mig og jeg i jer« (Joh. 14,20).

Det er kun *inden for kirkens fællesskabs mysterium*, at *lægfolkets »identitet«* afsløres, og deres fundamentale værdighed åbenbares. Kun i forbindelse med denne værdighed kan deres kald og sendelse i kirken og i verden defineres.

## Hvem er lægfolket?

9. Synodefædrene har med rette påpeget nødvendigheden af at definere lægfolkets kald og sendelse med positive udtryk gennem et dybtgående studium af Det andet Vatikankoncils lære i lyset af både læreembedets senere dokumenter og af kirkens levende erfaring, som den har fået, ledet af Helligånden.<sup>13</sup>

For at besvare spørgsmålet »Hvem er lægfolket« gik koncilet ud over de tidligere tolkninger, der hovedsageligt var negative. I stedet for åbnede det sig for et absolut positivt syn, og viste, at dets grundintention var at fastslå *lægfolkets fulde tilhørsforhold til kirken og dens mysterium*. Samtidig stod koncilet fast på den særlige karakter af deres kald, som består i »at søge Guds rige ved at varetage de jordiske ting og indrette dem med Gud som mål«. <sup>14</sup> »Her menes der med lægfolk« – læser vi i konstitutionen om kirken, *Lumen Gentium* – »alle kristne, som ikke tilhører

den gejstlige stand eller et ordenssamfund, godkendt af kirken, det vil sige de kristne som er blevet indlemmet i Kristus ved dåben, optaget i Guds folk, gjort delagtige i Kristi præste-, profet-, og kongeembede, og som for deres del udøver hele det kristne folks fælles mission i kirken og i verden«. <sup>15</sup>

Pius XII sagde engang: »De troende, mere præcist de troende lægfolk, befinder sig i frontlinien af kirkens liv; for dem er kirken det levende princip for det menneskelige samfund. Derfor bør især de have en endnu klarere bevidsthed om *ikke blot at høre til kirken, men om at være kirken*, det vil sige, de troendes samfund på jorden under ledelse af paven, som alles overhoved, og af biskopperne i fællesskab med ham. *De er kirken ...*« <sup>16</sup>

I overensstemmelse med det bibelske billede af vingården er lægfolket, sammen med alle andre af kirkens medlemmer, grene, der er indpodede i Kristus, det sande vintræ, og fra ham får de liv og frugtbarhed.

Indlemmelsen i Kristus gennem tro og dåb er oprindelsen til at blive en kristen i kirkens mysterium. Dette mysterium er den kristnes mest grundlæggende »karakteristiske træk« og udgør grundlaget for det kristne livs kald og dynamik hos alle troende lægfolk (sml. Joh. 3,5). I Kristus, som døde og opstod fra de døde, bliver den døbte en »ny skabning« (2.Kor. 5,17), bliver ny-skabt (sml. Gal. 6,15), bliver vasket ren for sin synd og får et nyt liv gennem nåden.

Derfor er det kun muligt at give en grundlæggende beskrivelse af den troende lægmand eller -kvinde ved at acceptere den hemmelighedsfulde rigdom, som Gud giver den kristne i dåben.

## Dåben og det »nye« ved det kristne liv

10. Det er ingen overdrivelse at sige, at hele formålet med en lægmands eller -kvindes liv er at føre ham eller hende til en erkendelse af det radikalt nye i det kristne liv, der stammer fra dåben, troens sakramente, således at denne erkendelse kan hjælpe den pågældende til at leve op til det ansvar der følger af det kald,

han eller hun har modtaget fra Gud. For til bunds at beskrive lægfolket, vil vi nu mere udtrykkeligt og direkte overveje blandt andre de følgende tre fundamentale aspekter: *Dåben genføder os til Guds Søns liv; forener os med Kristus og hans legeme, kirken; og salver os i Helligånden og gør os til åndelige templer.*

## Børn i Sønnen

11. Her mindes vi Jesu ord til Nikodemus: »Sandelig, sandelig, siger jeg dig, ingen kan komme ind i Guds rige, hvis han ikke bliver født af vand og ånd« (Joh 3,5). Dåben er altså en genfødelse, en genskabelse.

Ved at overveje dette aspekt af den gave, der følger af dåben, bryder apostlen Peter ud i lovsang: »Lovet være vor Gud, vor Herres Jesu Kristi Far, som i sin store barmhjertighed har genfødt os til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde, til en uforkrænkelig og ubesmittelig og uvisnelig arv« (1. Pet. 1,3-4). Og han kalder de kristne for dem, der er genfødte »ikke af forkrænkelig, men af uforkrænkelig sæd, ved Guds levende og blivende ord« (1.Pet. 1,23).

Ved dåben bliver vi *Guds børn i Guds enbårne Søn, Jesus Kristus*. Enhver kristen, der dukker op af døbefontens vande, hører igen den stemme, der engang lød ved Jordanflodens bredder: »Du er min Søn, den elskede, i dig har jeg velbehag« (Luk. 3,22). Heraf følger ens forståelse af, at man er blevet forenet med den elskede Søn, er blevet Guds adoptivbarn (sml. Gal. 4,47) og Kristi bror eller søster. På denne måde realiseres Faderens evige plan for hvert enkelt menneske i historien: »Thi dem han forud har kendt, dem har han også forudbestemt til at blive hans Søns billede lige, så han kan være den førstefødte blandt mange brødre« (Rom. 8,29).

Det er *Helligånden*, der gør de døbte til Guds børn og til lemmer på Kristi legeme. Paulus minder de kristne i Korint om denne kendsgerning: »Thi med én Ånd blev vi alle døbte til at være ét legeme« (1.Kor. 12,13). Derfor kan han sige til de troen-



de lægfolk: »Og fordi I er sønner, har Gud i jeres hjerter sendt sin Søns Ånd« (Gal. 4,6; sml. Rom. 8,15-16).

## Vi er ét legeme i Kristus

12. Fordi de døbte er genfødte som »børn i Sønnen« er de uløseligt forenede som »*Kristi lemmer og lemmer på kirkens legeme*«, som Koncilet i Firenze lærer.<sup>17</sup>

Dåben symboliserer og bevirker en hemmelighedsfuld, men virkelig indlemmelse i Kristi korsfæstede og herliggjorte legeme. Gennem sakramentet forener Jesus den døbte med sin død for derved at forene den, der har modtaget dåben, med sin opstandelse (sml. Rom. 6,3-5). Den døbte har aflagt »det gamle menneske« og iført sig »det nye menneske«, det vil sige Jesus selv. »Thi alle I, som blev døbt til Kristus, har iført jer Kristus« (Gal. 3,27; sml. Ef. 4,22-24; Kol. 3,9-10). Som følge deraf »udgør vi mange ét legeme i Kristus« (Rom. 12,5).

I Paulus' ord genfinder vi et trofast ekko af Jesu egen lære, som åbenbarer *Kristi hemmelighedsfulde enhed med hans disciple og disciplenes indbyrdes enhed*, og fremstiller den som et billede og en udvidelse af det hemmelighedsfulde fællesskab, som knytter Faderen til Sønnen og Sønnen til Faderen i kærlighedens bånd, Helligånden (sml. Joh. 17,21). Jesus peger på den samme enhed i billedet om »vintræet og grenene« (Joh. 15,5), et billede, som ikke blot belyser disciplenes dybt fortrolige forhold til Jesus, men også nødvendigheden af disciplenes levende indbyrdes fællesskab: alle er grene på et enkelt vintræ.

## Åndens hellige og levende templer

13. Med en anden sammenligning, hvor han benytter billedet af en bygning, definerer apostlen Peter de døbte som »levende stene«, som hviler på Kristus, »hovedhjørnestenen« og er bestemte til at »opbygge et åndeligt hus« (1.Pet. 2,5 ff). Billedet åbner os et andet aspekt af det nye ved det kristne liv, som stammer

fra dåben, og som er beskrevet af Det andet Vatikankoncil: »De, som modtager dåben, bliver nemlig ved deres genfødsel og Helligåndens salvelse viet til at danne en åndelig bolig«. <sup>18</sup>

Helligånden »salver« de døbte og sætter på hver af dem et uudsletteligt segl (sml. 2.Kor. 1,21-22) og gør hver af dem til et åndeligt tempel, det vil sige, Ånden fylder dette tempel med Guds hellige nærvær som følge af, at hver enkelt er blevet forenet med Kristus og blevet ham lig.

På grund af denne åndelige »salvelse« kan den enkelte kristne personligt gentage Jesu ord: »Herrens Ånd er over mig, fordi han salvede mig, at jeg skal gå med glædesbud til fattige. Han sendte mig for at udråbe for fanger, at de skal få frihed, og for blinde, at de skal få deres syn, for at sætte fortrykte i frihed og udråbe et nådeår fra Herren« (Luk. 4,18-19; sml. Es. 61,12). Ved Helligåndens udgydelse i dåb og firmelse deltager den døbte således i den samme sendelse som Jesus Kristus, der er Frelser og Messias.

## Delagtige i Jesu Kristi præstelige, profetiske og kongelige sendelse

14. Apostlen Peter, der kalder de døbte for »nyfødte børn«, skriver: »Kom til ham, den levende sten, der vel er vraget af mennesker, men udvalgt og kostelig i Guds øjne, og lad jer selv som levende stene opbygge til et åndeligt hus, til et helligt præsteskab, der bringer åndelige ofre, som ved Jesus Kristus er velbehagelige for Gud ... I er en udvalgt slægt, et kongeligt præsteskab, et helligt folk, et ejendomsfolk, for at I skal forkynde hans guddomskraft, som kaldte jer fra mørket til sit underfulde lys« (1.Pet. 2,4-5. 9).

Her præsenteres et nyt aspekt af den nåde og værdighed, der følger af dåben: lægfolket deltager for deres del i Kristi tredobbelte sendelse som præst, profet og konge. Dette aspekt er aldrig blevet glemt i kirkens levende tradition, hvad Augustins kommentar til Davids 26. salme er et eksempel på: »David blev

salvet til konge. I de dage var det kun en konge og en præst, der blev salvet. Disse to personer var på forhånd et billede på den ene og eneste præst og konge, der skulle komme, Kristus (navnet »Kristus« betyder »den salvede«). Det er ikke blot vort hoved, der er blevet salvet, men vi hans legeme, er også blevet salvede, derfor tilkommer *salvelsen* alle kristne, skønt den i Det gamle Testaments tider kun tilkom to personer. Det er tydeligt, at vi er Kristi legeme, fordi vi alle er »salvede« og i ham er vi »kristusser«, det vil sige »salvede«, ligesom Kristus selv er »Den Salvede«. For i en vis forstand er det sådan, at den hele Kristus dannes med hoved og Legeme«. <sup>19</sup>

Efter Det andet Vatikankoncil, <sup>20</sup> da jeg begyndte mit hyrdeembede, var det mit mål kraftigt at betone hele Guds folks præstelige, profetiske og kongelige værdighed med disse ord. »Han, der var født af Jomfru Maria, tømmersmandens søn – hvad man antog ham for at være – den levende Guds Søn (hvad Peter bekendte) er kommet for at gøre os til et kongeligt præsteskab. Det andet Vatikankoncil har mindet os om hemmeligheden ved denne magt og om den kendsgerning at Kristi – præstens, profetlærerens, kongens – sendelse fortsætter i kirken. Alle, hele Guds folk deltager i denne tredobbelte sendelse«. <sup>21</sup>

Med denne apostolske skrivelse opfordres lægfolk til med fornyet forståelse igen at tage fat på, genlæse, meditere over og tillegne sig koncilets rige og frugtbare lære, som taler om deltagelse i Kristi tredobbelte sendelse. <sup>22</sup> Her følger et resumé af de væsentlige elementer i denne lære.

Lægfolket tager del i den *præstelige sendelse*, som Jesus hengav sig selv for på korset og stadigt hengives for i fejringen af eukaristien, til Guds ære og til menneskehedens frelse. De døpte er indlemmede i Kristus og derved forenede med ham og med hans offer ved at de dagligt hengiver sig selv i deres daglige aktiviteter (sml. Rom. 12,1-2). Koncilet siger om lægfolket: »Alt det, de foretager sig, deres bønner og apostolske virksomhed, deres samliv med ægtefællen og den øvrige familie, deres daglige arbejde, deres åndelige og legemlige hvile, når de handler ef-

ter Ånden, ja, selv livets plager båret i tålmodighed, alt dette bliver til åndelige ofre som ved Jesus Kristus er velbehagelige for Gud (1.Pet. 2,5), og som under nadverfejringen bæres frem med dyb ærbødighed til Faderen sammen med ofringen af Herrens legeme. Lægfolket indvier således hele verden til Gud, når det tilbeder Ham ved over hele jorden at handle i Guds frygt»<sup>23</sup>

Ved deres deltagelse i Kristi *profetiske sendelse*, han som »for-kyndte Faderens rige både ved sit livs vidnesbyrd og ved sit ords kraft«, <sup>24</sup> får lægfolket evne til og ansvar for at modtage evangeliet i tro og forkynde det i ord og handling uden at tøve med modigt at påpege det onde. Forenede med Kristus, den »store profet« (sml. Luk. 7,16) og i Helligånden gjort til »vidner« om den opstandne Kristus er lægfolket gjort til deltagere i forståelsen af kirkens overnaturlige tro, kirken som »ikke kan fare vild i sin tro«, <sup>25</sup> såvel som i ordets nåde (sml. Ap.G. 2,17-18; Johs.Åb. 19,10). De er også kaldede til at lade evangeliets nyhed og dets kraft åbenbares hver eneste dag i deres liv i familie og i samfund. De bør også tålmodigt og dristigt midt i vor tids modsætninger give udtryk for deres håb om den fremtidige herlighed også »ved hjælp af strukturerne i den profane verden«. <sup>26</sup>

Fordi lægfolket tilhører Kristus, universets Herre og konge, har de del i hans *kongelige sendelse* og er af ham kaldede til at udbrede hans rige i historien. De udøver deres kongeværdighed som kristne først og fremmest i den åndelige kamp, hvor de forsøger at overvinde syndens herredømme i dem selv (sml. Rom. 6,12) og derpå ved at give sig selv til i retfærdighed og kærlighed at tjene Jesus i alle hans brødre og søstre, især i de ringeste (sml. Matt. 25,40).

Lægfolket er imidlertid specielt kaldede til at gengive skabningen hele dens oprindelige værdi. Ved at indrette skabningen med henblik på menneskehedens sande vel i en aktivitet der er bestemt af nådens liv, er de med til at udøve den magt, hvormed den opstandne Kristus drager alle til sig og sammen med sig selv underlægger dem Faderen, for at Gud kan være alt i alle (sml. 1.Kor. 15,28; Joh. 12,32).

Lægfolkets deltagelse i Kristi tredobbelte tjeneste som præst, profet og konge udspringer af dåbens salvelse, videreudvikles i firmelsen og virkeliggøres og næres kraftigt i den hellige eukaristi. Det er en deltagelse der skænkes *individuel*t til hvert enkelt medlem af lægfolket, for så vidt som hver af dem er en af de *mange*, der danner Herrens *ene legeme*: faktisk øser Jesus sine gaver ud over kirken, som er hans legeme og hans brud. På denne måde deltager de enkelte i Kristi tredobbelte sendelse, fordi de er medlemmer af kirken, hvad Peter tydeligt belærer om, når han definerer de døbte som »en udvalgt slægt, et kongeligt præsteskab, et helligt folk, et ejendomsfolk« (1.Pet. 2,9). Netop fordi den udledes *fra kirkens fællesskab*, kræver lægfolkets deltagelse i Kristi tredobbelte sendelse, at den leves og virkeliggøres i *fællesskab og for at forøge selve fællesskabet*. Augustin skriver: »Ligesom vi kalder alle for »kristne« på grund af en hemmelighedsfuld salvelse, kalder vi alle for »præster«, fordi alle er medlemmer af kun ét præsteskab«. <sup>27</sup>

## Lægfolk og deres verdslige egenart

15. Det nye ved det kristne liv er grundlaget for og adkomsten til alle døbtens lighed i Kristus, alle Guds folks medlemmers lighed: »Alle lemmer har samme værdighed på grund af deres genfødsel i Kristus, den samme nåde som Guds børn, det samme kald til hellighed, en fælles frelse, ét håb og én kærlighed. <sup>28</sup> På grund af den ene og samme værdighed, der skyldes dåben har ethvert medlem af lægfolket sammen med de ordinerede præster og mandlige og kvindelige ordensfolk et ansvar for kirkens sendelse.

Men den fælles dåbsværdighed antager hos medlemmerne af lægfolket *en karakter, der gør et menneske til noget særligt uden at medføre en adskillelse* fra det ordinerede præsteskab eller fra mandlige og kvindelige ordensfolk. Det andet Vatikankoncil har beskrevet dette som lægfolkets »verdslige egenart«: »Lægfolket har sin egenart i forhold til verden«. <sup>29</sup>

For rigtigt at forstå lægfolkets stilling i kirken på en komplet, adækvat og specifik måde er det nødvendigt at nå til en dybere teologisk forståelse af lægfolkets verdslige egenart i lyset af Guds frelsesplan og i forbindelse med kirkens mysterium.

Paul VI har sagt, at kirken »har en virkelig verdslig dimension, der følger af dens indre natur og sendelse, som er dybt rod-fæstet i det menneskevordne Ords mysterium, og som virkelig-gøres på forskellige måder gennem dens medlemmer«. <sup>30</sup>

Kirken lever virkelig i verden, skønt den ikke er af denne verden (sml. Joh. 17,16). Den er sendt for at fortsætte Jesu Kristi frelsningsværk, og det »angår først og fremmest menneskenes frelse, men også fornyelsen af hele vor dennesidige verdensorden«. <sup>31</sup>

Alle kirkens *medlemmer* deltager i denne verdslige dimension, men *på forskellige måder*. Ifølge koncilet virkeliggør og udøver *lægfolket* denne deltagelse på deres »egen og specielle« måde, en måde, der beskrives med udtrykket »verdslig«. <sup>32</sup>

Når koncilet beskriver lægfolkets situation i den sekulære verden, peger det først og fremmest på, at den er det sted, hvor de modtager deres kald fra Gud: »Dér er de kaldet af Gud«. Dette sted betragtes og fremstilles i dynamiske begreber: »Lægfolket lever i verden i alle slags verdslige opgaver og virksomheder inden for det sædvanlige familie- og samfundsliv, som hele deres liv ligesom bliver vævet sammen med«. <sup>34</sup> De er mennesker, som lever et almindeligt liv i verden: de studerer, de arbejder, de knytter forbindelser som venner, som arbejdskolleger, som medlemmer af samfund, af kulturer osv. Koncilet betragter dog ikke deres forhold som en blot ydre og miljøbetinget ramme, men som en virkelighed, der er *bestemt til i Jesus Kristus at nå til sin fulde betydning*. <sup>35</sup> Det fører til den højtidelige erklæring, at »Selve det menneskevordne Ord har jo villet tage del i det menneskelige fællesskab ... Han helligede de medmenneskelige forhold, først og fremmest inden for familien, den ramme som al social virkelighed vokser frem af. Han underkastede sig frivilligt sit lands love. Med vilje levede han det samme liv som en arbejder på hans tid og i hans hjemland«. <sup>36</sup>

»Verden« bliver således stedet og midlet for lægfolket til at opfylde deres kristne kald, fordi verden selv er bestemt til at herliggøre Gud, Faderen, i Kristus. Koncilet er derfor i stand til at pege på den virkelige og særlige betydning af det guddommelige kald, der er rettet til lægfolket. De er ikke kaldede til at forlade den stilling, de har i verden. Dåben tager dem slet ikke bort fra verden, som Paulus siger: »Den stilling, som enhver var i, da han blev kaldet, brødre, den skal han blive i for Gud« (1.Kor. 7,24). Tværtimod betror han dem et kald, der virkelig angår deres situation i verden. Lægfolket er »kaldet af Gud til, ledet af evangeliets ånd, at opfylde sin egen mission og dermed virke som en surdej indefra til verdens helliggørelse. Det er først og fremmest deres livs vidnesbyrd, lysende af tro, håb og kærlighed, som hos dem åbenbarer Kristus«. <sup>37</sup> Således er det at være til stede og aktiv i verden ikke blot en antropologisk og en sociologisk realitet for lægfolket, men på en særlig måde lige så meget en teologisk og ekklesiologisk realitet. I deres situation i verden åbenbarer Gud sin plan, giver dem deres særlige kald til »at søge Guds rige ved at varetage de jordiske ting og indrette dem med Gud som mål«. <sup>38</sup>

Det var netop med dette i tankerne, at synodefædrene sagde: »Lægfolkets verdslige egenart skal derfor ikke kun defineres i en sociologisk betydning, men især i en teologisk betydning. Udtrykket *verdslig* skal forstås i lyset af Guds, Skaberens og Forløserens gerning, for Gud har overdraget verden til mennesker, for at de kan deltage i skaberværket, befri skabningen fra syndens påvirkning, og helliggøre sig selv i ægteskab eller det cølibatære liv, i en familie, i et arbejde og i samfundets forskellige aktiviteter«. <sup>39</sup>

Lægfolkets stilling i kirken må principielt defineres ud fra det nye i deres kristne liv og karakteriseres ved deres *verdslige* egenart. <sup>40</sup>

Skønt evangeliets billeder af salt, lys og surdej kan anvendes på alle Jesu disciple, anvendes de især på lægfolket. De er særlig meningsfulde billeder, fordi de ikke blot taler om lægfolkets dybe

engagement og fulde deltagelse i jordens, verdens og menneskesamfundets affærer, men de taler også først og fremmest om det radikalt nye og enestående ved et engagement og en deltagelse, der som sit formål har at udbrede det evangelium, der bringer frelse.

## Kaldet til hellighed

16. Vi når til den fulde betydning af lægfolkets værdighed, hvis vi betragter *det primære og fundamentale kald*, som Faderen retter til enhver af dem i Jesus Kristus gennem Helligånden: kaldet til hellighed, det vil sige, fuldkommenhed i kærlighed. Hellighed er det stærkeste vidnesbyrd om den værdighed, der er givet til en Kristi discipel.

Det andet Vatikankoncil har talt tydeligt om det universelle kald til hellighed. Man kan sige, at dette kald til hellighed er netop den grundlæggende påmindelse, der er givet til alle kirkens sønner og døtre af et koncil, der havde til hensigt at bringe en på evangeliet byggende fornyelse af det kristne liv.<sup>41</sup> Denne påmindelse er ikke en simpel moralsk formaning, men *et ubestrideligt krav, der følger af kirkens mysterium: kirken er det udvalgte vintræ*, hvis grene lever og vokser med netop de hellige og liv-givende kræfter, som kommer fra Kristus; den er det mystiske legeme, hvis lemmer har del i hovedets liv i hellighed, og hovedet er Kristus; den er Herren Jesu elskede brud, hans, som hengav sig selv for at hellige den (sml. Ef. 5,25 ff). Den Ånd, som helligede Jesu menneskenatur i Marias jomfruelige moderskød, (sml. Luk. 1,35) er den samme Ånd, som forbliver og arbejder i kirken for at meddele den Guds menneskevordne Sønns hellighed.

Det er mere og mere nødvendigt, at alle kristne i dag begynder på en evangelisk fornyelse ved storsindet at tage imod apostlen Peters opfordring til at »være hellige« i al deres færd (1.Pet. 1,15). Den ekstraordinære synode i 1985, tyve år efter koncilet, insisterede i rette øjeblik på nødvendigheden heraf: »Fordi kirken er et mysterium i Kristus, bør den betragtes som



hellighedens tegn og redskab. ... Hellige mænd og kvinder har altid været kilden og oprindelsen til fornyelse i de vanskeligste situationer i kirkens historie. I dag har vi det største behov for helgener, som vi ihærdigt må bede Gud om igen at give os«. <sup>42</sup>

Netop fordi de er medlemmer af kirken, modtager og får de alle derved del i det fælles kald til hellighed. Fuldt berettigede dertil og på lige fod med alle andre af kirkens medlemmer er lægfolket kaldet til hellighed. »Samtlige kristne, uanset deres stilling eller stand, er kaldede til den fulde udfoldelse af det kristne liv og til kærlighedens fuldkommenhed«; <sup>43</sup> »Alle kristne kaldes altså og forpligtes til hellighed og til den fuldkommenhed, som svarer til deres egen situation«. <sup>44</sup>

Kaldet til hellighed *har sin rod i dåben* og fornyes i de andre sakramenter, især i *eukaristien*. Fordi de kristne er ikklædt Kristus og fornyede af hans Ånd, er de »hellige«. Derfor er de i stand til at vise denne hellighed og forpligtede til at vidne derom i alt, hvad de gør. Paulus bliver aldrig træt af at formane de kristne til at leve »som det sømmer sig for hellige« (Ef. 5,3).

Et liv i overensstemmelse med Ånden, hvis resultat er hellighed (sml. Rom. 6,22; Gal. 5,22) opflammer alle døbte og opfordrer enhver af dem til at *følge og efterligne Jesus Kristus* ved at acceptere saligprisningerne, ved at lytte til og meditere over Guds ord, ved bevidst og aktivt at deltage i kirkens liturgiske og sakramentale liv, ved personlig bøn i familien eller i fællesskabet, ved at hungre og tørste efter retfærdighed, ved at opfylde kærlighedsbudet i alle livets forhold og ved at tjene brødrene, især de ringeste, de fattige og de lidende.

## Et helligt liv i verden

17. Lægfolkets kald til hellighed medfører at livet i overensstemmelse med Ånden særlig finder udtryk i deres *engagement i timelige forhold og i deres deltagelse i jordiske aktiviteter*. Endnu engang formaner Paulus os: »Og alt, hvad I tager jer for i ord eller handling, gør det altså sammen i Herren Jesu navn og sig Gud Fa-

der tak ved ham» (Kol. 3,17). Koncilet anvender Paulus' ord på lægfolket og erklærer kategorisk: »Både omsorg for familien og de andre verdslige gøremål skal indordnes under det åndelige grundmotiv«. <sup>45</sup> På lignende måde sagde synodefædrene: »Det er af den allerstørste betydning, at lægfolkets liv er en enhed; de må virkelig være helliggjorte i dagligdagen i deres arbejde og i deres liv i samfundet. De må altså for at være i overensstemmelse med deres kald betragte deres daglige aktiviteter som en lejlighed til at forene sig med Gud, opfylde Guds vilje, tjene andre mennesker og føre dem til fællesskab med Gud i Kristus«. <sup>46</sup>

Kaldet til hellighed må erkendes og leves af lægfolket ikke som en uundgåelig og krævende forpligtelse, men snarere som et strålende eksempel på Faderens uendelige kærlighed, hvorved han har genfødt dem til sit eget liv i hellighed. Et sådant kald må opfattes som et *element, der er væsentligt for og uadskilleligt fra dåbens nye liv* og derfor et element, der er afgørende for deres værdighed. På samme tid er kaldet til hellighed *intimt forbundet med sendelsen* og med det ansvar der betros lægfolket i kirken og i verden. Den samme hellighed, som simpelt hen er afledt af deres deltagelse i kirkens hellighed, er faktisk det første og fundamentale bidrag til opbygningen af selve kirken, som er »de helliges samfund«. Med troens øjne skuer vi en vidunderlig scene: talløse lægfolk, både mænd og kvinder, travlt beskæftigede i deres daglige liv og arbejde, ofte uansede og ikke værdsatte af verden, ukendte af denne verdens store, men ikke desto mindre betragtede med kærlighed af Faderen, utrættelige arbejdere i Herrens vingård. Tillidsfulde og urokkelige er disse mennesker ved Guds nådes kraft de ydmyge, men dygtige bygmestre på Guds rige i historien.

Hellighed må derfor opfattes som en fundamental forudsætning og en uerstattelig betingelse for enhver for at opfylde frelsessendelsen i kirken. Kirkens hellighed er den skjulte kilde til og den ufejlbare målestok for apostolatsarbejdet og missionsindsatsen. Kun i den grad, kirken, Kristi brud, er elsket af ham, og den til gengæld elsker ham, bliver den en mor, der er frugtbar i Ånden.

Vi griber igen tilbage til evangeliets billede: grenenes frugtbarhed og vækst afhænger af, at de vedbliver med at være forenede med vintræet. »Ligesom grenen ikke kan bære frugt af sig selv, men kun hvis den bliver på vintræet, således kan I heller ikke, uden I bliver i mig. Jeg er vintræet, I er grenene. Den, som bliver i mig og jeg i ham, han bærer megen frugt; thi skilt fra mig kan I slet intet gøre« (Joh. 15,4-5).

Det er på sin plads her at minde om de højtidelige salig- og helgenkåringer af mænd og kvinder af lægfolket, som fandt sted under synoden. Hele Guds folk og især lægfolket kan nu finde nye forbilleder på hellighed hos nye vidner på heroisk dyd praktiseret i menneskelivets almindelige dagligdags situationer. Synodefædrene sagde: »Især lokalkirkerne bør være opmærksomme på blandt deres medlemmer at opdage de unge mænd og kvinder i disse kirker, der har vidnet om hellighed i sådanne forhold (i dagligdags forhold i verden og i ægteskabet), og som kan være et eksempel for andre, så at de (kirkerne) hvis sagen tilsiger det, kan foreslå, at de bliver salig- eller helgenkårede«.<sup>47</sup>

Ved afslutningen af disse overvejelser, der skulle definere lægfolkets stilling i kirken, kommer man til at tænke på Leo den Stores berømte formaning: »Erkend, o kristne, din værdighed«.<sup>48</sup> Biskop Maximus af Turin giver atter udtryk for det samme, når han til dem, der har modtaget dåbens hellige salvelse, siger: »Overvej den ære, som har givet jer del i dette mysterium«.<sup>49</sup> Alle døbte opfordres til endnu engang at høre Augustins ord: »Lad os glæde os og takke: vi er ikke blot blevet kristne, men Kristus ... Føl ærefrygt og glæde: Vi er blevet Kristus«.<sup>50</sup>

Den kristnes værdighed, oprindelsen til alle kirkens medlemmers ligestilling, garanterer og nærer *fællesskabets* ånd og samhørighed og bliver samtidig den skjulte dynamiske kraft i lægfolkets apostolat og sendelse. Det er imidlertid en *værdighed, der stiller krav*, det er værdigheden hos de arbejdere, der er kaldet af Herren til at arbejde i hans vingård. »Hele lægfolket har altså den ansvarsfulde pligt at bidrage til at gøre Guds frelsesplan mere og mere kendt af alle mennesker til alle tider og overalt i verden«.<sup>51</sup>

## 2. Kapitel

# Alle er grene på ét og samme vintræ

## Lægfolkets deltagelse i kirkens liv som et fællesskab

### Mysteriet i kirkens fællesskab

18. Vi vender os igen til Jesu ord: »Jeg er det sande vintræ, og min Far er vingårdsmanden. ... Bliv i mig, så bliver også jeg i jer« (Joh. 15,1. 4).

Disse enkle ord åbenbarer mysteriet i det fællesskab, der er det forenende bånd mellem Herren og hans disciple, mellem Kristus og de døbte: et levende og liv-givende fællesskab, hvorved de kristne ikke længere tilhører sig selv, men helt og fuldt hører Herren til, ligesom grenene er et med vintræet.

De kristnes fællesskab med Jesus har som forbillede og kilde Guds fællesskab som Treenighed, nemlig Sønnens enhed med Faderen i Helligåndens gave, og er selv midlet til at opnå dette fællesskab: forenede med Sønnen i Helligåndens kærlighedsbånd er kristne forenede med Faderen.

Jesus fortsætter: »*Jeg er vintræet, I er grenene*« (Joh. 15,5). Af det fællesskab, som kristne erfarer i Kristus, følger det fællesskab, som de erfarer med hinanden: alle er grene på ét og samme vintræ, nemlig Kristus. I dette fællesskab er der den vidunderlige afglans af og deltagelse i det indre liv i kærlighed i Gud som Treenighed, Fader, Søn og Helligånd, som Herren Jesus har

åbenbaret det. Om dette fællesskab beder Jesus: »at de alle må være ét, ligesom du, Fader! i mig og jeg i dig, at også de må være ét i os, så verden må tro, at du har sendt mig«. (Joh. 17,21).

*Det er dette fællesskab, der er selve kirkens mysterium*, som Det andet Vatikankoncil minder om med Cyprians berømte ord: »Således viser hele kirken sig at være 'det folk, som får sin enhed af Faderens og Sønnens og Helligåndens enhed'«. <sup>52</sup> Vi er vant til at blive mindet om denne hemmelighed med kirkens *fællesskab* ved begyndelsen af fejringen af eukaristien, når præsten byder alle velkommen med Apostlen Paulus' ord: »Herren Jesu Kristi nåde, Guds kærlighed og Helligåndens samfund være med jer alle«. (2.Kor. 13,13).

Efter at have beskrevet lægfolkets karakteristiske træk, som deres værdighed bygger på, må vi nu overveje deres sendelse og ansvar i kirken og i verden. En rigtig forståelse af disse aspekter kan dog kun findes i levende forbindelse med kirken som *fællesskab*.

## Det andet Vatikankoncil og fællesskabs-ekklesiologien

19. Ved Det andet Vatikankoncil fremførte kirken igen den centrale forestilling om sig selv. Dette minder den ekstraordinære synode i 1985 om: »*Fællesskabs*-ekklesiologien er et centralt og fundamentalt begreb i koncilsdokumenterne. Begrebet *koinonia* – fællesskab, der har sin oprindelse i Den hellige Skrift indtog en fremtrædende plads i oldkirken og i de orientalske kirker, og denne lære eksisterer endnu den dag i dag. Det andet Vatikankoncil gjorde meget for at nå til en klarere opfattelse af kirken som *fællesskab* og en konkret anvendelse af dette i livet. Hvad betyder da dette komplekse ord '*fællesskab*'? I dets fundamentale betydning drejer det sig om foreningen med Gud gennem Jesus Kristus i Helligånden. Muligheden for et sådant *fællesskab* er til stede i Guds ord og i sakramenterne. Dåben er døren til og grundlaget for *fællesskabet* i kirken. Eukaristien er kilden til og

højdepunktet for hele det kristne liv (sml. *Lumen Gentium*, 11). Kristi legeme i den hellige eukaristi gør dette fællesskab til et sakramente, d.v.s. det er et tegn på og bevirker det inderlige fællesskabsbånd mellem alle de troende i Kristi legeme, som er kirken (1.Kor. 10,16)«. <sup>53</sup>

Dagen efter koncilets afslutning henvendte pave Paul VI sig til de troende med følgende ord: »Kirken er et *fællesskab*. Hvad betyder *fællesskab* i denne forbindelse? Vi henviser jer til den paragraf i katekismen, hvor der tales om *sanctorum communionem*, 'de helliges samfund'. Det er meningen med kirken at være et fællesskab af hellige. 'Fællesskab' betyder en dobbelt livgivende deltagelse: kristnes indlemmelse i Kristi liv og videregivelsen af dette liv i kærlighed til alle de troende i denne verden og i den næste, enhed med Kristus og i Kristus og enhed mellem kristne i kirken«. <sup>54</sup>

Det andet Vatikankoncil har opfordret os til at overveje kirkens mysterium ved hjælp af bibelske billeder, der belyser kirkens virkelighed som et *fællesskab* med dets uadskillige dimensioner: hver enkeltets fællesskab med Kristus og alle kristnes indbyrdes fællesskab. Den er fårefolden, fåreflokken, vintræet, den åndelige bygning, den hellige stad. <sup>55</sup> Først og fremmest er der billedet af legemet, som Paulus har brugt. Denne lære kommer smukt til udtryk i forskellige af koncilsteksterne. <sup>56</sup> Koncilet har igen betragtet hele frelseshistorien og har igen præsenteret billedet af kirken som *Guds folk*: »Det har behaget Gud at helliggøre og frelse menneskene, ikke enkeltvis og uafhængige af hinanden, men ved at samle dem til et folk, som skulle erkende ham i sandhed og tjene ham i hellighed«. <sup>57</sup> Allerede i de første linier af *Lumen Gentium*, den dogmatiske konstitution om kirken, sammenfattes denne lære på en vidunderlig måde: »Kirken er selv i Kristus som et sakramente, det vil sige både et tegn på og et redskab for den nære forening med Gud og hele menneskeslægten«. <sup>58</sup>

*Kirkens virkelighed som et fællesskab er derfor det fuldstændiggørende aspekt, det centrale indhold af »mysteriet«* eller netop

den guddommelige plan for menneskeslægtens frelse. Derfor kan kirkeligt fællesskab ikke tolkes på en tilstrækkelig måde, hvis det forstås som blot en sociologisk eller psykologisk realitet. Kirken som fællesskab er det »nye« folk, det »messianske« folk, det folk, der »har Kristus til hoved ... har fået givet den værdighed og frihed, som tilkommer Guds børn. ... Folkets lov er det nye bud om at elske sådan som Kristus selv har elsket os ... dets mål er at virke for udbredelsen af det rige, som Gud selv har indledet på jorden ... oprettet af Kristus som et livets, kærlighedens og sandhedens fællesskab«. <sup>59</sup> De bånd, som forener det nye folks medlemmer indbyrdes – og først og fremmest med Kristus – er ikke af »kød og blod«, men er åndens, mere nøjagtigt Helligåndens, som alle døbte har modtaget (sml. Joel. 3,1).

Faktisk er den Ånd netop den samme som fra evighed af forener den ene og udelte Treenighed, den Ånd, som »da tidens fylde kom« (Gal. 4,4) for bestandigt forener menneskenaturen med Guds Søn, netop den samme Ånd, som gennem de kristne generationer er den konstante og aldrig ophørende kilde til fællesskab i kirken.

## Et organisk fællesskab: forskellighed og komplementaritet

20. Kirkens fællesskab kan mere nøjagtigt sammenlignes med et »organisk« fællesskab analogt med et levende og fungerende legemes. Den er på en og samme tid karakteriseret af *forskelligheden* og *komplementariteten* i kald og livssituationer, i tjenester, karismer og ansvar. På grund af denne forskellighed og komplementaritet ses ethvert medlem af lægfolket *i relation til hele legemet* og yder et *helt enestående bidrag* til bedste for hele legemet.

Paulus betoner på en særlig måde det organiske fællesskab i Kristi mystiske legeme. Vi kan høre en genklang af hans rige belæring i følgende syntese fra koncilet, der i den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, skriver om Jesus Kristus. »Da han meddelte sin Ånd til sine brødre og søstre, samlet

fra alle folkeslag, gjorde han dem på underfuld vis til sit legeme. Inden for dette legeme når Kristi liv frem til de troende ... Ligesom alle lemmerne på det menneskelige legeme er ét legeme, skønt de er mange, således er det også med de troende i Kristus (sml. 1.Kor. 12,12). Opbyggelsen af Kristi legeme forudsætter ligeledes en mangfoldighed af lemmer og opgaver. Ånden er én, men han fordeler sine forskellige gaver til kirkens bedste, alt efter sin rigdom og efter legemets behov (sml. 1.Kor. 12,1-11). Af disse gaver er den nåde, som apostlene har modtaget, den største, for til og med de, som har modtaget åndsgaver, underordnes af Ånden apostlenes myndighed (sml. 1.Kor. 14). Den samme Ånd danner selv legemets enhed ved sin kraft og ved at knytte de enkelte lemmer sammen, han vækker og fremmer kærligheden mellem de troende. Og følgelig lider alle lemmer med, hvis det ene lider; og hvis et lem hædres, da glæder alle de andre sig også (sml. 1.Kor. 12,26)«. <sup>60</sup>

*Den ene og samme Ånd er altid det dynamiske princip for forskellighed og enhed i kirken.* Vi læser igen i konstitutionen *Lumen Gentium*: »For at vi uafsladelig skal fornyes i ham (sml. Ef. 4,23), har han givet os af sin Ånd, som er den samme i hovedet og i lemmerne, og som skænker hele legemet liv, enhed og bevægelse. Derfor har Åndens opgave af kirkefædrene kunnet blive sammenlignet med den funktion, som livsprincippet, det vil sige sjælen, har i det menneskelige legeme«. <sup>61</sup> I en anden meget betydningsfuld tekst, der hjælper én til at forstå den organiske natur, der er ejendommelig for det kirkelige fællesskab, men også dets aspekt af vækst hen mod fuldkomment fællesskab, skriver koncilet. »Ånden bor i kirken og i de troendes hjerter som i et tempel (sml. 1.Kor. 3,16; 6,19), han beder i dem og aflægger vidnesbyrd om deres barnekår (sml. Gal. 4,6; Rom. 8,15-16. 26). Den kirke, som han leder i hele sandheden (sml. Joh. 16,13) og holder sammen i fællesskab og gensidig tjeneste, bygger han op og vejleder ved de forskellige gaver, de hierarkiske og de karismatiske; han beriger den med sine frugter (sml. Ef. 4,11-12; 1.Kor. 12,4; Gal. 5,22). Ved evangeliets kraft giver han stadig kir-



ken en nye ungdom, uophørligt fornyer han den og fører den til den endelige forening med dens brudgom. For Ånden og bruden siger til Herren Jesus: 'Kom!' (sml. Johs. Åb. 22,77)«. <sup>62</sup>

*Kirkens fællesskab er altså en gave, en stor gave fra Helligånden, som bør modtages med taknemmelighed af lægfolket og samtidig praktiseres med en dyb ansvarsfølelse. Dette virkeliggøres konkret ved at deltage i kirkens liv og sendelse, i hvis tjeneste lægfolket stiller deres forskellige og komplementære tjenester og karismer.*

Et medlem af lægfolket »kan aldrig forblive isoleret fra fællesskabet, men må leve i en stadig vekselvirkning med andre, med en levende fornemmelse af venskab, i glæde over en lige værdighed og et fælles engagement for at frugtbar gøre den store rigdom, som hver af dem har arvet. Herrens Ånd giver en umådelig mangfoldighed af karismer og opfordrer mennesker til at påtage sig forskellige tjenester og opgaver ved at minde dem om, som han minder alle mennesker i deres forhold til kirken om, at det, der kendetegner mennesker er *ikke en større værdighed, men en særlig og komplementær evne til tjeneste ...* Således eksisterer karismerne, tjenesterne, de forskellige opgaver, som lægfolk udfører i fællesskabet og til bedste for fællesskabet. De er rigdomme, der supplerer hinanden til gavn for alle og under deres hyrders kloge ledelse«. <sup>63</sup>

## Tjenester og karismer, Åndens gave til kirken

21. Det andet Vatikankoncil taler om tjenesterne og karismerne som Helligåndens gaver, der er givet til at opbygge Kristi legeme og for dets sendelse til verden. <sup>64</sup> Kirken ledes og styres af Helligånden, der udøser hierarkiske og karismatiske gaver over alle de døbte og kalder dem til hver på sin måde at være aktive og medansvarlige.

Vi vender nu vore tanker til tjenester og karismer, som direkte angår lægfolket og deres deltagelse i kirkefællesskabets liv.

## Tjenester, embeder og roller

De tjenester, der nu for tiden eksisterer og virker i kirken, er alle, også i deres mangfoldige former, en deltagelse i Jesu Kristi egen tjeneste som den gode hyrde, der sætter sit liv til for fårene (sml. Joh. 10,11), den ydmyge tjener, der giver sig selv uden forbehold for alles frelse (sml. Mark. 10,45). Paulus er meget tydelig, når han taler om strukturen med forskellige tjenester i kirken i apostolsk tid. I sit første brev til korinterne skriver han: »Og Gud har i kirken for det første sat nogle til apostle, for det andet nogle til profeter, for det tredje nogle til lærere ...« (1.Kor. 12,28). I hans brev til efeserne læser vi: »Men hver enkelt af os blev nåden givet, alt efter som Kristus har tilmålt ham sin gave. ... Og han gav os nogle som apostle, andre som profeter, andre som evangelister, andre som hyrder og lærere for at gøre de hellige fuldt beredte til deres tjenestegerninger, at opbygge Kristi legeme, indtil vi når frem til at være ét i troen på og erkendelsen af Guds Søn, til mands modenhed og det mål af vækst, da vi kan rumme Kristi fylde« (Ef. 4,7. 11-13; sml. Rom 12,4-8). Disse og andre nytestamentlige tekster viser forskelligheden af såvel tjenester som af gaver og kirkelige opgaver.

## De tjenester, der afledes fra ordinationen

22. Den første plads i kirken indtager *de ordinerede tjenester*, det vil sige de tjenester, der følger af *ordinationens sakramente*. Herren Jesus udvalgte og indsatte apostlene – kimen til det nye Israel og begyndelsen til det kirkelige hierarki<sup>65</sup> – med befaling om at gøre alle folkeslagene til hans disciple (sml. Matt. 28,19) og forme og lede det præstelige folk. Apostlenes opgave, som Herren Jesus stadigt betror sit folks hyrder, er en sand tjeneste, der i Den hellige Skrift betegnende kaldes for »*diakonia*« nemlig tjeneste eller embede. Gennem ordinationens sakramente modtager de ordinerede i ubrudt succession fra apostlene Helligåndens karisme fra den opstandne Kristus: fra ham får de myndig-

hed og hellig kraft til at tjene kirken, idet de handler *in persona Christi Capitis* (i Kristi, hovedets person),<sup>66</sup> og til at samle den i Helligånden gennem evangeliet og sakramenterne.

De ordinerede tjenester er, foruden for de personer, der modtager dem, en nåde for hele kirken. Tjenesterne udtrykker og virkeliggør en deltagelse i Jesu Kristi præstedømme, som er forskelligt ikke blot i grad, men fundamentalt fra den deltagelse, der skænkes hele lægfolket gennem dåb og firmelse. På den anden side har det ordinerede præsteembede, hvad Det andet Vatikanconcil minder om, alle de troendes almindelige præstedømme som sit mål og er henordnet til det.<sup>67</sup>

Derfor og for at sikre og forøge fællesskabet i kirken, især på de steder, hvor der er forskellige og komplementære tjenester, må hyrderne altid erkende, at deres tjeneste principielt er bestemt til at tjene hele Guds folk (sml. Hebr. 5,1). Lægfolket må til gengæld erkende, at det ordinerede præsteembede er helt nødvendigt for deres egen deltagelse i kirkens liv.<sup>68</sup>

## Lægfolkets tjenester, embeder og roller

23. Kirkens frelsessendelse i verden virkeliggøres ikke kun af præsterne i kraft af ordinationens sakramente, men også af hele lægfolket. Som døpte og på grund af deres specielle kald deltager enhver lægmand eller -kvinde i den målestok, der passer til den enkelte person, i Kristi præstelige, profetiske og kongelige sendelse.

Hyrderne bør derfor anerkende og fremme lægfolkets tjenester, embeder og roller, der har deres grundlag i *dåbens og firmelsens sakramenter* og i mange tilfælde i *ægteskabets sakramente*.

Når det er nødvendigt og hensigtsmæssigt for kirken, kan hyrderne i overensstemmelse med de normer, der er fastsat af den almindelige kirkelov, betro lægfolk bestemte embeder og roller, som er i forbindelse med hyrdeembedet, men ikke kræver ordinationens karakter. Den Kanoniske Lov slår fast: »Hvor

kirkens behov kræver det, og der mangler præster, kan lægfolk, også selv om de ikke er lektorer eller akolytter, udøve bestemte af deres hverv, nemlig ordets tjeneste, lede liturgiske bønner, døbe, uddele kommunionen, alt i overensstemmelse med, hvad der er forudset i loven«. <sup>69</sup> *Udøvelsen af sådanne hverv gør dog ikke lægfolk til hyrder*; man bliver ikke præst blot ved at udføre et hverv, men gennem sakramental ordination. Kun ordinationens sakramente giver det ordinerede embede en særlig andel i Kristi, Hovedets og Hyrdens, embede og i hans evige præstedømme. <sup>70</sup> Det hverv, der udføres stedfortrædende, får sin legitimitet formelt og direkte såvel fra den officielle bemyndigelse, der gives af hyrderne, som fra dets konkrete udførelse under den kirkelige myndigheds ledelse. <sup>71</sup>

Den sidste synode har givet et udstrakt og meningsfyldt overblik over situationen med de døbtets tjenester, embeder og roller i kirken. Fædrene viste en dyb anerkendelse af lægfolks, både mænds og kvinders, bidrag i apostolatarbejdet, i evangeliseringen, helliggørelsen og den kristne påvirkning af timelige forhold, såvel som af deres storsindede villighed til at træde til i akutte og kroniske nødsituationer. <sup>72</sup>

Som følge af den liturgiske fornyelse, der blev fremmet af koncilet, er lægfolket selv blevet mere levende bevidst om de hverv, som de udfører i den liturgiske forsamling og ved forberedelsen af den, og er blevet endnu mere villige til at udføre dem. Fejringen af liturgien er ikke blot gejstlighedens men hele forsamlingens hellige handling. Det er derfor naturligt, at hverv, der ikke er forbeholdt de ordinerede embeder, udføres af lægfolket. <sup>73</sup> På denne måde er der en naturlig overgang fra lægfolkets effektive medvirken i liturgien til deres medvirken i ordets forkyndelse og i sjælesorgen. <sup>74</sup>

Ved synodens plenarforsamling blev der dog også side om side med de positive elementer givet udtryk for en kritisk opfattelse af, at man for upræcist gør brug af ordet »tjeneste«, af at man sammenblander og sætter lighedstegn mellem det almindelige præstedømme og embedspræstedømmet, over den mang-

lende overholdelse af kirkelige love og normer, den vilkårlige tolkning af begrebet »stedfortrædende«, tilbøjeligheden til at »klerikalisere« lægfolket og risikoen for i virkeligheden at skabe en kirkelig struktur med tjenester parallelle til dem, der hviler på ordinationens sakramente.

Netop for at undgå disse farer insisterede synodefædrene på nødvendigheden af klarere og med mere præcise udtryk<sup>75</sup> at give udtryk for både *enheden i kirkens sendelse*, som alle døbte deltager i, og den væsentlige *forskel* på hyrdernes *tjeneste*, som har sin rod i ordinationens sakramente, samtidig med at man respekterer de andre tjenester, embeder og roller i kirken, som har deres rod i dåben og firmelsens sakramenter.

Det er derfor først og fremmest nødvendigt, at hyrderne, når de overdrager forskellige tjenester, embeder og roller til lægfolk udviser den største omhu for at gøre det klart, at de indsættes på basis af dåben, hvori disse hverv har deres rod. Det er også nødvendigt, at hyrderne vogter sig for letsindigt, men uberettiget at tage deres tilflugt til en formentlig »nødsituation« eller til et »behov for stedfortræden«, hvor dette objektivt ikke er tilfældet, eller hvor der ved bedre pastoral planlægning kunne være alternative muligheder.

De forskellige tjenester, embeder og roller, lægfolket legitimt kan udføre i liturgien, i videregivelsen af troen og i kirkens pastorale struktur, bør udføres *i overensstemmelse med deres specielle kald som lægfolk*, som er forskellig fra den ordinerede tjenestes. Hvad dette angår minder den apostolske skrivelse *Evangelii Nuntiandi*, som havde så stor en andel i at tilskynde til lægfolkets mange former for samarbejde i kirkens liv og sendelse til at udbrede evangeliet, om, at »det egentlige område for deres forkyndende indsats er hele den store og komplicerede verden med dens politik, dens sociale og økonomiske forhold, med dens kultur, videnskab og kunst, hele det internationale liv og samfundets meddelelsesmidler, men også andre af livets realiteter, der er særlig modtagelige for evangeliets budskab: realiteter som kærlighed, familieliv, opdragelse af børn og unge, erhvervs-

livet og også lidelsen. Jo flere lægfolk, der er gennemsyret af evangeliets ånd og rede til at tage ansvar for disse livets realiteter og virkeligt engagerer sig i dem og dygtigt og initiativrigt tager ansvar for at udvikle alle de kristne muligheder, der allerede findes i dem, selv om de er skjulte og næsten kvalte, jo mere vil disse realiteter da også uden at miste eller ofre deres menneskelige betydning ligefrem åbenbare en ofte miskendt transcendent dimension, der medvirker til at opbygge Guds rige og er til gavn for Kristi frelsergerning«. <sup>76</sup>

I løbet af synodearbejdet ofrede fædrene megen opmærksomhed på *lektoratet* og *akolytatet*. Mens disse tjenester tidligere i den latinske kirke kun eksisterede som trin undervejs til den ordinerede tjeneste fik de med Paul VI's *motu proprio, Ministeria Quaedam* (15. august 1972) en autonomi og stabilitet, ligesom det blev muligt, at overdrage dem til lægfolk, omend kun til mænd. Det samme er udtrykt i den nye kanoniske lov. <sup>77</sup>

På dette punkt udtrykte fædrene ønsket om, »at dette *motu proprio Ministeria Quaedam* bliver taget op til fornyet overvejelse i betragtning af den nuværende praksis i lokalkirkerne og først og fremmest for at angive, hvilke kriterier, der bør benyttes ved udvælgelsen af dem, der er bestemt til hver af disse tjenester«. <sup>78</sup>

Med henblik herpå blev der nedsat en kommission i overensstemmelse med dette ønske, der blev fremsat af synodefædrene; specielt skal den fremlægge en dybtgående undersøgelse af de forskellige teologiske, liturgiske, juridiske og pastorale overvejelser i forbindelse med den store vækst i vore dage af de tjenester, der betros til lægfolket.

Mens man venter på resultaterne af kommissionens undersøgelser, kan der opnås en mere velordnet og frugtbar kirkelig praksis i forbindelse med de tjenester, der betros til lægfolket, hvis alle delkirkerne trofast respekterer de ovenfor nævnte teologiske principper, specielt den væsentlige forskel mellem embedspræstedømmet og det almindelige præstedømme og mellem de tjenester, der afledes fra ordinationens sakramente, og dem, der afledes fra dåbens og firmelsens sakramenter.

## Karismer

24. Helligånden skænker forskellige tjenester i kirkens fællesskab, men den beriger den yderligere med specielle nådegaver eller nådeindsydelser, der kaldes *karismer*. Disse kan antage mangfoldige former, både som et udtryk for den absolutte frihed hos Ånden, der skænker dem i rigt mål, og som et svar på kirkens forskellige behov i løbet af historien. Den beskrivelse og den klassificering, der i Det nye Testamente gives af disse gaver, viser deres rige mangfoldighed: »Åndsåbenbarelse gives den enkelte til fælles gavn. En gives der nemlig ved Ånden at tale med visdom; en anden at tale med kundskab ifølge den samme Ånd; en gives der tro ved den samme Ånd; en anden nådegaver til at helbrede ved den ene Ånd; en at udføre undergerninger; en anden at profetere; en at bedømme ånder; en anden forskellige slags tungetale; og atter en anden at udlægge tungetale« (1.Kor. 12,7-10; sml. 1.Kor. 12,4-6. 28-31; Rom. 12,6-8; 1.Pet. 4,10-11).

Hvad enten de er usædvanlige og betydelige eller simple og almindelige, er karismerne *Helligåndens nådegaver, som direkte eller indirekte er til gavn for hele det kirkelige fællesskab*, fordi de er bestemte til at opbygge kirken, gavne menneskeheden og give verden, hvad den har behov for.

Selv i vor tid er der ingen mangel på frugtbare udslag af mangfoldige karismer blandt lægfolket, både blandt kvinder og mænd. Disse karismer gives til enkeltpersoner, og kan også deles af andre, således at de kan fortsætte i tiden som en kostbar og virksom arv, og som kilde til et særligt åndsslægtskab mellem mennesker. Med henblik på lægfolkets apostolat skriver Det andet Vatikankoncil: »Helligånden, som udvirker Guds folks helliggørelse ved de forskellige tjenester og sakramenter, skænker også de troende specielle gaver, så de kan udøve dette apostolat (sml. 1.Kor. 12,7). Han tildeler enhver sin særlige gave (1.Kor. 12,11), således at hver enkelt ved at forvalte 'den nådegave han har fået' til fordel for andre, selv bliver 'som gode husholdere over Guds mangfoldige nåde' (1.Pet. 4,10) til hele legemets opbyggelse i kærlighed (sml. Ef. 4,16)«

Det er logisk i betragtning af den guddommelige kilde til den givne, at Åndens gaver, hvad koncilet minder om,<sup>80</sup> kræver at de, der har modtaget dem, anvender dem til hele kirkens vækst.

Karismer *modtages i taknemmelighed* både af den, der modtager dem, og også af hele kirken. De er en speciel rig kilde til nåde for apostolatets vitalitet og for hele Kristi legemes hellighed, forudsat at de er gaver, der virkelig kommer fra Ånden og anvendes i fuld overensstemmelse med Åndens ægte tilskyndelse. I denne betydning er det altid nødvendigt at *skelne mellem karismerne*. Synodefædrene har sagt: »Helligånden blæser hvorhen den vil, og det er ikke altid let at erkende og tage imod dens virken. Vi ved, at Gud handler i alle kristne, og vi er klare over de velgerninger, der udgår fra karismerne både til enkeltpersoner og til hele det kristne fællesskab. Alligevel er vi på samme tid også klare over syndens magt og om hvordan den kan ødelægge og vildlede lægfolkets og fællesskabets liv«. <sup>81</sup>

Derfor fritager intet karisme et menneske for at tage hensyn til og underordne sig *kirkens hyrder*. Koncilet siger tydeligt: »De, som skal tage stilling til deres (karismers) ægthed og mådeholdne anvendelse, er kirkens ledere, som det specielt påhviler ikke at udsukke Ånden, men tværtimod at prøve alt og holde fast ved det gode (1. Tess. 5,12. 19-21)«, <sup>82</sup> så at alle karismer kan samarbejde i deres forskellighed og komplementaritet til fælles bedste. <sup>83</sup>

## Lægfolkets deltagelse i kirkens liv

25. Lægfolket deltager i kirkens liv ikke blot ved at udøve deres hverv og karismer, men også på mange andre måder.

En sådan deltagelse finder sit første og nødvendige udtryk i delkirkens liv og sendelse, i bispedømmet, »hvori i sandhed Kristi ene hellige, katolske og apostolske kirke er til stede og virker«. <sup>84</sup>



## Delkirkerne og universalkirken

For at deltage på rette måde i kirkens liv må lægfolk absolut have en klar og præcis opfattelse af *delkirken med dens fundamentale bånd til universalkirken*. Delkirken opstår ikke ved en slags sønderdeling af universalkirken, og universalkirken opstår heller ikke ved en simpel opsummering af delkirker. Men der er et virkeligt, væsentligt og konstant bånd, der forbinder dem med hinanden, og det er derfor, at universalkirken eksisterer i og viser sig i delkirkerne. Derfor siger koncilet, at delkirkerne er »dannet i den universelle kirkes billede, og det er i og af disse lokale kirker, den ene og udelte kirke består«. <sup>85</sup>

Koncilet opfordrer lægfolket kraftigt til aktivt at praktisere deres tilhørsforhold til delkirken og samtidigt få en mere og mere »katolsk« ånd: »Sognene er« – læser vi i dekretet om lægfolkets apostolat – »bispedømmets grundelementer. Lægfolket skal stadig have det i sine tanker og på biskoppens opfordring stille sig til tjeneste og vie nogle af sine kræfter dér. Ja, mere end det: For at dække behovene i by og på land må lægfolket ikke begrænse deres medarbejderskab til deres eget sogn eller bispedømme, men tage del i samarbejdet mellem flere sogne eller bispedømmer, i et nationalt eller internationalt fællesskab. Dette er blevet særlig påkrævet, fordi den stadigt øgede befolkningsbevægelse, større indbyrdes afhængighed mellem menneskene og lettere kommunikation gør det umuligt for en del af samfundet at isolere sig fra helheden. Lægfolket skal derfor drage omsorg for hele Guds folk, spredt som det er over hele jordkloden«. <sup>86</sup>

Med tanken herpå er den sidste synode gået ind for oprettelsen af *pastoralråd på bispedømmeplan* som en løsning, når tiden er moden dertil. På bispedømmeplan kunne denne struktur blive den grundlæggende form for samarbejde og dialog eller endog det sted, hvor der træffes afgørelser såvel som der foretages en vurdering. Lægfolkets deltagelse i disse råd kan udvide mulighederne for samarbejde og princippet for samarbejde og i visse tilfælde for beslutningstagen – hvis det anvendes i større omfang og mere effektivt. <sup>87</sup>

Lægfolkets deltagelse i *bispedømmesynoder* og i *lokale konciler*, hvad enten det er provins- eller plenarkonciler, er forudset i den kanoniske lov.<sup>88</sup> Disse strukturer kunne være et bidrag til kirkefællesskab og til delkirkens sendelse både i dens egne omgivelser og i forhold til kirkeprovinsens eller bispekonferencens andre delkirker.

Bispekonferencerne bør finde de bedst egnede midler til, at der på nationalt eller regionalt plan gøres mere for at lægfolk, kvinder og mænd, spørges til råds og inddrages i samarbejdet, så de virkelig kan overveje de fælles problemer og bedre kan demonstrere hele kirkens fællesskab.<sup>89</sup>

## Sognet

26. Selv om kirkefællesskabet altid har en universel dimension, får det sit mest direkte og synlige udtryk i sognet. Det er dér, at kirken ses lokalt. I en vis forstand er det *kirken, der lever midt blandt sine sønners og døtres hjem*.<sup>90</sup>

Det er nødvendigt at alle i lyset af troen genopdager sognets sande betydning, det vil sige, at det er stedet, hvor selve kirkens »mysterium« er nærværende og virker, også selv om det undertiden har for få medlemmer og midler, også selv om det til andre tider kan være spredt ud over umådelige områder eller næsten ikke er til at finde i overbefolkede og kaotiske moderne bydele. Sognet er ikke først og fremmest en struktur, et område eller en bygning, men derimod »Guds familie, som brødre besjælet af den samme kærlighed«, <sup>91</sup> »et gæstfrit hjem«, <sup>92</sup> »de troendes fællesskab«. <sup>93</sup> Kort og godt, sognet bygger på en teologisk virkelighed, fordi det er et *eukaristisk fællesskab*. <sup>94</sup> Dette betyder, at sognet er et fællesskab, der virkelig egner sig til at fejre eukaristien, den levende kilde til dets opbygning, og det sakramentale bånd i dets fulde fællesskab med hele kirken. Denne egnethed har sin rod i den kendsgerning, at sognet er et *troens fællesskab* og et *organisk fællesskab*, det vil sige at det udgøres af ordinerede præster og andre kristne, hvor sognepræsten – som repræsen-

terer den stedlige biskop<sup>95</sup> – er det hierarkiske bånd til hele delkirken.

Fordi kirkens opgave i vore dage er så stor, kan den ikke overlades til sognet alene. Derfor foreskriver den kanoniske lov former for samarbejde blandt sogne i et bestemt område<sup>96</sup> og anbefaler til biskoppens omsorg de forskellige grupper af kristne og endog de udøbte, der ikke er underlagt hans ordinære pastorale omsorg.<sup>97</sup> Der er mange andre steder og organisationsformer, hvor kirken kan være nærværende og virke. De er alle nødvendige for at udbrede evangeliets ord og nåde i de forskellige livsforhold, som mennesker befinder sig i i dag. På lignende måde eksisterer der inden for kulturens, samfundets, uddannelsens, faglige o.a. områder mange andre veje til at udbrede troen og andre rammer for apostolatet, som ikke kan have sognet som udgangspunkt. Alligevel oplever sognet i vore dage en ny og lovende tid. Ved begyndelsen af sit pontifikat henvendte Paul VI sig til den romerske gejstlighed med disse ord: »Vi tror simpelt hen, at den gamle og ærværdige sognestruktur har uerstattelige opgaver, der er af stor betydning i vore dage: at skabe det kristne folks grundlæggende fællesskab; at indvie mennesker i og samle dem til det hævdvundne udtryk for liturgisk liv; at bevare og forny troen hos vor tids mennesker; at være den skole, der lærer Kristi frelsende budskab videre, og i følelse og handling praktisere den ydmyge kærlighed i gode og broderlige gerninger«.<sup>98</sup>

Synodefædrene har for deres part ofret megen opmærksomhed på den nuværende situation i mange sogne og har opfordret til *en større indsats for at forny dem*: »Mange sogne, hvad enten de findes i områder, der er berørt af byernes fremtrængen eller i missionsområder, kan ikke arbejde effektivt, fordi de mangler materielle midler eller ordinerede mænd, eller er for store geografisk set, eller på grund af nogle kristnes særlige forhold (f.eks. flygtninges og indvandreres). For at alle sådanne sogne kan blive virkelige kristne *fællesskaber*, bør de kirkelige myndigheder begunstige: a) tilpasning af sognestrukturerne i overensstemmelse med hele den fleksibilitet, den kanoniske lov indrøm-

mer, især ved at gå ind for lægfolkets deltagelse i det pastorale ansvar; b) små »basismenigheder« eller såkaldte »levende« menigheder, hvor de troende kan videregive Guds ord og udtrykke det i indbyrdes tjeneste og kærlighed; disse menigheder er sande udtryk for kirkeligt fællesskab og centre for evangelisering i fællesskab med deres hyrder«. <sup>99</sup> For at forny sognene og for bedre at sikre, at de arbejder effektivt, bør forskellige former for samarbejde også på det institutionaliserede plan blandt forskellige sogne i det samme område begunstiges.

## Apostolsk engagement i sognet

27. Det er nu nødvendigt at se nærmere på lægfolkets fællesskab og deltagelse i sognets liv. I den henseende er alle lægmænd og -kvinder kaldede til at lægge mere mærke til en særlig meningsfuld, gribende og dybsindig koncilstekst: »Inden for det kirkelige fællesskab er denne aktive deltagelse så nødvendig, at gejstlighedens apostolat i de allerfleste tilfælde ikke ville få sin fulde virkning uden den«. <sup>100</sup>

Denne grundlæggende påstand, må naturligvis tolkes i lyset af »fællesskabs-ekklesiologien«. Tjenester og karismer er, fordi de er forskellige og komplementære, hver på deres måde alle nødvendige for kirkens vækst.

Lægfolk bør blive mere og mere overbeviste om den særlige betydning af deres apostolske engagement i sognet. Endnu engang sætter koncilet med autoritet dette i relief: »Sognet giver det typiske eksempel på et apostolat med fællesskabet som den bærende idé. Det samler til ét alt, hvad der findes af menneskelig mangfoldighed i den enkelte menighed, og indlemmer det hele i kirkens universalitet. Lægfolket bør tage del i menighedsarbejdet i nær kontakt med præsterne. De bør gøre det kirkelige fællesskab fuldt fortroligt med deres egne og verdens problemer og med de spørgsmål, som angår menneskenes frelse, må drøfte og løse dem i samråd med menigheden og efter evne træde støttende til i alle den kirkelige families apostolske og missionerende foretagender«. <sup>101</sup>

Koncilets henstilling om at undersøge og løse pastorale problemer »i samråd med menigheden« bør finde en passende og struktureret udvikling gennem en mere overbevist, udbredt og afgjort værdsættelse af »menighedsråd«, hvad synodefædrene med rette har insisteret på.<sup>102</sup>

Under de nuværende forhold er lægfolket i stand til at gøre meget og bør derfor gøre meget, for at et ægte kirkeligt fællesskab kan vokse frem i deres sogne, for på ny at vække iveren for at missionere både over for ikke-troende og over for troende, der har forladt troen eller er blevet ligeglade i deres kristne liv.

Hvis sognet er kirken midt blandt menneskene, lever og virker det ved at være dybt rodfæstet i det menneskelige samfund og i intim forbindelse med dets forhåbninger og dets dramatiske begivenheder. Ofte rystes den sociale sammenhæng, især i visse lande og miljøer, alvorligt af opløsende og umenneskeliggørende tendenser. Det enkelte menneske er faret vild og desorienteret, men i menneskehjertet lever der stadig et ønske om at opleve og dyrke trofaste og personlige forbindelser. Svaret på et sådant ønske kan komme fra sognet, hvis det med lægfolkets deltagelse holder fast ved sit fundamentale kald og sin fundamentale opgave, det vil sige, er et »sted« i verden, hvor de troendes fællesskab kan samles som et »tegn« på og »redskab« for alles kald til fællesskab, kort sagt et sted, der er til gavn for alle, eller, som pave Johannes XXIII holdt af at sige, være »landsbybrønden«, som alle kan stille deres tørst ved.

## Former for deltagelse i kirkens liv

28. Lægfolket udgør sammen med gejstligheden og mandlige og kvindelige ordensfolk Guds ene folk og Kristi legeme.

At de er »medlemmer« af kirken ændrer intet ved den kendsgerning, at enhver kristen som enkeltperson er »enestående og uigentagelig«. Tværtimod sikrer og nærer dette tilhørsforhold netop den dybe følelse af at være noget enestående og uigentageligt, fordi netop disse egenskaber er kilden til hele kirkens

mangfoldighed og rigdom. Derfor kalder Gud i Jesus Kristus hvert eneste menneske personligt ved navn. I den forstand rettes Herrens ord: »Gå også I hen i min vingård«, der er henvendt til kirken som helhed, til hver enkelt personligt.

På grund af hvert medlems enestående og uigentagelige beskaffenhed, det vil sige, enhvers identitet og handlen som person, er hver enkelt sat til at tjene det kirkelige fællesskabs vækst, og modtager af og deltager samtidigt enkeltvis i hele kirkens fælles rigdom. Dette er de »helliges samfund«, som vi bekender i Credo. *Det, der er til bedste for alle, bliver til bedste for hver enkelt, og det, der er til bedste for hver enkelt, bliver til bedste for alle.* »I den hellige kirke«, skriver Gregor den Store, »næres alle af enhver anden, og enhver næres af alle«. <sup>103</sup>

## Individuelle former for deltagelse

Først og fremmest må ethvert medlem af lægfolket altid være *helt klar over, at han eller hun er et »medlem af kirken«*, og har fået betroet en enestående opgave, som ikke kan udføres af nogen anden, og som skal udføres til gavn for alle. Ud fra dette perspektiv får koncilets hævden af *den absolutte nødvendighed af den enkeltes apostolat* sin fulde betydning: »Det apostolat, som det enkelte menneske udøver, har sit udspring i et sandt kristenlivs overskud (sml. Joh. 4,14). Det er indgangen til og betingelsen for ethvert andet lægmands apostolat, også det organiserede, og intet kan erstatte det. Alle lægfolk, uden personsanseelse, er kaldet til dette apostolat. Det vil altid og overalt have sin værdi, men under specielle omstændigheder kan det også være det eneste kloge eller det eneste mulige. Lægfolket vil altid være forpligtet til dette apostolat, selv om de ikke har mulighed for at arbejde organiseret sammen med andre«. <sup>104</sup>

I det apostolat, der udøves af den enkelte, venter store rigdomme på at blive opdaget, ved at hver enkelt lægmands eller -kvindes missionsindsats intensiveres. En sådan individuel form for apostolat kan bidrage meget til en *mere omfattende* udbredel-

se af evangeliet, som jo kan nå til alle de steder, hvor enkelte medlemmer af lægfolket lever deres daglige liv. Desuden vil udbredelsen af evangeliet blive *vedvarende*, fordi et menneskes liv og tro hænger sammen. Evangeliets udbredelse vil ligeledes blive særlig dybtgående, fordi lægfolk ved fuldt og helt at deltage i deres søstres og brødres specielle livsbetingelser, arbejde, vanskeligheder og håb, vil være i stand til at nå deres naboers, venners og kollegers hjerter og åbne dem for en fuld forståelse af menneskelivet, det vil sige for fællesskab med Gud og alle mennesker.

## Deltagelse i forskellige former for grupper

29. Kirkefællesskabet, der allerede eksisterer og virker i den enkeltes aktiviteter, får sit specielle udtryk i lægfolkets samarbejde i grupper, det vil sige i aktiviteter, der udføres sammen med andre under deres ansvarsbevidste deltagelse i kirkens liv og sendelse.

I den senere tid har det fænomen, at lægfolk slutter sig sammen, fået en speciel mangfoldig og vital karakter. På visse måder har sammenslutninger af lægfolk altid eksisteret gennem kirkens historie, hvad forskellige broderskaber, tredje ordner og talrige foreninger vidner om til den dag i dag. I vore dage har sådanne læggrupper imidlertid fået en særlig stimulans, hvad der er resulteret i opståelse og udbredelse af overordentlig mange former for grupper: foreninger, selskaber, kommuniteter, bevægelser. Vi kan tale om *en ny æra for lægfolkets gruppeaktivitet*. »Side om side med den traditionelle dannelse af foreninger og undertiden udgående fra deres rødder er nye bevægelser og broderskaber brudt frem med særlige kendetegn og særlige formål, så stor er rigdommen, alsidigheden af de gaver, som Helligånden giver næring i kirkens fællesskab, og så stor er lægfolkets initiativrigdom og storsindethed«. <sup>105</sup>

Ofte viser disse grupper af lægfolk sig at være indbyrdes *meget forskellige* i mange henseender såvel i deres ydre struktur, i

deres fremgangsmåder og uddannelsesmetoder som med hensyn til deres arbejdsområder. De mødes imidlertid i en alt-indbefattende og *dyb konvergens*, når man betragter dem ud fra deres formål, idet de alle ansvarsbevidst deltager i kirkens sendelse til at forkynde Kristi evangelium som håbets kilde for menneskeheden og for samfundets fornyelse.

De forskellige grupper af lægfolk der dannes af spirituelle motiver eller med henblik på apostolsk arbejde, opstår fra forskellige kilder og svarer til forskellige behov. Selve det, at de dannes, er et udtryk for menneskets sociale natur og fører derfor til en mere udstrakt og dybere effektivitet i arbejdet. Når der opnås en »kulturel« effekt gennem et arbejde, er det i virkeligheden ikke så meget et arbejde udført alene af et enkelt menneske, men af et menneske som »et socialt væsen«, det vil sige som medlem af en gruppe, af et fællesskab, af en forening eller af en bevægelse. Et sådant arbejde er da oprindelsen og impulsen til en forvandling af såvel omgivelserne og samfundet som frugten af og tegnet på enhver forvandling i den henseende. Dette er især sandt når det drejer sig om et pluralistisk og splittet samfund som det er tilfældet i så mange dele af verden i dag – og i betragtning af de problemer, som gradvist er blevet meget indviklede og vanskelige. På den anden side kan i en sekulariseret verden især de mange former for organiseret apostolat for mange være en værdifuld hjælp til et kristent liv og til at forblive trofaste over for evangeliets krav og overfor engagementet i kirkens sendelse og apostolat.

Udover dette stammer den dybe begrundelse, der retfærdiggør og kræver, at lægfolket organiserer sig i grupper, fra en teologi, der *bygger på en ekklesiologi*, som Det andet Vatikankoncil klart har anerkendt ved at kalde det organiserede apostolat for »et tegn på kirkens fællesskab og enhed i Kristus«. <sup>106</sup>

Det er et »tegn« der kommer til udtryk i relation til »fællesskab« både i de indre og ydre aspekter af de forskellige gruppeformer, og i det kristne fællesskabs kontekst. Som nævnt forklarer den anførte ekklesiologiske begrundelse på den ene side



»retten« til at lægfolk danner foreninger, og på den anden side, at det er nødvendigt med »kriterier« til at afgøre ægtheden af de former, som sådanne sammenslutninger antager i kirken.

Først og fremmest må *lægfolkets frihed i kirken til at danne sådanne sammenslutninger* anerkendes. Denne frihed er en sand og virkelig ret, der ikke er afledt fra nogen form for »bevilling« fra en kirkelig myndighed, men den udspringer af dåbens sakramente, der kalder lægfolket til at deltage aktivt i kirkens fællesskab og sendelse. Herom siger koncilet tydeligt: »Forudsat at forholdet til de kirkelige myndigheder respekteres, er det lægfolkets ret at grundlægge foreninger, styre dem og give dem navn«. <sup>107</sup> Og den nye kanoniske lov fastslår det samme: »De troende har frihed til at grundlægge og lede foreninger med velgørende og religiøse formål eller til fremme af kristne kald i verden; de har lov til at holde møder for sammen at opfylde disse formål«. <sup>108</sup>

Det drejer sig om en frihed, som må anerkendes og garanteres af den kirkelige myndighed og som altid og kun må udøves inden for kirkens liv som fællesskab og for dens sendelse.

## »Kirkeligheds-kriterier« for sammenslutninger af lægfolk

30. Det er altid ud fra dette perspektiv med kirkens fællesskab og sendelse og ikke som en modsætning til foreningsfriheden, at man forstår, at det er nødvendigt at have *klare og bestemte kriterier til at skelne mellem og anerkende* sådanne sammenslutninger af lægfolk, også kaldet »kirkeligheds-kriterier«.

De efterfølgende grundlæggende kriterier kan være nyttige ved en vurdering af en forening af lægfolk i kirken.

– *Den forrang som enhver kristens kald til hellighed har*, sådan som det manifesteres »gennem de nådens frugter, som Ånden frembringer i de troende«, <sup>109</sup> og i en vækst mod den fulde udfoldelse af det kristne liv og kærlighedens fuldkommenhed. <sup>110</sup>

I den forstand er en hvilken som helst forening af lægfolk altid

kaldet til at være et stadigt bedre redskab, der fører til hellighed i kirken ved at nære og fremhæve »den dybere enhed mellem medlemmernes praktiske liv og kristne tro«<sup>111</sup>

– *Ansvar for at bekende den katolske tro*, tage imod og forkyn-  
de sandheden om Kristus, kirken og menneskene i lydighed  
over for kirkens læreembede og sådan, som kirken tolker den.  
Derfor må enhver forening af lægfolk være et *forum*, hvor troen  
både forkyndes og videregives med alt, hvad den indeholder.

– *Vidnesbyrdet om et stærk og ægte fællesskab* i et sønligt/dat-  
terligt forhold til paven i fuldstændig tilslutning til den overbe-  
visning, at han er det varige og synlige centrum for enheden i  
universalkirken,<sup>112</sup> og sammen med den lokale biskop, »det synli-  
ge princip for enheden«<sup>113</sup> i delkirken og i en gensidig værdsæt-  
telse af »alle former for apostolat i kirken«.<sup>114</sup>

Fællesskabet med pave og biskop må udtrykkes i loyal villig-  
hed til at tage imod både pavens og biskoppens belæring om tro-  
en og deres pastorale initiativer. Kirkefællesskabet kræver des-  
uden både en anerkendelse af den berettigede mangfoldighed af  
former for lægfolks foreninger i kirken og samtidig beredvillig-  
hed til at samarbejde med alle.

– *Overensstemmelse med og deltagelse i kirkens apostolske mål-  
sætninger*, det vil sige, »at forkynde evangeliet for menneskene,  
helliggøre dem og forme deres kristne samvittighed, således at  
de selv bliver i stand til at formidle evangeliets ånd til de forskel-  
lige former for livsfællesskaber og miljøer«.<sup>115</sup>

Ud fra dette perspektiv opfordres enhver af de forskellige for-  
mer for lægfolkssammenslutninger til at have et missionsmæs-  
sigt formål, hvad der vil gøre dem til mere effektive deltagere i  
en ny-evangelisering.

– *En forpligtelse til at være til stede i det menneskelige samfund*,  
hvad der i lyset af kirkens sociallære betyder at være til tjeneste  
for menneskets totale værdighed.

Derfor må lægfolks organisationer blive til frugtbare kanaler  
for deltagelse og solidaritet, ved at de frembringer mere retfær-  
dige og menneskekærlige betingelser i samfundet.

De fundamentale kriterier, der er omtalt her, bedømmes efter de *konkrete resultater*, som de forskellige sammenslutninger fremviser i deres organisationsmæssige liv og i det, de bevirker som f.eks.: den fornyede værdsættelse af bønner, kontemplationen, det liturgiske og det sakramentale liv; genopvækkelsen af kald til kristne ægteskaber, til det ordinerede præstedømme og til det gudviede liv; beredvilligheden til at deltage i kirkens planer og aktiviteter på lokalt, nationalt og internationalt niveau; engagementet i katekesen og kvalifikationer til at undervise og udvikle kristne; ønsket om som kristne at være til stede i de forskellige af samfundslivets områder, og skabelse og igangsættelse af karitative, kulturelle og åndelige foretagender; den evangeliske fattigdoms og frigjortheds ånd, der fører til en mere generøs kærlighed over for alle; omvendelsen til et liv som kristen eller tilbagevenden til kirkens fællesskab af de døbte, der er faldet bort fra troen.

## Hyrderne i tjeneste for fællesskabet

31. Selv når kirkens hyrder møder mulige og forståelige vanskeligheder som følge af sådanne foreninger og fremkomsten af nye foreningsformer, kan de ikke unddrage sig den tjeneste, som udøvelsen af deres autoritet er, ikke blot af hensyn til kirkens vel, men også for lægfolkets foreningers eget vel. Derfor bør de foruden at bedømme også lede og fremfor alt opmuntre dette arbejde, således at lægfolkets foreninger kan vokse ind i kirkens fællesskab og sendelse.

Det er uhyre formålstjenligt, at nogle nye foreninger og bevægelser bliver *officielt anerkendt* og udtrykkelig godkendes af en kompetent kirkelig myndighed, for at de lettere kan vokse både på nationalt og internationalt plan. Konkilet har allerede i denne sammenhæng sagt: »Lægmandsapostolatets forhold til hierarkiet kan imidlertid variere med de forskellige former og formål for dette apostolat ... Enkelte former for lægmandsapostolat får en udtalt anerkendelse, og dette igen på forskellige måder.

De kirkelige myndigheder har også den mulighed at foretage et udvalg af de foreninger og apostoliske foretagender, som direkte sigter på et åndeligt formål, fremhæve disse og i særlig grad tage ansvar for dem«. <sup>116</sup>

Blandt de forskellige former for lægapostolat, som har et særligt forhold til hierarkiet, pegede synodefædrene på forskellige af *Katolsk Aktions* bevægelser og foreninger, hvori »lægfolk frit kan slå sig sammen under Helligåndens ledelse i denne organiske stabile form i fællesskab med deres biskop og deres præster, så at de på en måde, der svarer til deres kald og ved en speciel metode ved deres trofasthed og gode gerninger kan hjælpe med til at fremme hele det kristne fællesskabs vækst og pastorale aktiviteter og gennemtrænge ethvert af livets aspekter med evangeliets ånd«. <sup>117</sup>

Det Pavelige Lægmandsråd har fået til opgave at udarbejde en liste over de foreninger, der har fået Pavestolens officielle godkendelse, og samtidig i forening med Det Pavelige Råd for de Kristnes Enhed at udarbejde grundbetingelserne for godkendelse af økumeniske foreninger med katolsk flertal og fastlægge, i hvilke tilfælde en sådan godkendelse ikke er mulig. <sup>118</sup>

Vi har alle, hyrder og lægfolk, pligt til at fremme og nære stærke bånd og gensidig respekt, velvilje og samarbejde mellem de forskellige former for lægfolksforeninger. Kun på denne måde kan den rigdom af gaver og karismer, som Herren tilbyder os, yde det frugtbare bidrag til opbygning af et fælles hus: »For at bygge et fælles hus forsvarligt er det desuden nødvendigt at enhver antagonismens og konfliktens ånd bliver lagt til side, og at man kappes om at overgå hinanden i at vise ærbødighed (sml. Rom. 12,10), i at opnå indbyrdes kærlighed, en vilje til samarbejde, med tålmodighed, fremsynethed og en offervillighed, der undertiden vil være nødvendig«. <sup>119</sup>

For at takke Gud for den store *gave* i kirkefællesskabet, som er genspejlingen i tiden af den evige og udsigelige kærlighed i Gud, den ene og treenige, overvejer vi endnu engang Jesu ord: »Jeg er vintræet, I er grenene« (Joh. 15,5). Bevidstheden om

denne gave bør ledsages af en stærk følelse af *ansvar*, for at den bruges: det er absolut en gave, der ligesom talenterne i evangeliets lignelse, skal bruges i et liv, hvor fællesskabet bestandigt forøges.

At have ansvar for den gave, som fællesskabet er, betyder først og fremmest en forpligtelse til at modstå enhver fristelse til splittelse og modsætningsforhold, som modarbejder det kristne liv med dets ansvar for apostolatet. Paulus' ord lyder stadigt til dem, der »tilføjer Kristi legeme sår«: »Jeg sigter til, at I hver især siger: jeg er tilhænger af Paulus, jeg af Apollos, jeg af Kefas, jeg af Kristus. Er Kristus da delt?« (1.Kor. 1,12-13). Nej, lad hellere disse apostlens ord lyde som et overbevisende kald: »Jeg formaner jer brødre, ved Vor Herres Jesu Kristi navn, at I alle skal være enige indbyrdes, og at der ikke må findes splittelse iblandt jer, men at I skal være fuldt ud forenede i samme sind og samme overbevisning« (1.Kor. 1,10).

Således vil livet i kirkens fællesskab blive et *tegn* for hele verden og en uimodståelige *kraft*, der vil føre mennesker til tro på Kristus: »at de alle må være ét, ligesom du, Fader! i mig og jeg i dig, at også de må være ét i os, så verden må tro, at du har sendt mig« (Joh. 17,21). På denne måde fører fællesskab til *sendelse* og sendelsen selv til fællesskab.

### 3. Kapitel

## Jeg har udvalgt jer til at gå hen og bære frugt

### Lægfolkets medansvar i kirken som sendelse

#### Sendelse til fællesskab

32. Vi vender tilbage til det bibelske billede med vintræet og grenene, og det fører helt af sig selv til en overvejelse af frugtbarhed og liv. Fordi grenene er indpodede på vintræet og derved bragt til live, forventes det af dem, at de bærer frugt: »Den som bliver i mig, og jeg i ham, han bærer megen frugt« (Joh. 15,5). At bære frugt er et væsentligt krav, som følger med livet i Kristus og livet i kirken. Det menneske, der ikke bærer frugt, forbliver ikke i fællesskabet: »Hver gren på mig, som ikke bærer frugt, den tager han (min Fader) bort« (Joh. 15,2).

Fællesskabet med Jesus, som fører til fællesskab mellem de kristne indbyrdes, er en helt nødvendig betingelse for at bære frugt: »Skilt fra mig kan I slet intet gøre« (Joh. 15,5). Fællesskab med andre er den mest vidunderlige frugt, som grenene kan bære: det er Kristi og hans Ånds gave.

Her *skaber fællesskabet fællesskab*: er ligesom en *sendelse med henblik på fællesskab*. Jesus siger jo til sine disciple: »Ikke I har udvalgt mig, men jeg har udvalgt jer og *sat jer til at gå hen og bære frugt*, og det en varig frugt« (Joh. 15,16).

Fællesskab og sendelse er dybt forbundet med hinanden, de

gennemtrænger og forudsætter gensidigt hinanden, således at *fællesskab både er kilden til og frugten af sendelsen: fællesskab fører til sendelse og sendelse udføres i fællesskab*. Det er altid den ene og samme Ånd, der sammenkalder og forener kirken og udsender den til at forkynde evangeliet »indtil jordens ende« (Ap.G. 1,8). For sin part ved kirken, at det fællesskab, som den har modtaget som en gave, er bestemt for alle mennesker. Derfor føler kirken, at den skylder hver enkelt og menneskeheden som helhed del i den gave, den har modtaget fra Helligånden, som indgyder Jesu Kristi Kærlighed i de troendes hjerter som en hemmelighedsfuld kraft til indre sammenhæng og ydre vækst. Kirkens sendelse udspringer af dens natur. Kristus har villet at den skulle være »et tegn på og et redskab for. . . hele menneskeslægts indbyrdes enhed«. <sup>120</sup> En sådan sendelse har til hensigt at lade alle få viden om og leve det »nye« fællesskab, som Guds menneskevordne Søn har indført i verdenshistorien. I den henseende definerer evangelisten Johannes' vidnesbyrd på uimodsigelig vis det salige mål, som hele kirkens sendelse er rettet imod: »Det, vi altså har set og hørt, forkynnder vi også jer, for at også I må have fællesskab med os; vort fællesskab er med Faderen og med hans Søn, Jesus Kristus« (1.Joh. 1,3).

I sammenhæng med kirkens sendelse *betror Herren altså en stor del af ansvaret til lægfolket i fællesskab med alle andre medlemmer af Guds folk*. Denne kendsgerning, der til fulde blev forstået af Det andet Vatikankoncil, dukkede igen op med fornyet tydelighed og forøget styrke i synodens hele arbejde: »Hyrderne er helt klare over lægfolkets betydning for kirken. De ved selv, at de ikke er blevet indsat som hyrder af Kristus for i sig selv alene at koncentrere kirkens hele opgave med hensyn til verdens frelse. Deres ophøjede embede består i at være hyrder for de troende, anerkende deres tjenester og nådegaver, således at hver enkelt efter evne sammen med de andre bidrager til det fælles værk«. <sup>121</sup>

## Forkynde evangeliet

33. Netop fordi lægfolk er medlemmer af kirken, har de kald og sendelse til at forkynde evangeliet: de er forberedte dertil ved initiationssakramenterne og Helligåndens gaver.

I en meget klar og vigtig tekst fra Det andet Vatikankoncil læser vi: »Også lægfolket har del i Kristi præstelige, profetiske og kongelige embede og deltager derfor aktivt i kirkens liv og gerning ... Alle, som hører til lægfolket, finder deres åndelige næring i en aktiv deltagelse i menighedens liturgiske liv og bidrager vågent til dens apostolske virke. De fører mennesker til kirken, som de måske lever fjernt fra. De gør generøst deres til at bringe Guds ord videre, særlig i form af katekese. De stiller deres kompetence til disposition for at give sjælesorgen og administreringen af kirkens midler større effektivitet«<sup>122</sup>

Hele kirkens sendelse er altså koncentreret i *evangelisering*. Kirken har vandret ad historiens bugtede stier under Jesu Kristi nåde og befaling: »Gå ud i al verden og forkynd evangeliet for al skabningen« (Mark. 16,15) ... »og se jeg er med jer alle dage indtil verdens ende« (Matt. 28,20). »At forkynde det glade budskab«, skriver Paul VI, »er faktisk kirkens nådegave og dens egentlige kald, det er den dybeste identitet«.<sup>123</sup>

Gennem evangelisering opbygges kirken til et *troens fællesskab*: mere præcist, til et fællesskab, som *bekender* troen i fuld troskab mod Guds ord, der *fejres* i sakramenterne og *leves* i kærlighed, princippet for det kristne moralske liv. Det »glade budskab« har til formål at bevæge et menneske til en hjertets og livets omvendelse og til at klynge sig til Jesus Kristus som Herre og Frelser; at gøre et menneske villigt til at modtage dåben og eukaristien og at styrke et menneske til at deltage i og virkelig gøre et nyt liv i overensstemmelse med Ånden.

Jesu befaling »Gå ud ... og forkynd evangeliet« bibeholder altid sin vitale værdi og er altid en uafrystelig forpligtelse. Alligevel *kræver* den *nuværende situation* ikke blot i verden, men også i mange dele af kirken, *absolut, at Kristi ord mødes med mere*



*umiddelbar og generøs lydlighed.* Enhver discipel kaldes personligt ved navn; ingen discipel kan nægte at give et svar: Ve mig om jeg ikke forkyrder evangeliet (sml. 1.Kor. 9,16).

## Timen er kommet til en ny-evangelisering

34. Hele lande og nationer, hvor religion og kristent liv tidligere blomstrede og var i stand til at skabe et levende og virksomt trosfællesskab, sættes nu på en hård prøve, og gennemgår i nogle tilfælde endda en radikal forandring som følge af en stadig udbredelse af religiøs ligegyldighed, sekularisme og ateisme. Dette drejer sig især om lande og nationer i den såkaldte Første Verden, hvor økonomisk velstand og forbrugermåltalitet, også selv om den eksisterer sammen med en tragisk situation med fattigdom og nød, inspirerer til og opretholder et liv, der leves, »som om Gud ikke eksisterer«. Denne religiøse ligegyldighed og en religiøs praksis uden virkeligt indhold er ansigt til ansigt med livets meget alvorlige problemer ikke mindre bekymrende og foruroligende end en udtrykkelig ateisme. Undertiden har også den kristne tro, mens den bibeholder nogle af de ydre af sine traditioner og ritualer, en tilbøjelighed til at holde sig på afstand af de mest betydningsfulde øjeblikke i menneskelivet, som f.eks. fødsel, lidelse og død. I sådanne tilfælde udsætter de spørgsmål og de gåder, som sådanne situationer rejser, hvis de forbliver ubesvarede, vor tids mennesker for en utrøstelig skuffelse eller for fristelsen til at udelukke de virkeligt menneskeliggørende dimensioner af livet, der ligger i disse problemer.

På den anden side er der i andre regioner og nationer stadig bevaret mange levende religiøse traditioner og former for kristen folkefromhed; men i dag er der fare for, at dette moralske og åndelige arvegods går tabt under påvirkning af en mangfoldighed af processer bl.a. sekularisering og udbredelsen af sekter. Kun en ny-evangelisering kan sikre væksten af en klar og dyb tro og tjene til at gøre disse traditioner til en kraft til sand frihed.

Det er uden tvivl helt nødvendigt at forny den kristne struk-

tur i samfundet i alle dele af verden. Men for at dette skal lykkes, er det nødvendigt først at forny den *kristne struktur i det kirkelige fællesskab*, som eksisterer i disse lande og nationer.

Her har lægfolket i kraft af deres deltagelse i kirkens profetiske sendelse fuld andel i kirkens arbejde. Deres ansvar er det især at vidne om, hvordan den kristne tro er det helt gyldige svar – som i forskellig grad er bevidst erkendt og udtalt af alle – på de problemer og forhåbninger, som livet stiller enhver og samfundet overfor. Dette vil være muligt, hvis lægfolk i dem selv kan overvinde adskillelsen mellem evangeliet og livet og i deres daglige aktiviteter i familien, i arbejdet og i samfundet igen når til et helhedssyn på livet, der når til fuld udfoldelse ved evangeliets inspiration og kraft.

Jeg gentager endnu engang til alle mennesker i vore dage det lidenskabelige udbrud, hvormed jeg begyndte min pastorale tjeneste: »*Vær ikke bange! Åbn, ja, åbn dørene helt for Kristus! Åbn staternes grænser og såvel de politiske og økonomiske systemer som kulturens, civilisationens og udviklingens udstrakte områder. Vær ikke bange! Kristus ved, »hvad der er inde i et menneske«.* Kun han ved det! I dag ved mennesker for ofte ikke, hvad de rummer i sig, i deres sjæls dybeste kroge, i deres hjerter. For ofte er mennesker uvisse om, hvad der er meningen med livet på jorden; de angribes af tvivl, og det fører til fortvivelse: Derfor beder og bønfaller jeg jer – med ydmyghed og tillid – giv Kristus lov til at tale til det menneske, der er inde i jer. Kun han har livets, ja, det evige livs ord«.

<sup>124</sup>

At åbne dørene helt for Kristus, at tage ham ind i sin egen menneskenatur er absolut ikke nogen fare for mennesket; det er nemlig den eneste vej til at nå til den hele sandhed om og den meget høje vurdering af det enkelte menneske.

Denne levende syntese vil blive opnået, når lægfolket er i stand til at forene evangeliet og deres daglige pligter i livet i et strålende og overbevisende vidnesbyrd, hvor ikke frygt, men efterfølgelse af Kristus i kærlighed og i inderlig troskab mod ham bliver de faktorer, der er bestemmende for, hvordan et menne-

ske lever og vokser, og dette vil føre til nye måder til at leve mere i overensstemmelse med menneskets værdighed.

*Gud elsker mennesker!* Kirken skylder menneskene at forkyn-  
de denne enkle og dybe sandhed. Enhver kristens ord og liv bør  
få denne forkyndelse til at lyde igen: Gud elsker dig, Kristus  
kom for din skyld, Kristus er for dig. »vejen sandheden og livet«  
(Joh. 14,6).

Denne ny-evangelisering retter sig ikke blot til det enkelte  
menneske, men også til hele befolkningsgrupper i deres forskel-  
lige forhold, omgivelser og kulturer. Dens formål er at *danne*  
*modne kirkelige fællesskaber*, hvori troen kan stråle ud og virke-  
liggøre sin grundlæggende mening i menneskets troskab mod  
Kristus og hans evangelium, i et møde og et sakramentalt fæl-  
lesskab med ham og i et liv levet i kærlighed og i tjeneste.

Lægfolket har deres andel at udføre i dannelsen af disse kir-  
kelige fællesskaber, ikke blot ved en aktiv og ansvarsbevidst del-  
tagelse i fællesskabets liv, med andre ord gennem et vidnesbyrd,  
som kun de kan give, men også ved en missionsiver og aktivitet  
over for de mange mennesker, der endnu ikke tror, og som ikke  
længere praktiserer den tro, de modtog ved dåben.

Når det drejer sig om de kommende generationer, må lægfol-  
ket yde deres meget værdifulde bidrag i et *systematisk kateketisk*  
*arbejde*, der er mere nødvendigt nu end nogensinde. Synodefæd-  
rene har taknemmeligt bemærket kateketernes arbejde og har  
erkendt, at de »har en opgave, der er af stor betydning ved at  
opildne kirkelige fællesskaber«. <sup>125</sup> Det er indlysende at kristne for-  
ældre er deres børns første og uerstattelige kateketer, en opgave,  
som de har fået nåden til i ægteskabets sakramente. Samtidig bør  
vi dog alle være klare over den »ret« som enhver døbt har til at bli-  
ve undervist, opdraget og styrket i troen og i det kristne liv.

## Gå ud i al verden

35. Samtidig med at kirken peger på og oplever den nuværende  
nødvendighed af ny-evangelisering, kan den ikke unddrage sig

sin vedvarende opgave med at *bringe evangeliet* til de umådeligt mange – mange millioner mænd og kvinder – *som endnu ikke kender Kristus, menneskenes Forløser*. På en særlig måde er dette den missionsopgave, som Kristus har betroet og hver dag på ny betror sin kirke.

På dette område er lægfolkets indsats, som ganske vist aldrig har manglet, i vore dage endnu mere og mere nødvendig og værdifuld. Sådan som Herrens befaling lyder: »Gå ud i al verden« bliver den stadigt besvaret generøst af lægfolk, der er rede til at forlade deres vante omgivelser, deres arbejde, deres hjem-egn eller land, i hvert fald for en bestemt periode, for at drage til et missionsområde. Også kristne ægtefolk giver efter Aquilas og Priscillas eksempel (sml. Ap.G. 18; Rom. 16,3 ff) ved deres værdifulde tilstedeværelse i missionsområderne et opløftende vidnesbyrd om lidenskabelig kærlighed til Kristus og kirken. En sand missionsmæssig tilstedeværelse udøves også af dem, der af forskellige grunde lever og vidner om deres tro i lande eller omgivelser, hvor kirken endnu ikke har slået rod.

Imidlertid er missionsproblemet nu ved at antage så udbredte og alvorlige proportioner for kirken, så at kun en virkelig intensiv indsats for at få alle kirkens medlemmer til at tage ansvar både som enkeltpersoner og som fællesskaber kan give håb om et mere virksomt svar.

Det andet Vatikankoncils opfordring til delkirkerne gælder stadig og kræver endda nu en mere udstrakt og mere afgjort accept: »Da lokalkirken skal være et tro billede af universalkirken, skal den være sig sin sendelse bevidst. Den er nemlig også sendt til dem, der bor sammesteds, men endnu ikke tror på Kristus«. <sup>126</sup>

Kirken bør i dag tage et *kæmpestort skridt fremad* i sin indsats for evangelisering og træde ind i en *ny historisk fase* af sin missionsmæssige dynamik. I en verden, hvor afstandene, der bliver kortere og kortere, gør verden mindre og mindre, bør kirkefællesskabet styrke båndene mellem dets medlemmer, udveksle nødvendige kræfter og midler og engagere sig som gruppe i den

enestående og fælles sendelse til at forkynde og praktisere evangeliet. »De såkaldte unge kirker har brug for de gamle kirkers styrke, og de gamle kirker har brug for de unges vidnesbyrd og vitalitet, så at de enkelte kirker modtager af de andres rigdom«. <sup>127</sup>

I denne forbindelse opdager de unge kirker, at et væsentligt og uundværligt element ved *grundlæggelsen af kirker*<sup>128</sup> er, at der ikke blot opstår en lokal gejstlighed, men også et modent og ansvarsbevidst lægfolk. På denne måde går det fællesskab, der selv er blevet evangeliseret, frem i et nyt område af verden, for at det således også kan opfylde sendelsen til at forkynde Kristi evangelium og vidne om det.

Synodefædrene har sagt, at lægfolket kan fremme de relationer, der bør etableres med tilhængere af *forskellige religioner*, netop ved deres eksempel i de forhold de lever under og i deres aktiviteter: »I hele verden lever kirken i dag blandt mennesker, der tilhører forskellige andre religioner ... Alle de troende og især lægfolket, som lever blandt mennesker, der tilhører andre religioner, bør, hvad enten de lever i deres hjemegn eller som indvandrere i andre lande, for alle være et tegn på Herren og hans kirke på en måde, der svarer til de aktuelle levevilkår på hvert sted. Dialog mellem religionerne indtager en fremtrædende andel heri, for den fører til kærlighed og gensidig respekt og fjerner eller i det mindste formindsker fordommene hos tilhængere af de forskellige religioner og stifter enhed og venskab mellem mennesker«. <sup>129</sup>

Hvad der først og fremmest er nødvendigt for verdens evangelisering er *mennesker, der vil evangelisere*. I den henseende må enhver, begyndende med den kristne familie, føle ansvar, for at kald opstår og modnes, såvel præste- og ordenskald, der *specielt sigter på missionsarbejdet*, som missionskald til lægfolk, der vil missionere netop som lægfolk. Dette bør gøres ved hjælp af alle nødvendige midler, men uden nogen sinde at forsømme det vigtigste middel, bønnen, i overensstemmelse med Jesu ord: »Høsten er stor, men arbejderne er få; bed derfor høstens Herre om at sende arbejdere ud til sin høst« (Matt. 9,37-38).

## Praktisere evangeliet: tjene mennesket og samfundet

36. Ved både at tage imod og forkynde evangeliet i Helligåndens kraft bliver kirken på én og samme tid et »evangeliserende og evangeliseret« fællesskab og netop af den grund bliver den *alles tjener*. I den deltager lægfolket i sendelsen til at tjene mennesket og samfundet. Uden tvivl har kirken som sit højeste mål Guds rige og i den »består spiren og begyndelsen til dette rige på jorden«, <sup>130</sup> og den er derfor helt viet til at herliggøre Faderen. Guds rige er imidlertid kilden til alle menneskers fulde befrielse og totale frelse; med tanke på dette vandrer og lever kirken i virkelig forstand inderligt knyttet til menneskenes historie.

Fordi kirken har fået ansvar for at afsløre Guds mysterium, der skinner frem i Jesus Kristus, *åbenbarer den på samme måde det ene menneske for det andet*. Den åbner mennesket for meningen med dets liv, åbner det for hele sandheden om det selv og dets endelige skæbne.<sup>131</sup> Ud fra dette synspunkt er kirken i kraft af selve sin sendelse til at evangelisere kaldet til at tjene hele menneskeheden. Denne tjeneste udspringer først og fremmest af den ekstraordinære og dybe kendsgerning, at »Guds Søn forenede sig på en måde med hvert menneske ved sin inkarnation«. <sup>132</sup>

Derfor er mennesket »den første vej, som kirken må gå ad i opfyldelse af sin opgave – *dette menneske er den første og grundlæggende vej for kirken*, er den vej, som Kristus selv har anvist, og som uafvendeligt går gennem menneskevordelsens og forløsningens mysterium«. <sup>133</sup>

Disse samme tanker har Det andet Vatikankoncil gentagne gange og med enestående klarhed og styrke udtrykt i sine dokumenter. Vi læser igen en specielt oplysende tekst fra konstitutionen *Gaudium et Spes*: »Kirken har frelsen som sit eget mål, men den meddeler ikke bare mennesket det guddommelige liv, den reflekterer også lyset fra dette liv over hele verden; den lægger og ophøjer menneskets værdighed, knytter menneskesam-

fundet stærkere sammen og giver menneskets daglige stræben en dybere mening og et rigere indhold. Kirken mener derfor, at både dens enkelte medlemmer og dens hele fællesskab kan være til stor hjælp til at gøre menneskeheden og dens historie mere menneskeværdig«. <sup>134</sup>

I dette arbejde til gavn for hele menneskeslægten, hvad hele kirken er ansvarlig for, tilkommer der lægfolket en speciel plads på grund af deres »sekulære karakter«, som forpligter dem til på deres egen og uerstattelige måde at arbejde for kristen inspirering af den timelige orden.

## Fremme menneskets værdighed

37. *At genopdage og få andre til at genopdage ethvert menneskes ukrænkelige værdighed* er en væsentlig opgave, ja, i en vis forstand den centrale og alle andre omfattende opgave i den tjeneste, som kirken og i den lægfolket er kaldet til at yde menneskeslægten.

Blandt alle andre jordiske skabninger *er kun mennesket en »person«, en bevidst og fri skabning* og netop af den grund »centrum og højdepunkt« af alt, hvad der findes på jorden.

Personlig værdighed er *det kostbareste gode*, et menneske besidder, og takket være den overgår det i værdi hele den materielle verden. Jesu ord: »Hvad glæde har et menneske af at købe sig hele verden og betale med sit liv?« (Mark. 8,36 e. Anna Sophie og Paul Seidelins oversættelse) indeholder en oplysende og betagende udtalelse om det enkelte menneske: menneskets værdi ligger ikke så meget i, hvad det »har« – om det så ejede hele verden – som i, hvad det »er«; verdens goder tæller ikke så meget som det gode i mennesket, det gode, som mennesket selv er.

Menneskets værdighed viser sig i al sin glans, når man betragter dets oprindelse og dets lod: som skabt af Gud i Guds billede og lighed og tillige forløst ved Kristi dyrebare blod kaldes mennesket til at være et »barn i Sønnen« og et levende tempel

for Helligånden og er bestemt til det evige liv i saligt fællesskab med Gud. Derfor råber enhver krænkelse af et menneskes personlige værdighed til Gud om hævn og er en fornærmelse mod Skaberen og mod det enkelte menneske.

I kraft af sin personlige værdighed er mennesket *altid en værdi i sig selv og for sig selv* og kræver som sådan at blive betragtet og behandlet som en person og aldrig som en genstand, man kan benytte, eller som et middel eller som en ting.

Personens værdighed er *grundlaget for alle menneskers indbyrdes lighed*. Som følge heraf er alle former for diskrimination helt uacceptable, især de former, som ulykkeligvis vedbliver med at dele og nedværdige menneskeslægten, lige fra dem, der bygger på race eller økonomiske forhold, til de sociale og kulturelle, fra de politiske til de geografiske o.s.v. Enhver diskrimination er en absolut utålelig uretfærdighed, ikke så meget på grund af de spændinger og konflikter, som kan udvikle sig i den sociale sfære, som på grund af den krænkelse, der tilføjes personens værdighed: ikke blot værdigheden hos den, som er offer for uretfærdigheden, men endnu mere hos den, som begår uretfærdigheden.

Ganske ligesom den personlige værdighed er grundlaget for alle menneskers lighed, er den også *grundlaget for alle menneskers medbestemmelse og solidaritet*: dialog og fællesskab har i sidste instans først og fremmest sin rod i, hvad mennesker »er«, mere end i, hvad de »har«.

Personens værdighed er *ethvert menneskes* uforgængelige ejendom. Denne påstands styrke bygger på, at *ethvert menneske er enestående og uigentageligt*. Heraf følger, at det enkelte menneske aldrig kan reduceres af alt det, der søger at knuge og tilintetgøre personen i den anonymitet, der følger af kollektivitet, institutioner, strukturer og systemer. Som det enkelte menneske er personen ikke et nummer eller blot et led i en kæde og endnu mindre et upersonligt element i et eller andet system. Den mest radikale og opløftende bekræftelse på ethvert menneskes værdi gav Guds Søn ved at blive menneske i en kvindes moderskød, hvad vi stadig bliver mindet om hver jul.<sup>136</sup>



## Respektere den ukrænkelige ret til livet

38. Anerkendelse af ethvert menneskes personlige værdighed kræver uimodsigeligt *respekt for, forsvar af og fremme af ethvert menneskes rettigheder*. Det drejer sig om medfødte, universelle og ukrænkelige rettigheder. Ingen, ingen enkeltperson, ingen gruppe, ingen myndighed, ingen stat kan ændre – endsige afskaffe – dem, fordi sådanne rettigheder stammer fra Gud selv.

Personens ukrænkelighed, som er en genspejling af Guds absolutte ukrænkelighed, får sit primære og fundamentale udtryk i *menneskelivets ukrænkelighed*. Frem for alt er det almindelige og berettigede krav på menneskerettigheder – for eksempel retten til sundhed, til en bolig, til et arbejde, til en familie, til kultur uægte og illusorisk, hvis *retten til livet*, den mest oprindelige og fundamentale ret og betingelsen for alle andre personlige rettigheder, ikke forsvares med den største beslutsomhed.

Kirken har aldrig givet op over for alle de krænkelse, som ethvert menneskes ret til livet har været udsat for og stadig udsættes for både fra enkeltpersoners og fra myndighedernes side. Mennesket har krav på disse rettigheder *i enhver udviklingsfase*, fra undfangelsen indtil den naturlige død; og *i enhver situation*, om sund eller syg, rask eller handicappet, rig eller fattig. Det andet Vatikankoncil har klart sagt: »Alt det som strider mod livet, såsom mord i enhver form, folkemord, fosterdrab, barmhjertighedsdrab eller selvmord – alt det som krænker menneskets personlige integritet, såsom lemlæstelse, fysisk eller psykisk tortur, forsøg på at øve moralsk tvang – alt det som krænker menneskets værdighed, som umenneskelige livsforhold, vilkårlig fængsling, deportation, slaveri, prostitution, køb og salg af kvinder eller børn – uværdige arbejdsvilkår som nedværdiger arbejderen til at blive et profitredskab i stedet for et frit og anstændigt individ: alt dette og andre lignende forhold er forkastelige. De fordærver den menneskelige civilisation, men vanærer dem, som bærer skylden for uretten, langt mere end dem, som lider uret. Og de krænker i høj grad Skaberens ære«. <sup>137</sup>

Hvis enhver har sendelse til og ansvar for at anerkende ethvert menneskes personlige værdighed og for at forsvare retten til livet, er der nogle lægfolk, der har fået en særlig bemyndigelse til denne opgave: som f.eks. *forældre, lærere, de, der er beskæftigede i sundhedssektoren, og de mange, der har økonomisk og politisk magt.*

Kirken praktiserer i dag et grundlæggende aspekt af sin sendelse ved kærligt og generøst at acceptere ethvert menneske, især de svage og de syge. Dette er så meget desto mere nødvendigt, som en »dødkultur«, truer med at tage magten. »Kirken er fast overbevist om, at menneskeligt liv, også hvis det er svagt og lidende, er en vidunderlig gave af Guds godhed. Imod den pessimisme og egoisme, der formørker verden, står kirken på livets side. I ethvert menneskeligt liv ser den glansen af det »Ja« og det »Amen«, som er Kristus selv (sml. 2.Kor. 1,19; Johs.Åb. 3,14). Det »Nej«, der bryder ind i verden og angriber den, besvarer den med dette levende »Ja« og forsvaret således mennesket og verden mod alt det, der bekæmper og kvæler livet«. <sup>138</sup> Lægfolket er gennem deres kald eller profession mere direkte impliceret i at acceptere livet; de har derfor ansvar for at gøre kirkens »Ja« til menneskeligt liv konkret og virksomt.

*Biologiens og lægevidenskabens* enorme udvikling giver i forbindelse med *teknologiens* forbløffende formåen muligheder for at gribe ind ved selve grænserne for menneskeligt liv, hvad der medfører nye ansvar. I vore dage er mennesker i stand til ikke blot at »iagttage« men også til at »udøve kontrol« med menneskeligt liv ved selve dets begyndelse og i dets første udviklingsstadier.

Menneskenes *moralske samvittighed* kan hverken vende ryggen til eller forholde sig indifferent over for disse enorme fremskridt, der er nået af en teknologi, der er ved at få en stadig mere udstrakt og dybtgående magt over de processer, der styrer forplantningen og de første faser i menneskeligt liv. I dag, måske mere end nogen sinde før i videnskabens historie, viser *visdommen sig at være den eneste faste redningsplanke*, for at mennesker,

der beskæftiger sig med videnskabelig forskning og dens anvendelse altid handler intelligent og kærligt, det vil sige respekterer og endda nærer ærefrygt for ethvert menneskes ukrænkelige værdighed som person lige fra dets livs første øjeblik. Dette sker, når videnskab og teknologi med lovlige midler giver sig i lag med at forsvare livet og helbrede sygdomme fra første øjeblik og derimod nægter – også af hensyn til forskningens egen værdighed – at udføre indgreb, som resulterer i en forvanskning af den enkeltes genetiske arv og menneskets forplantningsevne.<sup>139</sup>

De lægfolk, der har ansvar i forskellige egenskaber og på såvel forskellige videnskabelige planer som på de medicinske, sociale, juridiske og økonomiske områder, må *modigt acceptere den »udfordring«, som de nye bio-etiske problemer stiller dem overfor*. Synodefædrene sagde det på denne måde: »Kristne må udøve deres ansvar som videnskabens og teknologiens herrer og ikke blive deres slaver ... I betragtning af den moralske udfordring, som den meget store nye teknologiske magt repræsenterer, og som truer ikke blot grundlæggende menneskerettigheder, men selve menneskeslægtens biologiske kerne, er det af yderste vigtighed at kristne lægfolk – med universalkirkens hjælp – tager den opgave op at kalde kulturen tilbage til en sand humanismes principper ved at give et dynamisk og sikkert grundlag til fremme af og forsvar for menneskets rettigheder i selve dets natur, en natur som evangeliets forkyndelse åbenbarer for alle.<sup>140</sup>

I dag må alle være stærkt på vagt over for fænomenet med koncentrationen af magt og teknologi. En sådan koncentration har en tendens til at manipulere ikke blot med den biologiske natur, men med selve indholdet af menneskers samvittighed og deres livsstil og derved forværre hele folkeslags situation ved diskrimination og marginalisering.

## Frihed til at påkalde Herrens navn

39. Respekten for personens værdighed, som indbefatter forsvar for og fremme af menneskerettighederne, kræver anerkendelse

af menneskets religiøse dimension. Dette er ikke blot noget en religiøs tro kræver, men et krav, der er uløseligt knyttet til selve det at være menneske. Menneskets relation til Gud er et grundlæggende element i selve et menneskes »væren« og »liv«: det er i Gud, at vi »lever, røres og er« (Ap.G. 17,28). Selv om ikke alle tror på denne sandhed, så har de mange, der er overbeviste derom, en ret til at blive respekteret for deres tro og for deres personlige og fælles livsvalg, der udspringer af den tro. Dette er *retten til samvittighedsfrihed og til religionsfrihed*, som ethvert folk, der virkelig ønsker at sikre menneskets og samfundets vel, absolut må anerkende som hørende med blandt de højeste goder og de alvorligste forpligtelser. »Religionsfrihed hører uomgængeligt med til ethvert menneskes værdighed, er en hjørnesten i menneskerettighedernes struktur og derfor en uerstattelig faktor i de enkelte menneskers og hele samfundets vel og for hver enkelts personlige fuldkommengørelse. Heraf følger det, at enkelte menneskers og fællesskabers frihed til at bekende og praktisere deres religion er et væsentligt element i menneskers fredelige sameksistens ... Den borgerlige og sociale ret til religionsfrihed er, fordi den berører åndens inderste sfære, referenceramme for de andre fundamentale rettigheder og på en måde målestok for dem«. <sup>141</sup>

Synoden glemte ikke de mange brødre og søstre, som endnu ikke nyder denne ret, og som må se vanskeligheder, marginalisering, lidelse, forfølgelse og ofte døden i øjnene, fordi de beken- der deres tro. De fleste af disse brødre og søstre er kristne lægfolk. At forkynde evangeliet og vidne om Kristus i et liv med lidelse og martyrium er højdepunktet af Kristi disciples apostolske liv, ganske ligesom kærligheden til Herren Jesus, der går så vidt som til at ofre livet, er en usædvanlig frugtbar kilde til opbygning af kirken. Således vidner det gådefulde vintræ om, at det er alvor med dets tro: »Men som det er forudsagt af profeterne og også af Herren selv breder dette vintræ sine grene ud i verden, og bliver mere frugtbart, jo mere det vandes med martyrernes blod«. <sup>142</sup>

Hele kirken er dybt taknemmelig for dette eksempel og den-  
ne gave. Disse sønner og døtre giver grund til en fornyet stræ-  
ben efter et helligt og apostolsk liv. I den betydning gjorde syno-  
defædrene det til deres særlige pligt »at takke de lægfolk, som  
trods deres begrænsede frihed lever som utrættelige vidner om  
troen i trofast enhed med pavestolen, skønt de ikke har nogen  
ordinerede præster. De vover alt, endda livet. På denne måde  
vidner lægfolk om en af kirkens væsentlige egenskaber: Guds  
kirke bliver til af Guds nåde, hvad de på fremragende vis udtryk-  
ker i martyriet«<sup>143</sup>

Utvivlsomt er alt det, der indtil nu er sagt om respekten for  
menneskets værdighed og anerkendelse af menneskerettighe-  
derne, enhver kristens, ethvert enkelt menneskes ansvar. Vi må  
imidlertid straks erkende, at et sådant problem i dag har en uni-  
versel dimension: det er virkeligt et spørgsmål, som i dette øje-  
blik berører hele grupper, ja hele folkeslag, der med vold nægtes  
deres grundlæggende rettigheder. Disse former for ulige udvik-  
ling i de forskellige »verdener« blev klart fordømt i den for ny-  
ligt udgivne rundskrivelse: *Sollicitudo Rei Socialis*.

Respekten for mennesket rækker ud over den individuelle  
morals krav. Den er et grundlæggende kriterium, et væsentligt  
element i selve samfundsstrukturen, fordi hele samfundet er til  
for mennesket.

Derfor er ansvaret for at *tjene mennesket* intimt forbundet med  
ansvaret for at *tjene samfundet* som den generelle opgave i den  
kristne inspirering af den timelige orden, hvad lægfolk er kaldet  
til som deres egentlige og særlige rolle.

## I familien begynder pligten over for samfundet

40. Mennesket har en medfødt social dimension som fra menne-  
skets allerinderste kalder det til *fællesskab* med andre og til at  
*skænke* sig selv til andre: »Gud, som har en fars omsorg for alle,  
har villet, at alle mennesker skulle danne en eneste familie og

være som brødre for hverandre«. <sup>144</sup> Således afslører *samfundet* som et resultat af og et tegn på menneskets sociale natur hele sin sandhed ved at være et *fællesskab af personer*.

Resultatet er således en indbyrdes afhængighed og en vekselvirkning mellem personen og samfundet: alt det, der udføres til gavn for personen, er også en tjeneste, der ydes samfundet, og alt det, der gøres til gavn for samfundet, bidrager til personens vel. Derfor må lægfolkets opgave i apostolatet inden for den timelige orden altid på samme tid betragtes såvel ud fra dens betydning som en tjeneste over mennesket, på basis af at den enkelte er noget helt for sig selv og uigentagelig, som ud fra dens betydning som en tjeneste over for alle mennesker, som er uadskillelig derfra.

Det første og grundlæggende udtryk for menneskets sociale dimension er *ægteparret og familien*: »Men Gud har ikke skabt mennesket ensomt: fra begyndelsen af 'skabte han dem som mand og kvinde' (sml. 1.Mos. 1,27), og deres forening udgjorde for første gang et personligt fællesskab«. Jesus ønskede at genoprette ægteparrets hele værdighed og familiens soliditet (sml. Matt. 19,3-9). Paulus viser den dybe sammenhæng mellem ægteskabet og Kristi og kirkens mysterium (sml. Ef. 5,22-26; Kol. 3,18-21; 1Pet. 3,1-7).

*Lægfolkets opgave i samfundet begynder primært i ægteskabet og i familien*. Denne opgave kan kun udføres på rette måde ud fra en overbevisning om den enestående og uerstattelige værdi, som familien har for samfundet og kirkens udvikling.

Familien er samfundets grundlæggende celle. Den er livets og kærlighedens vugge, det sted, hvor mennesket bliver »født« og »vokser op«. Derfor må der drages særlig omsorg for dette fællesskab, især i disse tider, hvor menneskelig egoisme, antifødselspropaganda, totalitære politiske forhold, fattigdom, materiel, kulturel og moralsk elendighed truer med at få selve livets kilder til at tørre ud. Desuden vover ideologier og mangfoldige systemer i forbindelse med forskellige former for sløvhed og ligegyldighed at overtage den opdragelsesrolle, der med rette tilkommer familien.

I betragtning heraf er det nødvendigt med et meget omfattende og systematisk arbejde, der understøttes ikke blot kulturelt men også økonomisk og ad lovgivningens vej, for at sikre familiens rolle i dens gerning som det *primære sted* for menneskets og samfundets »*humanisering*«.

Det er først og fremmest lægfolkets apostolatsopgave at gøre familien bevidst om dens identitet som samfundets primære cellekerne og om dens grundlæggende rolle i samfundet, således at den stadig må blive et mere og mere *aktivt og ansvarsbevidst sted* for sand vækst og sand deltagelse i samfundets liv. På denne måde kan og skal familien kræve respekt af alle, begyndende med de offentlige myndigheder, for disse rettigheder, som ved at redde familien vil redde selve samfundet.

Alt, hvad der er skrevet i den apostolske skrivelse *Familiaris Consortio* om deltagelse i samfundets udvikling,<sup>146</sup> og alt det som pavestolen på opfordring af bispesynoden 1980 har formuleret i »Charteret om familiens rettigheder« udgør et komplet og koordineret arbejdsprogram for alle de medlemmer af lægfolket, som på grund af deres forskellige kvalifikationer er interesserede i familiens værdier og behov. Et sådant program må realiseres i rette øjeblik og mere beslutsomt, når truslerne mod familiens stabilitet og frugtbarhed bliver mere og mere alvorlige, og når forsoget på at forringe familiens betydning og undervurdere dens sociale betydning bliver mere pågående og organiseret.

Som erfaringen viser, afhænger hele civilisationers og nationers styrke frem for alt af deres familiers menneskelige kvalitet. Derfor får den apostolske indsats over for familien en ganske særlig social betydning. Kirken er for sin part dybt overbevist derom, fordi den udmærket ved, at »menneskehedens fremtid går gennem familien«.<sup>147</sup>

## Kærlighed: sjælen i og næringen for solidaritet

41. Tjenesten over for samfundet udtrykkes og realiseres på de mest forskellige måder, fra de spontane og uformelle til de mere

strukturerede, fra hjælp til enkeltpersoner til den hjælp, der er bestemt for forskellige grupper og fællesskaber.

Hele kirken som sådan er direkte kaldet til kærlighedens tjeneste: »I sin første tid manifesterede kirken, at den i sin helhed var samlet og forenet omkring Kristus ved kærlighedens bånd, ved at knytte den såkaldte 'agape' til den eukaristiske nadver. Senere har kirken altid givet sig til kende ved dette kærlighedens tegn: Den glæder sig over alle gode gerninger i verden, men fastholder at det at udføre kærlighedens gerninger er en pligt og ret, som særlig kirken har, og som den ikke kan give fra sig. Barmhjertighed over for trængende og svage, karitative arbejder og tiltag, som sætter sig som mål at lindre al menneskelig nød, sætter kirken derfor særlig højt«. <sup>148</sup> *Kærlighed til næsten* ved nutidige former for de traditionelle åndelige og legemlige barmhjertighedsgerninger, er de mest direkte, almindelige og normale metoder, der fører til kristen inspirering af den timelige orden, hvad der er lægfolkets specielle opgave.

Ved kærlighed til næsten udøver og viser lægfolket deres deltagelse i Kristi kongeværdighed, det vil sige i Menneskesønnens magt, han, der ikke er »kommen for at lade sig tjene, men for selv at tjene« (Mark. 10,45). De lever og demonstrerer en sådan kongeværdighed på en meget enkel og alligevel ophøjet vis, som altid er mulig for enhver, fordi kærlighed er Åndens største gave til opbygning af kirken (sml. 1.Kor. 13,13) og til menneskeheds vel. *Kærlighed skænker liv til og nærer solidaritetens gerninger, der sigter på menneskenes totale behov.*

Denne kærlighed, der udøves ikke blot af enkeltpersoner, men også af grupper og fællesskaber i forening, er og vil altid være nødvendig. Intet og ingen vil kunne erstatte den, ikke engang den mangfoldighed af institutioner og offentlige foretagender, der søger at imødekomme hele befolkningers – i vore dage ofte så alvorlige og udbredte – behov. Paradoksalt nok bliver en sådan kærlighed mere og mere nødvendig, jo mere komplicerede institutionerne bliver organiseret og jo mere de gør krav på at kunne klare alle mulige områder. Til slut mister sådanne pro-



jekter deres effektivitet som følge af en upersonlig funktionalisme, et overdrevent bureaukrati, uberettigede privatinteresser og et alt for overfladisk og rutinemæssigt engagement.

Netop i denne sammenhæng og især i organiserede samfund opstår og udbredes stadigt forskellige former for *frivilligt arbejde*, der giver sig udtryk i en mangfoldighed af tjenester og aktiviteter. Hvis denne uselviske tjeneste virkelig udøves til fordel for alle mennesker, især for dem, der er mest trængende og glemt af de sociale instanser og af samfundet selv, kan det frivillige arbejde betragtes som et vigtigt udtryk for det apostolat, hvori lægfolk, såvel mænd som kvinder, spiller den vigtigste rolle.

## Alles ret og pligt til at deltage i det politiske liv

42. En kærlighed, som elsker og tjener mennesket kan aldrig skilles fra *retfærdighed*. Begge dele kræver hver på sin vis den fulde og effektive anerkendelse af den enkeltes rettigheder, som samfundet i alle dets strukturer og institutioner er indrettet for.

For at udføre deres opgaver, der går ud på at inspirere den timelige orden kristent ved at tjene mennesker og samfund, må lægfolk *aldrig undlade at deltage i det »politiske liv«*, det vil sige inden for de mange økonomiske, sociale, lovgivende, administrative og kulturelle områder, der organisk og institutionelt skal arbejde for *almenvellet*. Synodefædrene har gentagne gange fastslået, at ethvert menneske har ret og pligt til at deltage i det politiske liv, omend på forskellige og komplementære måder og planer og med forskellige opgaver og ansvarsområder. Beskyldninger for karrierejag, magt dyrkelse, egoisme og korrupsion, som ofte rettes mod regerings- og folketingsmedlemmer, de regerende klasser eller politiske partier, ligesom den almindelige opfattelse, at deltagelse i politik absolut truer et menneskes moral, retfærdiggør på ingen måde hverken kristnes skepsis over for eller deres manglende deltagelse i det politiske liv.

Tværtimod er Det andet Vatikankoncils ord meget betyd-

ningsfulde: »Kirken ser med taknemmelighed og respekt på deres aktivitet, som i deres medmenneskers tjeneste vier sig til det offentlige arbejde og påtager sig ansvaret for det«. <sup>150</sup>

*Den grundlæggende norm* for en politisk indsats for mennesket og samfundet findes i *arbejdet for almenvellet*, som det, der er godt for *enhver* og for *hele mennesket*, et gode der garanteres og tilbydes på en måde, der passer sig for mennesker både som enkeltpersoner og i grupper, og som de frit og ansvarsbevidst kan tage imod: »Det politiske samfund« – læser vi i konstitutionen *Gaudium et Spes* – »eksisterer altså for det fælles godes skyld, finder her sin fulde berettigelse og mening og udleder heraf sine fundamentale og særegne retsprincipper. Og det almene vel omfatter summen af alle de forhold i samfundslivet, som kan gøre det lettere for individer, familier og grupper at realisere sig fuldtud«. <sup>151</sup>

Desuden finder en politik til fordel for mennesket og samfundet sin *kontinuerlige retningslinje i forsvar for og fremme af retfærdighed*, der opfattes både som en »dyd«, en forståelse, det er nødvendigt at opdrage til, og som en moralsk »kraft«, der er grundlag for pligten til at fremme enhvers rettigheder og pligter på basis af hvert menneskes personlige værdighed.

*Tjenersind* er et grundlæggende element i udøvelsen af politisk magt. Tjenersind kan sammen med den nødvendige kompetence og effektivitet gøre politikeres aktivitet »tilforladelig« eller »hævet over kritik«, hvad resten af folket med rette kræver. For at opnå dette er det nødvendigt med en total kamp imod og overvindelse af enhver fristelse til f.eks. at tage sin tilflugt til illoyalitet og løgn, til at øde offentlige midler til fordel for nogle få og for dem med særlige interesser og til at benytte tvivlsomme og ulovlige midler for at opnå, beholde og forøge magten for enhver pris.

De lægfolk, der har fået et politisk ansvar, bør respektere de jordiske realiteters autonomi, når de forstås rigtigt, som vi læser det i konstitutionen *Gaudium et Spes*: »Det er af stor betydning, især i de pluralistiske samfund, at danne sig en rigtig opfattelse

af forholdet mellem det politiske fællesskab og kirken. Og der skal klart skelnes mellem det, som de kristne, individuelt og kollektivt, gør i deres eget navn, som borgere, inspireret af deres kristne samvittighed, og det, de samme kristne gør på kirkens vegne og sammen med deres kirkelige ledere. Kirken lader sig ikke, med henblik på sin opgave og sin kompetence, forveksle med det politiske samfund: den er ikke bundet til noget politisk system, den er både et tegn på menneskets ophøjede værdi og en garant for denne«. <sup>152</sup> Samtidig – og dette føles i dag som et tyngende ansvar – må lægfolket vidne om sådanne menneskelige og evangeliske værdier, der er intimt forbundet med politisk aktivitet, som frihed og retfærdighed, solidaritet, trofast og uselvvisk ofren sig for almenvellet, en beskeden levevis og en forkærlighed for de fattige og de ringeste. Dette kræver, at lægfolk opildnes mere og mere ved en virkelig deltagelse i kirkens liv og bliver oplyst af dens sociallære. Herved kan de få støtte og hjælp af det nære forhold til det kristne fællesskab og deres hyrder. <sup>153</sup>

Måden og midlet til at opnå et politisk liv, der har sand menneskelig udvikling som sit mål, er *solidaritet*. Dette drejer sig om alles aktive og ansvarsbevidste deltagelse i det politiske liv fra enkelte borgere til forskellige grupper, fra fagforeninger til politiske partier. På denne baggrund er solidaritet, som jeg skrev i rundskrivelsen *Sollicitudo Rei Socialis*, »ikke en følelse af svag medlidenhed eller overfladisk sorg over så mange menneskers lidelser, både nær og fjern. Tværtimod, det er en *fast og vedholdende beslutning* om at gøre en indsats for *almenvellet*, det vil sige for alles og for hver enkelts vel, fordi *vi alle er virkelig ansvarlige for alle*«. <sup>154</sup>

Politisk solidaritet må i dag gå videre end til enkelte nationer eller blokke af nationer, må føre til at man tager virkeligt hensyn på kontinentalt og verdensomspændende plan.

Resultatet af en sund politisk aktivitet, der ønskes så meget af alle, men aldrig gør fremskridt nok, er *fred*. Lægfolket kan ikke forholde sig indifferente eller på afstand af og inaktive over for

alt det, der fornægter og kompromitterer freden, nemlig vold og krig, tortur og terrorisme, koncentrationslejre, militarisering af politik, våbenkapløbet og truslen fra kernevåben. Som disciple af Jesus Kristus, »Fredsyrste« (Es. 9,6) og »vor fred« (Ef. 2,14), bør lægfolk påtage sig at være »fredsstiftere« (sml. Matt. 5,9) både ved en »hjertets omvendelse«, ved retfærdighed og kærlighed, som alt sammen er det ubestridelige grundlag for fred.<sup>155</sup>

I samarbejde med alle, der virkelig søger fred, og ved selv at arbejde både i kærlige organisationer og i nationale og internationale institutioner bør lægfolk arbejde for et omfattende opdragelsesprogram, som kan overvinde den rådende kultur, der er præget af egoisme, had, hævn og fjendskab, og derved udvikle en kultur, der er præget af solidaritet på alle planer. En sådan solidaritet »er vejen til fred og samtidig til udvikling«,<sup>156</sup> Ud fra dette perspektiv har synodefædrene opfordret kristne til at afvise alle former for vold som uacceptable, til at fremme dialogens og fredens holdninger og forpligte sig til at oprette en retfærdig international og social orden.<sup>157</sup>

## Sætte mennesket i centrum af det samfunds-økonomiske liv

43. Det er en væsentlig del af lægfolkets tjeneste i samfundet at beskæftige sig med de *samfunds-økonomiske spørgsmål*, hvor det især drejer sig om organisation af *arbejdet*.

Rundskrivelsen *Sollicitudo Rei Socialis* har for nylig mindet om det alvorlige i de nuværende problemer i forbindelse med temæet udvikling og har foreslået en løsning i overensstemmelse med kirkens sociallære. Jeg vil derfor gerne anbefale den til alle, især til lægfolket.

Grundlaget for kirkens sociallære er princippet om, at *goderne er bestemt for alle*. Ifølge Guds plan er alle jordens goder til disposition for alle mennesker og for hver enkelt som et middel til udviklingen af et sandt menneskeligt liv. *Privatejendom* skal være til tjeneste for denne bestemmelse af goderne og har derfor en

*iboende social funktion.* Mands og kvindes *arbejde* er konkret det almindeligste og mest direkte redskab til udviklingen af det økonomiske liv, et redskab, der på samme tid udgør en ret og en pligt for ethvert menneske.

Alt dette dukker igen op på en særlig måde i forbindelse med lægfolkets sendelse. Det andet Vatikankoncil formulerer i almenne vendinger, hvad der er formålet med og kriteriet for deres tilstedeværelse og handlen. »Menneskets værd, dets kald og samfundets vel skal respekteres og fremmes i deres helhed også i det sociale og økonomiske liv. For mennesket er skaber af, centrum og målet for hele den sociale og økonomiske virksomhed«. <sup>158</sup>

I forbindelse med de forandringer, der finder sted i økonomiens og arbejdets verden, og som giver anledning til bekymring, har lægfolket ansvar for at være i spidsen med at udarbejde en løsning på det meget alvorlige problem med tiltagende arbejdsløshed; for at arbejde for den mest hensigtsmæssige overvindelse af talrige uretfærdigheder, der er en følge af planløs organisation af arbejdet; at gøre arbejdspladser til et fællesskab af mennesker, hvis individualitet og ret til medbestemmelse respekteres; for at udvikle en ny solidaritet blandt dem, der deltager i et fælles arbejde; for at skabe nye former for arbejdsgivernes funktion og igen undersøge handelssystemer, finansvæsen og udveksling af teknologi.

For at opnå dette må lægfolk udføre deres arbejde med professionel dygtighed, med menneskelig ærlighed og med en kristen ånd og specielt som en vej til selv at blive helliggjorte, i overensstemmelse med koncilets udtrykkelige opfordring: »Det er takket være sit arbejde, at mennesket som oftest tjener til sit og sine nærmestes underhold, samarbejder med sine medmennesker og bliver dem til nytte, får anledning til at praktisere næstekærligheden og bidrager til at fuldføre Guds skaberværk. Vi tror til og med, at mennesket ved at ofre sit arbejde til Gud, bliver forenet med Jesu Kristi forløsningsværk, han som adlede arbejdet ved selv at virke med sine egne hænder i Nazaret«. <sup>160</sup>

I dag fremtræder det såkaldte »økologiske« *problem* mere og mere akut i det samfunds-økonomiske liv og arbejde. Mennesket har ganske vist fra Gud selv modtaget opgaven med at »herske« over den skabte verden og »dyrke verdens have«. Men dette er en opgave, som menneskeheden må udføre i respekt for den lighed med Gud, den har modtaget, og derfor med fornuft og kærlighed, idet den tager ansvar for de gaver, som Gud har skænket og fortsætter med at skænke. Menneskeheden ejer en gave, som må gives videre til kommende generationer, og hvis det er muligt i en bedre forfatning. Også disse kommende generationer er modtagere af Herrens gaver: »Dette herredømme, som Skaberen skænkede mennesket, er ikke en absolut magt, og man kan heller ikke tale om frihed til at 'bruge eller misbruge' eller disponere over tingene efter behag. Den grænse, som fra begyndelsen af er sat af Skaberen selv, og som er udtrykt symbolsk i forbudet mod at 'spise af træets frugt' (sml. 1.Mos. 2,16-17), viser tydeligt nok, at når det drejer sig om naturen, er vi ikke blot underlagt biologiske, men også moralske love, som ikke ustraffet kan overtrædes. En rigtig opfattelse af udviklingen kan ikke ignorere benyttelsen af naturens elementer, muligheden for fornyelsen af ressourcerne og følgerne af en industrialisering på må og få – tre overvejelser, der vækker vor samvittighed over for udviklingens moralske dimension«. <sup>161</sup>

## Evangelisere kulturen og menneskeheden kulturer

44. Tjeneste over for det enkelte menneske og over for det menneskelige samfund udtrykkes og virkeliggøres ved *skabelsen og videregivelsen af kultur*, hvad der i vore dage er en af de vigtigste opgaver i forbindelse med menneskers indbyrdes liv i fællesskab som en familie og i forbindelse med samfundets udvikling. Ligesom koncilet mener vi med »kultur« ... »alt det, som bidrager til, at mennesket forædler og udfolder sine sjælelige og fysiske egenskaber, underlægger sig jorden ved sin erkendelse og

sit virke, gør samfundslivet såvel i familien som i det politiske fællesskab mere menneskeligt ved at civilisere adfærd og institutioner, og endelige til enhver tid i sine handlinger udtrykker, meddeler og tager vare på sine bedste åndelige erfaringer og længsler, så disse kan tjene til mange menneskers, ja, til hele slægtens udvikling«. I denne betydning må kultur betragtes som ethvert folks fælles gode, som udtryk for dets værdighed, frihed og kreativitet og som vidnesbyrd om dets vej gennem historien. I særdeleshed bliver den kristne tro kun i og gennem kulturen til en del af historien og skaber af historie.

Kirken er fuldstændig klar over, at det er en pastoral nødvendighed med en helt speciel omsorg for kulturen under omstændigheder, hvor en kultur er blevet adskilt ikke blot fra kristen tro, men også fra menneskelige værdier,<sup>163</sup> såvel som i de situationer, hvor videnskab og teknologi ikke formår at give et adækvat svar på de påtrængende spørgsmål om sandhed og om ve og vel, som ligger mennesker så stærkt på sinde. Derfor opfordrer kirken lægfolk til at være til stede og udvise mod og intelligent kreativitet på kulturens privilegerede steder, det vil sige inden for uddannelsessektoren – skole og universitet – på steder, hvor der drives videnskabelig og teknologisk forskning, og dér hvor der er kunstnerisk skaben, og hvor de humanistiske fag dyrkes. En sådan tilstedeværelse skal ikke blot erkende og om muligt rense den eksisterende kultur for de farlige elementer, den er bebyrdet med, men også hæve disse kulturer op ved hjælp af den rigdom, som stammer fra evangeliet og fra den kristne tro. Det andet Vatikankoncils omfattende behandling af det nære forhold mellem evangeliet og kulturen er en vedvarende historisk kendsgerning og samtidig et specielt og aktuelt ideal at arbejde efter. Det er et krævende program, der er givet som et pastoralt ansvar til hele kirken, men på en særlig måde til lægfolket. »Kristi glade budskab fornyer stadig det faldne menneskes liv og kultur. Det bekæmper og eliminerer de vildfarelser og onder, som vor dragning mod synden stadig fører til. Det renser og ophøjer uafsladelig folkenes adfærd. Evangeliet sti-

mulerer på en måde hvert folks og hver epokes åndelige talenter og gaver indefra i lyset af det overnaturlige, samtidig som det styrker, udfylder og genopretter disse i Kristus. Det vil sige, at kirken allerede ved at opfylde sin egen opgave stimulerer og fremelsker det enkelte menneskes og samfundets kultur, ligesom den i sin gerning, også på det liturgiske område, opdrager mennesket til den indre frihed«. <sup>164</sup>

Nogle specielt betydningsfulde citater fra Paul VI's apostolske skrivelse *Evangelii Nuntiandi* fortjener at blive nævnt her: »Kirken forkynder evangeliet, når den alene ved den guddommelige kraft i det budskab, som den forkynder (sml. Rom. 1,16; 1.Kor. 1,18; 2,4), prøver på samtidig at forvandle menneskenes personlige og kollektive bevidsthed, den aktivitet, de engagerer sig i, deres konkrete liv og miljø. Menneskehedens lag, der skal forvandles: for kirken drejer det sig ikke kun om at prædike evangeliet for stadigt mere udbredte geografiske områder eller for større og større befolkningsgrupper, men om ved evangeliets kraft at opnå, at de værdikriterier, interesseområder, tankevaner, de af menneskehedens inspirationskilder og livsmodeller, der er i modstrid med Gud og hans frelsesplan bliver forvandlede. Måske kan alt dette udtrykkes således: det er nødvendigt, at forkyndelsen af evangeliet ... når til bunds, helt ned til rødderne af menneskets kultur og kulturer ... Bruddet mellem evangelium og kultur er utvivlsomt vor tids drama, som det også har været andre tiders. Det er derfor nødvendigt, at man gør sig virkelige anstrengelser for modigt at evangelisere kulturen eller rettere sagt kulturerne«. <sup>165</sup>

Den privilegerede vej til at skabe og videregive kultur er i vore dage de *socialle kommunikationsmidler*. <sup>166</sup> Massemediernes verden repræsenterer et nyt grænseområde for kirkens sendelse, fordi den gennemgår en hurtig og nyskabende udvikling og har en udbredt verdensomspændende indflydelse på udformningen af menneskers mentalitet og sædvaner. Specielt kræver lægfolkets ansvar, som professionelle på dette område udøver både enkeltvis og gennem fælles initiativer og institutioner, en



anerkendelse af alle dets værdier og kræver, at det bliver støttet med tilstrækkelige ressourcer, både af intellektuel og pastoral art.

Både de professionelles benyttelse af disse redskaber og offentlighedens modtagelse af dem kræver, at der opøves en kritisk sans, der er besjælet af kærlighed til sandheden og vil forsvare friheden, respektere den enkeltes værdighed og fremme folkenes autentiske kultur, hvad der opnås ved en fast og modig afvisning af enhver form for monopolisering og manipulation.

Imidlertid stopper lægfolkets pastorale ansvar ikke ved dette forsvarsværk. Det udstrækker sig til alle inden for kommunikationens verden, også til dem, der arbejder professionelt inden for presse, film, radio, fjernsyn og teater. Også disse mennesker er kaldede til at forkynde det evangelium, der bringer frelse.

## 4. Kapitel

# Arbejdere i Herrens vingård

## Gode husholdere af Guds forskelligartede nåde

### Mangfoldigheden af kald

45. Ifølge evangeliets lignelse kalder »husbonden« arbejderne til sin vingård på *forskellige* tider i løbet af dagen: nogle ved daggry, andre ved ni-tiden om morgenen, andre ved middagstid, nogle ved tre-tiden og de sidste ved fem-tiden (sml. Matt. 20,1 ff). I sin kommentar til denne evangelietekst sammenligner Gregor den Store de forskellige tidspunkter for kaldene med de forskellige *livsfaser*: »Det er muligt at sammenligne de forskellige tidspunkter«, skriver han, »med de forskellige faser i et menneskes liv. Ifølge vor analogi kan morgenen stå for barndommen. Den tredje time betyder ungdommen: solen er nu på vej op på himlen, det vil sige, at i denne fase tiltager menneskets styrke. Den sytende time er personen fuldvoksen: solen står nu i zenit, det vil sige i denne alder er menneskets vitalitet på sit højeste. Alderdommen repræsenteres af den niende time, for solen begynder nu at dale ligesom den ungdommelige vitalitet begynder at tage af. Den elvte time svarer til dem, der er mest fremrykkede i alder ... Arbejderne kaldes altså og sendes ind i vingården på forskellige tider; det vil sige én føres til et helligt liv i barndommen, en anden i ungdommen, en anden som fuldvokset menneske og en anden i alderdommen«. <sup>167</sup>

Vi kan yderligere benytte Gregor den Stores kommentarer på de overordentlig mangfoldige måder, hvorpå kirken bliver »nær-

værende« i livet: alle og enhver er kaldede til at arbejde for Guds riges komme i overensstemmelse med de forskellige kald og situationer, karismer og tjenester. Denne mangfoldighed er ikke blot knyttet til alder, men også til forskellen mellem de to køn og til de forskellige naturlige gaver såvel som til et menneskes karriere og livsbetingelser. Det er en mangfoldighed, der gør kirkens rigdom mere levende og konkret.

## Unge, børn og ældre mennesker Ungdommen, kirkens håb

46. Synoden ønskede med rette at ofre de unge *særlig opmærksomhed*. I mange af verdens lande repræsenterer de halvdelen af hele befolkningen og udgør ofte talmæssigt halvdelen af Guds folk i disse lande. Bare ud fra dette perspektiv er ungdommen en usædvanlig mulighed og en *stor udfordring til kirkens fremtid*. Kirken ser sin vej imod fremtiden i ungdommen, i den ser den en genspejling af sig selv og sit kald til den velsignede ungdommelighed, som den altid kan glæde sig ved som et resultat af Kristi Ånd. I denne betydning har koncilet defineret ungdommen som »kirkens håb«. <sup>168</sup>

I brevet af 31. marts 1985 til unge mænd og kvinder i verden læser vi: »Kirken ser hen til ungdommen, ja, kirken opdager på en særlig måde sig *selv i ungdommen*, i hver eneste af jer. Sådan har det været lige fra begyndelsen af, fra apostlenes tid. Ordene i Johannes *Første brev* er et særligt vidnesbyrd herom: 'Jeg skriver til jer, I unge, fordi *I har sejret over den Onde*. Jeg har skrevet til jer, mine børn, fordi *I kender Faderen* ... Jeg skriver til jer, I unge, fordi I er stærke, og Guds ord bliver i jer' (1.Joh. 2,13 ff) ... I vor generation, ved slutningen af det andet årtusinde efter Kristus, ser kirken også sig selv i ungdommen«. <sup>169</sup>

De unge må ikke blot betragtes som genstand for kirkens pastorale omsorg: unge mennesker er og bør opmuntres til at være aktive på kirkens vegne og til at spille en *ledende rolle i evangeliseringen og til at deltage i samfundets fornyelse*. <sup>170</sup> Ungdommen

er en tid, hvor man særlig intenst opdager sit eget »jeg« og træffer sit »livsvalg«. Det er en udviklingstid til at gå frem »i visdom og vækst og yndest hos Gud og mennesker« (Luk. 2,52).

Synodefædrene har i den forbindelse sagt: »De unge er særlig følsomme for retfærdighedens, ikke-voldens og fredens værdier. Deres hjerter er åbne for kammeratskab, venskab og solidaritet. De bevæges meget af forhold, der har med livskvalitet og bevarelse af naturen at gøre. Men de er plagede af bekymringer, af skuffelser, af smerte og af frygt for verden såvel som af de fristelser, der følger med deres situation«<sup>171</sup>

Kirken må forsøge at genopvække den helt specielle kærlighed, som Kristus viste over for den unge mand i evangeliet: »Jesus så på ham og fattede kærlighed til ham« (Mark. 10,21). Derfor bliver kirken ikke træt af at forkynde Jesus Kristus, af at forkynde hans evangelium som det enestående og tilfredsstillende svar på de unges dybeste længsler, som det ses i Kristi stærke og ophøjede personlige kald til at blive hans disciple (»Kom ... og følg mig, Mark. 10,2), hvormed følger en delagtighed i Jesu sønlige kærlighed til Faderen og deltagelse i hans sendelse til menneskeheds frelse.

*Kirken har så meget at tale med de unge om, og de unge har så meget at tale med kirken om.* Når denne indbyrdes dialog foregår med stor hjertelighed, klarhed og mod, vil den være en fordelagtig ramme for mødet og udvekslingen mellem generationer og vil være en kilde til rigdom og ungdommelighed for kirken og for det borgerlige samfund. I sit budskab til ungdommen sagde koncilet: »Kirken ser med tillid og kærlighed hen til jer unge ... Den er det virkelig ungdommelige i verden ... Betragt kirken, og I vil i den finde Kristi ansigt«.<sup>172</sup>

## Børnene og Guds rige

47. Børn er helt klart genstand for Herren Jesu ømme og generøse kærlighed. Han velsignede dem, og mere end det, han lovede dem Himmeriget (sml. Matt. 19,13-15; Mark. 10,14). Især

fremhævede Jesus den aktive rolle, som disse små har i Guds rige. De er det talende symbol og ophøjede billede på de moralske og åndelige betingelser, der er væsentlige for at komme ind i Guds rige og for at leve konsekvent i total tillid til Herren: »Sandelig siger jeg jer, hvis I ikke vender om og bliver som børn, kommer I slet ikke ind i Himmeriget. Den, der altså vil ydmyge sig og blive som dette barn, han er den største i Himmeriget« (Matt. 18,3-4; sml. Luk. 9,48).

Børn minder os bestandigt om, at kirkens missionsmæssige frugtbarhed ikke har sit livgivende fundament i menneskelige midler og fortjenester, men i Guds helt uforskyldte gave. Mange børns uskyldige og nådefyldte liv og endda den lidelse og undertrykkelse, der uretfærdigt påføres dem, er takket være Kristi kors en kilde til rigdom for dem selv og for hele kirken. Alle burde være mere bevidste om og mere taknemmelige for denne kendsgerning.

Desuden må det erkendes, at der også i barndommen helt fra den spæde alder findes værdifulde muligheder både til at opbygge kirken og til at gøre samfundet mere menneskeligt. Det som koncilet siger om børns gavnlige og konstruktive indflydelse i familien, i »huskirken«, »børn vil som aktive medlemmer af familien på deres måde bidrage til forældrenes helliggørelse«,<sup>173</sup> gælder også i forbindelse med lokalkirken og universalkirken. Allerede Jean Gerson, en af det 15. århundredes store teologer, betonedes dette ved at slå fast, at »børn og unge er på ingen måde en ubetydelig del af kirken«. <sup>174</sup>

## Ældre mennesker og visdommens gave

48. Nu henvender jeg mig til ældre mennesker, der ofte med urette betragtes som uproduktive, hvis ikke ligefrem som en uudholdelig byrde. Jeg minder de ældre om, at kirken opfordrer dem til og forventer af dem, at de vedbliver med at udføre deres opgave i kirkens apostolske og missionerende liv. Dette er ikke blot en mulighed for dem, men det er deres pligt også i denne

periode af deres liv, hvor alderen i sig selv giver muligheder på en særlig og fundamental måde.

Bibelen holder af at fremstille det ældre menneske som et symbol på den, der er rig på visdom og Herrens frygt (sml. Sir. 25,4-6). I denne forstand kan ældre menneskers »gave« specielt være den at vidne om trostraditionen både i kirken og i samfundet (sml. Salme 44,2; 2.Mos. 12,26-27), lære videre, hvad livet har lært dem (sml. Sir. 6,34; 8,11-12) og praktisere kærlighed.

For øjeblikket vokser antallet af ældre mennesker i forskellige lande ud over hele verden, og mange forventes at lade sig pensionere fra deres forskellige stillinger og arbejdspladser, og det giver de ældre en ny mulighed inden for apostolatet. I forbindelse med denne opgave må de være fast besluttede på at overvinde fristelsen til nostalgisk at søge tilbage til en fortid, der aldrig vil vende tilbage, eller til at flygte fra deres ansvar på grund af de vanskeligheder de møder i en verden, hvor der hele tiden dukker nye ting op. De må altid være helt klare over, at et menneskes rolle i kirken og i samfundet ikke holder op ved en bestemt alder, men at der da blot må findes nye udtryksformer derfor. Som psalmisten siger: »Selv grånende bærer de frugt, er friske og fulde af saft for at vidne, at HERREN er retvis« (Salme 92,15-16). Jeg gentager alt, hvad jeg sagde ved jubilæumsfesten for de ældre: »At blive ældre bør betragtes som et privilegium; ikke blot fordi ikke enhver er så heldig at nå til dette livsstadium, men også og frem for alt fordi denne periode giver virkelige muligheder for bedre at vurdere fortiden, for bedre at forstå og leve påskemysteriet, for at blive et eksempel i kirken for hele Guds folk ... På trods af de indviklede problemer I møder – kræfterne, der lidt efter lidt tager af, sociale organisationers utilstrækkelighed, forsinket offentlig lovgivning eller et egoistisk samfunds manglende forståelse – skal I ikke betragte jer selv som mennesker, der undervurderes i kirkens liv, eller som passive objekter i en verden, der farer afsted, men som deltagere i en livsperiode, der er menneskelig og åndelig frugtbar. I har stadig en opgave at udfylde og et bidrag at yde. I overensstemmel-

se med den guddommelige plan lever hvert enkelt menneske et liv i bestandig vækst fra livets begyndelse til det sidste åndedrag«. <sup>175</sup>

## Kvinder og mænd

49. Synodefædrene viede kvindens situation og rolle særlig opmærksomhed med to formål for øje: at anerkende og opfordre alle andre til at anerkende kvinders uundværlige bidrag til kirkens opbygning og samfundets udvikling. De ønskede også at gøre noget for en mere specifik analyse af kvindens deltagelse i kirkens liv og sendelse.

Med henvisning til pave Johannes XXIII, der betragtede kvinders større bevidsthed om deres sande værdighed og deres indtræden i det offentlige liv som et af vor tids tegn, <sup>176</sup> fremhævede synodefædrene gang på gang, når de stødte på forskellige former for diskriminering og marginalisering, som kvinder udsættes for, simpelt hen fordi de er kvinder, meget stærkt nødvendigheden af at forsvare og fremme *kvindens personlige værdighed* og følgelig hendes ligeberettigelse med manden.

Hvis nogen har denne opgave at fremme kvinders værdighed i kirken og i samfundet, er det kvinderne selv, der må opdage deres ansvar som ledende skikkelser. Der må endnu gøres meget i mange dele af verden og i forskellige miljøer for at overvinde den uretfærdige og ødelæggende mentalitet, der betragter mennesket som en ting, som et objekt, der kan købes og sælges, som et redskab for egoistiske interesser eller kun til nydelse. Kvinder er selv som oftest de første ofre for en sådan mentalitet. Det er kun ved åbent at anerkende kvindens personlige værdighed, at det første skridt er taget til at fremme kvindens fulde deltagelse i såvel kirkens som i samfundets liv og i det politiske liv. Der må gives et mere omfattende og mere afgjort svar på de krav, der stilles i den apostolske skrivelse *Familiaris Consortio* i forbindelse med de mange former for diskrimineringer, som kvinder er ofre for: »Jeg beder derfor alle udvikle en stærk

og målrettet pastoral indsats i denne retning for at få bugt med dem alle, så Guds billede, som alle mennesker uden undtagelse genspejler, må blive fuldt respekteret<sup>.177</sup> På linie hermed slog synodefædrene fast: »Som et udtryk for sin sendelse må kirken stå fast over for alle former for diskriminering og misbrug af kvinder<sup>.178</sup> Og videre: »Kvindens værdighed, der er dybt krænk-  
ket i den offentlige bevidsthed, må genoprettes ved en virksom respekt for menneskerettighederne og ved at omsætte kirkens lære i praksis<sup>.179</sup>

Især når talen er om *aktiv og ansvarsbevidst deltagelse i kirkens liv og sendelse*, må det betones, hvad der allerede klart er blevet slået fast og anbefalet af Det andet Vatikankoncil: »Fordi kvinderne i vore dage deltager mere og mere aktivt i hele samfundslivet, er også deres voksende andel i kirkens apostolat på disse forskellige områder af stor betydning<sup>.180</sup>

Bevidstheden om, at kvinder med deres egne gaver og opgaver har *deres eget særlige kald*, er vokset og uddybet i årene efter koncilet og har fundet sin grundlæggende inspiration i evangeliet og i kirkens historie. For den troende forbliver evangeliet, det vil sige Jesu Kristi ord og eksempel, det nødvendige og afgørende kriterium. På intet andet tidspunkt i historien har denne kendsgerning været mere frugtbringende og fornyende.

Skønt de ikke var kaldede til De Tolvs apostolat og dermed til præsteembedet, fulgte mange kvinder ikke desto mindre Jesus i hans tjeneste og hjalp apostlenes gruppe (sml. Luk. 8,2-3), var til stede ved korsets fod (sml. Luk. 23,49), hjalp til ved Kristi begravelse (sml. Luk. 23,55), modtog og videregav budskabet om opstandelsen påskemorgen (sml. Luk. 24,1-10) og bad sammen med apostlene i nadversalen, mens de ventede pinsen (sml. Ap.G. 1,14).

Evangeliet vidner om, at kirken i sin første begyndelse tog afstand fra tidens kultur og kaldte kvinder til opgaver i forbindelse med udbredelsen af evangeliet. I sine breve nævner Paulus endda mange kvinder ved navn på grund af deres forskellige tjenende funktioner i de første kristne menigheder (sml. Rom. 16,1-15;



Fil. 4,2-3; Kol. 4,15; 1.Kor. 11,5; 1.Tim. 5,16). »Hvis apostlenes vidnesbyrd grundlægger kirken« – sagde Paul VI – »bidrager kvindernes vidnesbyrd meget til at nære de kristne menigheders tro«. <sup>181</sup>

Både i dens tidligste dage og i dens efterfølgende udvikling har kirken, omend på forskellige måder og med andre accentueringer, altid kendt kvinder, der spillede en ofte afgørende rolle i kirken og udførte meget værdifulde opgaver på dens vegne. Historien er kendetegnet af store gerninger, meget ofte beskedne og skjulte, men ikke af den grund mindre afgørende for kirkens vækst og hellighed. Det er nødvendigt, at denne historie fortsættes, ja, at den udvides og intensiveres i betragtning af den voksende og meget udbredte bevidsthed om kvindens værdighed og hendes kald især i lyset af, at det er påtrængende nødvendigt med en »ny-evangelisering« og en større indsats for at »humanisere« de sociale forhold.

Synodefædrene samlede de udtalelser fra Det andet Vatikan-koncil, der genspejler evangeliets budskab og kirkens historie og udformede herudfra blandt andet denne præcise »anbefaling«: »Det er nødvendigt, at kirken anerkender mænds og kvinders gaver og omsætter dem i praksis i sit liv og sin sendelse«. <sup>182</sup> Og yderligere: »Denne synode erklærer, at kirken for at udføre sin sendelse effektivt forsøger at anerkende og gøre brug af alle de gaver, erfaringer og talenter, som mænd og kvinder er i besiddelse af (sml. Troslærekongregationens: *Instruction on Christian Freedom and Liberation* nr. 72)«. <sup>183</sup>

## Antropologiske og teologiske grundlag

50. Den omstændighed, der vil sikre kvindens retmæssige tilstedeværelse i kirken og i samfundet, er en mere dybtgående og nøjagtig overvejelse af det *antropologiske grundlag for maskulinitet og feminitet* for at præcisere kvindens personlige identitet i forhold til manden, det vil sige en forskellighed og alligevel gensidig komplementaritet, ikke blot hvad angår de roller, der må

fastholdes, og de funktioner, der må udføres, men også dybere, med henblik på hendes natur og betydning som en person. Synodefædrene følte dybt dette behov og holdt fast ved; at »de antropologiske og teologiske grundlag for at løse spørgsmålene om hvert køns sande betydning og værdighed kræver et dybere studium«. <sup>184</sup>

Ved at gå i gang med en overvejelse af de antropologiske og teologiske grundlag for femininitet træder kirken ind i den historiske proces med de forskellige bevægelser til støtte for kvinden, og ved at gå til selve det grundlæggende aspekt af kvinden som person, yder den sit mest værdifulde bidrag. Men først og fremmest er det kirkens hensigt på denne måde at adlyde Gud, som skabte det enkelte menneske »i sit billede«, »som mand og kvinde skabte han dem« (1.Mos. 1,27), og som ønskede, at de ville tage imod Guds kald til at kende, respektere og leve efter hans plan. Det er en plan, som »fra begyndelsen af« er blevet dybt indpræget i menneskets – mænds og kvinders – væsen og dermed i menneskets natur, hensigt og dybeste aktiviteter. Denne så kloge og kærlige plan må studeres for at opdage hele dens rigdom og indhold – en rigdom, som »fra begyndelsen af«, lidt efter lidt blev afsløret og virkeliggjort i hele frelseshistorien og blev fuldendt i »tidens fylde«, da »Gud udsendte sin Søn, født af en kvinde« (Gal. 4,4). Den »fylde« fortsætter i historien: Guds plan for kvinden ses og skal ses i sammenhæng med kirkens tro og desuden i det liv, så mange kristne kvinder har levet. Uden at glemme den hjælp, der kan fås fra forskellige humanvidenskaber og kulturer, vil forskere ved en fornuftig skelnen kunne bidrage til at samle og præcisere, hvilke værdier og rettigheder, der hører med til kvindens uforanderlige væsentlige egenskaber, og hvilke, der er knyttet til den historiske udvikling. Det andet Vatikanconcil minder os om, at kirken »fastslår, at meget består uforanderligt under alle forandringer, det som har sit sidste fundament i Kristus, han som er i går og i dag den samme, ja, til evig tid« (sml. Hebr. 13,8). <sup>185</sup>

Den apostolske skrivelse om kvindens værdighed og kald

ofrer megen opmærksomhed på de antropologiske og teologiske grundlag for kvindens værdighed som person. Dokumentet forsøger igen at betragte og udvikle de kateketiske overvejelser fra de offentlige onsdags-audienser, der over en lang periode beskæftigede sig med »legemets teologi«, samtidig med at det indfrier et løfte fra rundskrivelsen *Redemptoris Mater*<sup>186</sup> og opfylder et af synodefædrenes ønsker.

Gid læsningen af den apostolske skrivelse *Mulieris Dignitatem* især som en bibelsk-teologisk meditation, må blive en drivfjeder for alle, både mænd og kvinder, og specielt for dem, der vier deres liv til humanvidenskaberne og teologiske studier, til at fortsætte deres kritiske forskning for derved dybere og dybere på basis af mands og kvindes personlige værdighed og deres indbyrdes forhold at undersøge femininitetens og maskulinitetens særlige værdier og gaver ikke blot inden for samfundslivets områder, men også og først og fremmest i deres liv som kristne og som medlemmer af kirken.

Denne meditation over kvindens antropologiske og teologiske grundlag burde belyse og være vejledende for det kristne svar på de så ofte stillede og som oftest så afgørende spørgsmål om *den »plads«, som kvinden kan og bør indtage i kirken og i samfundet.*

Det er helt klart ud fra Kristi ord og holdning, som er normative for kirken, at der ikke eksisterer nogen diskrimination på det plan, hvor det drejer sig om menneskers forhold til Kristus, for her er der ikke forskel på »mand og kvinde, thi alle er I én i Kristus Jesus« (Gal. 3,28), og når det drejer sig om deltagelse i kirkens liv i nåde og hellighed, som Joels profeti, der opfyldtes pinedag, så vidunderligt bevidner: »Jeg vil udgyde min Ånd over alt kød; og jeres sønner og jeres døtre skal profetere« (Joel 3,1; sml. Ap.G. 2,17). Som man kan læse i den apostolske skrivelse om Kvindens Værdighed og Kald: »Begge – kvinden lige så meget som manden – ... er i samme grad i stand til at modtage den guddommelige sandhed og kærlighed, der skænkes dem i Helligånden. Begge modtager Åndens frelsende og helliggørende »besøg«.<sup>187</sup>

## Sendelse i kirken og i verden

51. Når der er tale om deltagelse i kirkens apostolske sendelse, er der ingen tvivl om at en kvinde – såvel som en mand – på grund af dåb og firmelse har fået del i Jesu Kristi tredobbelte sendelse, som præst, profet og konge, og derved har fået pålagt og fået evne til at udføre kirkens fundamentale apostolat: *evangelisering*. Kvinden er imidlertid kaldet til i dette apostolat at benytte de gaver, der er specielle for hende: først og fremmest den gave, der består i, at selve hendes værdighed som person udfoldes i ord og i et levende vidnesbyrd, altså gaver, der er forbundet med hendes kald som en kvinde.

I sin deltagelse i kirkens liv og sendelse kan en kvinde ikke modtage *ordinationens sakramente* og kan derfor ikke udføre det ordinerede præsteembedes funktion. Det er en praksis, som kirken altid har betragtet som udtrykt i Kristi totalt frie og suveræne vilje, når han udelukkende kaldte mænd til at være hans apostle;<sup>188</sup> en praksis der kan forstås ud fra forholdet mellem Kristus, brudgommen, og bruden, kirken.<sup>189</sup> Her drejer det sig om *funktion*, ikke om *værdighed og hellighed*. »Skønt kirken har en hierarkisk struktur, eksisterer denne struktur ikke desto mindre totalt af hensyn til Kristi lemmers hellighed«.<sup>190</sup>

Imidlertid har allerede Paul VI sagt: »Vi kan ikke ændre, hvad Vor Herre gjorde, heller ikke hans kald til kvinder; men vi kan erkende og arbejde for fremme af kvindens rolle i evangeliseringens sendelse og i det kristne fællesskabs liv«.<sup>191</sup>

Først og fremmest må den *teoretiske anerkendelse* af kvindens aktive og ansvarsfulde tilstedeværelse i kirken *virkeliggøres i praksis*. Det er med dette i tankerne, at denne skrivelse, der henvender sig til lægfolket med sin velovervejede og gentagne benyttelse af ordene »mænd og kvinder«, skal læses. Desuden indeholder den reviderede kirkeret mange bestemmelser om kvindens deltagelse i kirkens liv og sendelse; det er bestemmelser, der bør blive mere alment kendte og bør virkeliggøres til rette tid og med større beslutsomhed i overensstemmelse med,

hvad der kulturelt er muligt og hensigtsmæssigt i en given pastoral situation.

Man kan for eksempel tænke på kvinders deltagelse i pastoralråd på bispedømmeplan og i menighedsråd såvel som i bispedømme-synoder og lokale konciler. Med henblik herpå har synodefædrene skrevet: »Uden forskelsbehandling bør kvinder deltage i kirkens liv, også når det drejer sig om at blive spurgt til råd og tage beslutninger«. <sup>192</sup> Og videre: »Kvinder, der allerede indtager meget vigtige stillinger med at videregive troen og udfører alle mulige former for tjeneste i kirkens liv, bør medinddrages i udformningen af dokumenter af pastoral og missionsmæssig art og bør anerkendes som medarbejdere i kirkens sendelse i familien, i arbejdsverdenen og i det borgerlige samfund«. <sup>193</sup>

Inden for evangeliseringens og katekesens mere specielle område må det særlige arbejde styrkes, som kvinder har med videregivelsen af troen, ikke blot inden for familien men også inden for de forskellige opdragelses- og uddannelsesområder. Mere alment sagt, bør dette gælde med hensyn til alt, hvad der angår modtagelsen af Guds ord og videregivelsen af det, såvel som studiet og udforskningen af det og teologiundervisningen.

Når kvinden opfylder sin pligt til at evangelisere, vil hun stærkere føle behovet for at blive evangeliseret. Kvinden vil således med sit hjertes øjne oplyst af troen (sml. Ef. 1,18) være i stand til at skelne mellem, hvad der virkeligt svarer til hendes værdighed som en person og til hendes kald, og alt, hvad der under påskud af denne »værdighed« og i »frihedens« og »fremskridtets« navn, modarbejder de sande værdier. Disse falske værdier bliver tværtimod ansvarlige for den moralske fornedrelse af personen, miljøet og samfundet. Netop denne »dømmekraft«, der er muliggjort og kræves på grund af kvinders deltagelse i Kristi og hans kirkes sendelse, vedbliver med at være nødvendig gennem historien. Denne »dømmekraft«, der ofte nævnes af Paulus, går ikke blot ud på at bedømme virkeligheden og begivenheder i troens lys, men indebærer også en virkelig afgørelse og forpligtelse til at gøre brug af den ikke blot i kirkens liv, men også i samfundet.

Man kan sige, at den moderne verdens problemer, som der allerede er talt om i anden del af koncilskonstitutionen *Gaudium et Spes*, og som tiden slet ikke har løst, kræver kvinders tilstedeværelse og forpligtelse til at yde deres uerstattelige og typiske bidrag.

Der er især to store opgaver, der er betroet til kvinder, og som fortjener alles opmærksomhed.

Først og fremmest at give *det ægteskabelige liv og moderskabet den fulde værdighed*. I vore dage er der åbnet nye muligheder for kvinder til en dybere forståelse og rigere virkeliggørelse af de menneskelige og kristne værdier, der rummes i det ægteskabelige liv og i erfaringen af moderskabet. Manden – ægtemanden og faderen – kan hjælpes til at undgå forskellige former for fravær og kun periodisk tilstedeværelse såvel som en kun delvis opfyldelse af hans forældreansvar – han kan faktisk blive inddraget i nye betydningsfulde interpersonale fællesskabsrelationer – netop som resultat af kvindens intelligente, kærlige og beslutsomme indgriben.

For det andet har kvinder den opgave at *sikre kulturens moralske dimension*, den dimension i en *kultur*, der er *mennesket*, dets personlige og sociale liv, *værdig*. Det andet Vatikankoncil synes at forbinde kulturens moralske dimension med lægfolkets deltagelse i Kristi kongelige sendelse: »Lægfolket bør indstille deres kræfter på at sanere samfundsstrukturen og livsvilkårene dér, hvor disse kan føre til synd, bringe dem i overensstemmelse med retfærdighedens krav, så de ikke modarbejder, men tværtimod fremmer de etiske værdier«<sup>194</sup>

Efterhånden som kvinder i større og større grad deltager mere fuldt og helt og ansvarsbevidst i aktiviteterne i de institutioner, der har til opgave at sikre, at menneskelige værdier prioriteres højest i de politiske samfunds liv, peger koncilets lige citerede ord på et vigtigt område i kvinders apostolat: i alle aspekter af livet i sådanne samfund, fra den samfunds-økonomiske til den samfunds-politiske dimension, bør kvindens personlige værdighed og hendes kald respekteres og fremmes. På samme måde

bør dette være tilfældet i livssituationer, der ikke blot berører den enkelte, men også hele befolkningsgrupper, og ikke kun i former, der overlades til den enkeltes personlige forhold og ansvar, men også i former, som sikres af en retfærdig borgerlig lovgivning.

»Det er ikke godt for mennesket at være ene; jeg vil gøre ham en medhjælp, som passer til ham« (1.Mos. 2,18). *Gud, Skaberen, betroede manden til kvinden.* Ganske vist er ethvert menneske betroet til ethvert menneske, men på en særlig måde er mennesket betroet til kvinden, netop fordi hun på grund af sin særlige erfaring af moderskab ser ud til at have en *speciel følsomhed* over for mennesket og alt, hvad der udgør menneskets sande vel, begyndende med livets fundamentale værdi. Hvor er kvindens muligheder og ansvar store på dette område i en tid, hvor videnskabens og teknologiens udvikling ikke altid inspireres af og bedømmes med sand visdom med den deraf følgende uundgåelige risiko for, at »umenneskeliggøre« menneskelivet, først og fremmest når det ville kræve en stærkere kærlighed og en mere storsindet accept.

Kvindens deltagelse i kirkens og samfundets liv, som hun giver del i sine gaver, er ligeledes vejen til hendes personlige fuldbyrdelse – hvad så mange med rette gør krav på i vore dage – og kvindens fundamentale bidrag til berigelse af kirkens fællesskab og af dynamikken i Guds folks apostolat.

Ud fra dette perspektiv bør også mænds tilstedeværelse, sammen med kvinder overvejes.

## Mænds tilstedeværelse og deres samarbejde med kvinder

52. Mange røster lod sig høre i synoden, hvor de udtrykte frygt for, at den meget stærke fremhæven af kvindens stilling og rolle i kirken kunne føre til en uacceptabel forsømmelse, netop hvad angår *mænd*. Faktisk må forskellige afdelinger af kirken begræde fraværet eller den ringe tilstedeværelse af mænd, hvoraf nogle

har fralagt sig deres virkelige forpligtelser i kirken, således at disse kun varetages af kvinder. Eksempler herpå er deltagelse i kirkens liturgiske bøn, opdragelse og specielt katekese af deres egne sønner og døtre og andre børn, deltagelse i religiøse og kulturelle møder og samarbejde i karitative og missionsmæssige aktiviteter.

Derfor må der pastoralt tilskyndes til en koordineret tilstedeværelse af både mænd og kvinder, for at lægfolkets deltagelse i kirkens frelsende sendelse må blive større, mere fuldkommen og mere harmonisk.

Den vigtigste grund, der kræver og forklarer både mænds og kvinders tilstedeværelse og samarbejde, er ikke kun, som det lige er blevet fremhævet, den vigtigste kilde til betydning og effektivitet i kirkens pastorale handling, endnu mindre er det den simple sociologiske kendsgerning, at det er naturligt for mand og kvinde at leve sammen som mennesker. Det er derimod Skaberens oprindelige plan, som fra »begyndelsen« af ville, at mennesket skulle være en »de to's enhed«, og ville, at mand og kvinde skulle være det primære fællesskab af personer, kilden til ethvert andet fællesskab og samtidig et »tegn« på det interpersonale kærlighedens fællesskab, der udgør det mystiske indre liv i Gud, der er En i Tre.

Netop derfor er den almindeligste og mest udbredte og samtidig fundamentale metode til at sikre denne koordinerede og harmoniske tilstedeværelse af mænds og kvinders liv og tjeneste i kirken, opfyldelsen af de opgaver og forpligtelser, der er ægteskabets og den kristne families, hvori de forskellige former for liv og kærlighed ses og gives videre: ægteskabelig kærlighed, fader- og moderkærlighed, søskendes indbyrdes kærlighed og kærligheden i en familie i det hele taget. Vi læser i skrivelsen *Familiaris Consortio*: »Når den kristne familie er et fællesskab, hvis indre bånd Kristus gennem troen og sakramenterne har løftet op til et nyt plan, må også dens deltagelse i kirkens sendelse være præget af *fællesskab*. Sammen må de altså ægtefællerne som *ægtepar* og forældrene med deres børn som familie udføre



deres tjeneste over for kirken og verden ... Den kristne familie opbygger desuden Guds rige i historien gennem de daglige realiteter, der angår og præger deres specielle *livssituation*. Således er det netop i kærligheden mellem mand og kone og mellem familiens medlemmer – en kærlighed, der leves helt med alle dens usædvanlige rigdom af værdier og krav: total enhed, troskab og frugtbarhed, at den kristne families deltagelse i Jesu Kristi og hans kirkes kongelige sendelse udtrykkes og virkelig gøres«.

Ud fra dette perspektiv har synodefædrene mindet om den betydning, som ægteskabets sakramente bør få i kirken og i samfundet for at belyse og inspirere alle forhold mellem mænd og kvinder. I den henseende har de betonet, at »det er aldeles nødvendigt for enhver kristen at leve og forkynde det håbets budskab, der indeholdes i forholdet mellem mand og kvinde. Ægteskabets sakramente, som helliggør dette forhold i dets ægteskabelige form og åbenbarer det som et tegn på Kristi forhold til sin kirke, indeholder en belæring af stor betydning for kirkens liv – en belæring, der bør nå vore dages verden gennem kirken: alle disse forhold mellem mand og kvinde må gennemtrænges med denne ånd. Kirken bør stole endnu mere på de rigdomme, der findes her«.<sup>196</sup> Fædrene har med rette betonet, at værdsættelsen af jomfruelighed og ærbødighed for moderskab må genoprettes,<sup>197</sup> og de har endnu engang opfordret til, at der udvikles forskellige og komplementære kald i sammenhæng med kirkens levende fællesskab og i tjeneste for dens stadige vækst.

## De syge og de lidende

53. Mennesker er kaldet til glæde. Alligevel oplever de hver dag mange former for lidelse og smerte. Da synodefædrene i deres afsluttende *budskab* henvendte sig til alle mænd og kvinder, der er berørt af disse forskellige former for lidelser og smerte, benyttede de følgende ord: »I som er forladte og trængt ud til ran-

den af vort forbrugersamfund; I som er syge eller handicappede, de fattige og de sultne, gæstearbejderne og de indsatte i fængslerne, flygtningene, de arbejdsløse, de forladte børn og de ældre, der føler sig ensomme; I som er ofre for krig og alle former for vold: kirken minder jer om, at den deler jeres lidelse. Den bringer den til Herren, som så forener jer med sin forløsende lidelse. I kommer til live i lyset af hans opstandelse. Vi har brug for jer til at fortælle hele verden, hvad kærlighed er. Vi vil gøre alt, hvad vi kan, for at I kan finde jeres retmæssige plads i kirken og i samfundet«. <sup>198</sup>

I sammenhæng med den menneskelige lidelses ubegrænsede verden, vender vi nu vor opmærksomhed til alle dem, der er ramt af sygdom i dens forskellige former: sygdom er jo det hyppigste og mest almindelige udtryk for menneskelig lidelse.

Herren retter sit kald til hver eneste en. *Selv de syge sendes ind i Herrens vingård som arbejdere.* Den byrde, som trætter kroppens lemmer og forstyrrer sjælens ro, fritager på ingen måde et menneske fra at arbejde i vingården. De syge kaldes derimod til at leve deres menneskelige og kristne kald og til at deltage i Guds riges vækst på en *ny og endnu mere værdifuld måde*. Paulus' ord bør blive deres indfaldsvinkel til livet eller, bedre endnu kaste et lys over det, som tillader dem at se nådens betydning i deres eget liv: »Hvad der mangler af Kristus-trængsler, udfylder jeg i mit kød til bedste for hans legeme, kirken« (Kol. 1,24). Netop ved at nå til denne forståelse fyldes apostlen med glæde: »Nu glæder jeg mig over det, jeg må lide for jer« (Kol. 1,24). På samme måde kan mange syge i deres lidelse blive opfyldt af »glæde i Helligånden« (1.Tess. 1,6) og være vidner om Jesu opstandelse. En handicappet gav i synodeaulaen udtryk for disse følelser og sagde: »Det er meget vigtigt at gøre det klart, at kristne, hvis liv er kendetegnet af sygdom, lidelse og alderdom, er kaldede af Gud ikke blot til at forene deres lidelse med Kristi lidelse, men også til i sig selv nu at modtage og videregive til andre den opstandne Kristi fornyelses kraft og glæde (sml. 2.Kor. 4,10-11; 1.Pet. 4,13; Rom. 8,18 ff)« <sup>199</sup>

For kirkens del gælder det, som vi læser i den apostolske skrivelse *Salvifici Doloris* »Fordi den er født i mysteriet i Kristi kors, må kirken forsøge at møde mennesket på en særlig måde på lidelsens vej. I dette møde bliver mennesket 'kirkens vej', og dette er en af de vigtigste veje«. <sup>200</sup>

I dette øjeblik er *det lidende menneske kirkens vej*, fordi det menneske først og fremmest er Kristi egen vej, han der, som den gode samaritaner, ikke »går forbi«, men »ynkedes over ham, gik hen til ham, forbandt hans sår ... og sørgede for ham« (Luk. 10,32-34).

Fra århundrede til århundrede har det kristne fællesskab i sin omsorg for mangfoldige syge og lidende, ved at åbenbare og videregive sin helsebringende kærlighed og Jesu Kristi trøst, genopført evangeliets lignelse om den gode samaritaner. Dette skete såvel ved en utrættelig indsats fra forskere og læger, der tog sig af syge og lidende, som ved den dygtige og gavmilde tjeneste, der blev ydet af personalet i sundhedsvæsenet. I vore dage vokser antallet af lægfolk, såvel mænd som kvinder, der arbejder i katolske hospitaler og andre institutioner for syge og lidende. Undertiden er det udelukkende lægfolk, der er beskæftiget i sådanne institutioner. Det er netop disse mennesker – læger, sygeplejersker, andre ansatte eller frivillige hjælpere – der kaldes til at være det levende tegn på Jesus Kristus og hans kirke, idet de viser kærlighed mod de syge og lidende.

## Fornyet pastoral indsats

54. Det er nødvendigt, at denne uhyre kostbare arv, som kirken har modtaget fra Jesus Kristus, »legemets og sjælens læge«, <sup>201</sup> aldrig formindskes, men altid bliver mere og mere værdsat og forøget ved fornyede og beslutsomme initiativer til *pastoral aktivitet for og med de syge og lidende*. Denne aktivitet må kunne føre til og fremme omsorg, fortrolighed, nærvær, lytten, dialog, deltagelse og virkelig hjælp over for mennesker i øjeblikke, hvor sygdom og lidelse er en hård prøve ikke blot for tilliden til livet, men også for tilliden til Gud og hans faderkærlighed.

Et af de vigtigste mål for denne fornyede og forstærkede pastorale indsats, som må inddrage alle det kirkelige fællesskabs elementer på en koordineret måde, er en holdning, der betragter den syge, den handicappede eller den lidende ikke blot som en genstand for kirkens kærlighed og tjeneste, men som en *aktiv og ansvarlig deltager i evangeliseringens og frelsens arbejde*. Ud fra dette perspektiv skal kirken lade det glade budskab lyde i et samfund og en kultur, der efter at have mistet sansen for menneskelige lidelse, »censurerer« al tale om livets hårde virkelighed. Det glade budskab er forkyndelsen af, at lidelsen også kan have en positiv betydning for den enkelte og for samfundet, fordi ethvert menneske er kaldet såvel til en form for deltagelse i Kristi frelsende lidelse og i opstandelsens glæde som til derved at blive en kraft til at helliggøre og opbygge kirken.

Forkyndelsen af dette glade budskab bliver troværdig, når den ikke blot udtrykkes i ord, men bliver til et livsvidnesbyrd både i alle dem, der kærligt tager sig af de syge, de handicappede og de lidende, og også i alle dem, der selv lider, og som bliver mere og mere bevidste om og tager ansvar for deres plads og opgave i kirken og på kirkens vegne.

For at »kærlighedens civilisation« kan blomstre og bære frugt i denne udstrakte verden med al dens menneskelige lidelse, opfordrer jeg alle til igen at læse og meditere over den apostolske skrivelse *Salvifici Doloris*, hvorfra jeg igen vil fremlægge dens sidste linier: »Under Golgatas kors bør alle lidende mennesker, som tror på Kristus, og især dem, der lider på grund af deres tro på ham, der er den korsfæstede og opstandne, samles i ånden, så at opofringen af deres lidelse må fremskynde opfyldelsen af Frelserens egen bøn, om at alle må være ét. Lad også alle mennesker af god vilje samles under korset, for på korset hænger »Menneskets Forløser«, Smerternes Mand, som på sig selv har taget alle tidsaldres menneskers fysiske og moralske lidelser, for at de *i kærlighed* kan finde den frelsende betydning af deres sorger og fuldgyldige svar på deres spørgsmål.

*Sammen med Maria*, Kristi mor, som stod under korset,

standser vi op ved alle samtidens menneskers kors og beder alle jer, *som lider*, om at støtte os. Vi beder netop jer, som er svage, om at *blive en kraftkilde* for kirken og for menneskeheden. Måtte jeres lidelser i forening med Kristi kors sejre i den frygtelige kamp mellem det godes og det ondes kræfter, som afsløres for vore øjne i den moderne verden«. <sup>202</sup>

## Livsformer og kald

55. Alle medlemmer af Guds folk – præster, ordensfolk og lægfolk – er arbejdere i vingården. På én og samme tid er de alle mål og subjekter for kirkens fællesskab og deltagere i frelses-sendelsen. Fordi vi alle besidder karismer og tjenester, der skønt de er forskellige, dog også er komplementære, arbejder vi alle i Herrens ene og samme vingård.

Simpelthen ved *at være* kristne, endda inden de aktuelt »gør« en kristens gerninger, er alle grene på det ene frugtbare vintræ, som er Kristus. Alle er levende lemmer på Herrens ene legeme, der er opbygget ved Åndens kraft. Betydningen af »at være« en kristen stammer ikke blot fra det nådens liv og den hellighed, som er den primære og vigtigste kilde til den hellige moder, kirkens apostolske og missionsmæssige frugtbarhed. Betydningen deraf afhænger også af den livssituation, som er karakteristisk for gejstligheden, ordensfolk, medlemmer af sekularinstitutter og lægfolk.

De forskellige stænder indenfor kirkens fællesskab er, fordi de er henordnet til hinanden, også indbyrdes forbundne. Der er en dyb grundlæggende betydning, de alle er fælles om: den at være en måde til helt og fuldt at praktisere *den fælles kristne værdighed og det universelle kald til hellighed i kærlighedens fuldkommenhed*. De er *forskellige og dog komplementære*, i den forstand, at hver af dem har en grundlæggende og umiskendelig beskaffenhed, der adskiller dem fra hinanden, mens hver af dem samtidig ses i relation til de andre og indbyrdes tjener hinanden.

*Lægfolkets* stand er kendetegnet ved sin sekulære karakter,

Den udfører en kirkelig tjeneste ved at vidne om og på sin egen måde minde præster og ordensfolk om de jordiske og timelige realiteters betydning i Guds frelsesplan. Til gengæld er den *ordnede* præstestand til forskellige tider og på forskellige steder den vedvarende garanti for Kristi, forløserens, sakramentale nærvær. Ordensstanden vidner om kirkens eskatologiske karakter, det vil sige den stræben hen imod Guds rige, som derved allerede nu er skitseret og på en vis måde foregribet og erfaret gennem kyskheds-, fattigheds- og lydighedsløfterne.

Alle de forskellige former for kristent liv tjener, enten de betragtes kollektivt eller individuelt i relation til de andre, til kirkens vækst. Skønt deres udtryksmåde er forskellig, er de dybt forenede i kirkens »fællesskabs mysterium« og er dynamisk koordinerede i dens enestående sendelse.

I de forskellige kristne livsformer og i de forskellige kald åbenbarer og erfarer kirkens ene og samme mysterium på ny *Jesu Kristi mysteriums uendelige rigdom*. Fædrene holdt af at tale om kirken som en mark med en smuk og vidunderlig mangfoldighed af urter, planter, blomster og frugter. Ambrosius skriver: »En mark kan frembringe mange frugter, men den, der har en overflod af både frugter og blomster er langt bedre. Den hellige kirkes mark er rig på begge dele. I denne mark skyder jomfruelighedens uvurderlige knopper frem, og enkestanden springer dristigt frem, som skoven på sletten; andre steder fylder den rige høst af bryllupper, der er velsignet af kirken, verdens kornkammer med rigt udbytte, og Herren Jesu vinperser flyder over med en frugtbar vinrankes druer, der beriger kristne ægteskaber«<sup>203</sup>

## Lægfolkets forskellige kald

56. Kirkens rige mangfoldighed viser sig yderligere inden for enhver livsform. Således *eksisterer der inden for lægfolkets stand forskellige kald*, det vil sige, der er forskellige veje i det åndelige liv og i apostolatet, som enkelte medlemmer af lægfolket kan slå

ind på. Inden for feltet med lægfolkets »almindelige fælles« kald, blomstrer der »specielle« kald til lægfolk. På dette område kan vi også minde om den åndelige erfaring af den opblomstring af forskellige sekularinstitutter, der er udviklet inden for kirken i den senere tid. Disse giver lægfolk og også præster mulighed for at praktisere de evangeliske råd om fattigdom, kyskhed og lydighed gennem aflæggelse af højtidelige eller almindelige løfter, samtidig med at de helt bibeholder deres læge eller gejstlige stand.<sup>204</sup> Hvad dette angår, sagde synodefædrene: »Helligånden opvækker andre former for at give-sig-selv, som mennesker, der forbliver helt i lægfolkets stand, vier sig til«.<sup>205</sup>

Vi kan slutte med at læse en smuk tekst fra Frans af Sales, der gjorde så meget for lægfolkets spiritualitet.<sup>206</sup> Når han taler om »gudsfrygt«, det vil sige kristen fuldkommenhed eller et »liv efter Ånden«, fremstiller han på en enkel, men alligevel lærd måde alle kristnes kald til hellighed, samtidig med at han betoner den særlige form, hvormed hver enkelt kristen virkeliggør det. »Da Gud skabte verden, befalede han planterne at bære frugt hver efter sin art; han giver samme befaling til alle kristne, som er levende planter i kirken, at de skal bære fromhedens værdige frugter alt efter deres stand og deres kald. Fromheden skal udøves på forskellig måde af adelsmanden, håndværkeren, tjeneren, fyrsten, af enken, den ugifte og den gifte kvinde; fromhedsøvelsen må endog tilpasse enhvers helbred, virksomhed og pligter. ... Det er en fejltagelse, ja kætteri, at ville forvise det fromme liv fra fyrstehoffet, fra kaserne, fra værkstederne og fra hjemmene. Naturligvis, Philothea, er det ugørligt at praktisere en kontemplativ og klosteragtig fromhed under sådanne forhold; men foruden disse arter af fromhed, er der endnu én af en anden beskaffenhed, som er egnet til at fuldkommengøre mennesker, der lever ude i verden«.<sup>207</sup>

I samme retning konstaterer Det andet Vatikankoncil: »Lægmandens åndelige livsform bærer præg af hans familieforhold – om han (hun) er gift, ugift eller enkemand (enke) – og af hans helbred og faglige og sociale stilling. Han er forpligtet til at ud-

vikle de evner og egenskaber, som han har fået ved sådanne forhold, og lade de forskellige gaver, han har modtaget af Helligånden, bære frugt«. <sup>208</sup>

Hvad der er sagt om det åndelige kald, kan også siges – og til en vis grad med større ret – om de uendelige mange måder, hvorpå alle kirkens medlemmer er beskæftigede som arbejdere i Herrens vingård og opbygger Kristi mystiske legeme. Som et menneske med en virkelig enestående livshistorie er enhver kaldet ved navn til at yde et særligt bidrag til Guds riges komme. Intet talent, hvor lille det end er, må skjules eller lades ubrugt (sml. Matt. 25,24-27).

Hvad angår dette, formaner apostlen Peter os alvorligt: »Som gode husholdere over Guds mangfoldige nåde, skal I tjene hverandre, hver med den nådegave, han har fået« (1.Pet. 4,10).



## 5. Kapitel

# For at I skal bære megen frugt

## Lægfolkets oplæring

### En stadig modningsproces

57. Evangeliets billede af vintræet og grenene åbenbarer os et andet fundamentalt aspekt af lægfolkets liv og sendelse: kaldet til vækst og en stadig modningsproces, til altid at bære megen frugt.

Som en dygtig vingårdsmand passer Faderen sit vintræ. Israel bønfaller så brændende om Guds omsorg, så det beder:

*»Hærskarers Gud, vend tilbage,  
sku ned fra Himlen og se!*

*Drag omsorg for denne vinstok,  
for skuddet, din højre planted!«*

*(Salme 80,15-16).*

Jesus taler selv om Faderens arbejde: »Jeg er det sande vintræ, og min Far er vingårdsmanden. Hver gren på mig, som ikke bærer frugt, den renses han, for at den skal bære mere frugt« (Joh. 15,1-2).

Grenenes vitalitet afhænger af, at de stadig er forbundet med vintræet, som er Jesus Kristus. »Den, som bliver i mig, og jeg i ham, han bærer megen frugt, thi skilt fra mig kan I slet intet gøre« (Joh. 15,5).

Mennesker mødes i deres frihed af Gud, som kalder enhver til at vokse, udvikle sig og bære frugt. Et menneske kan ikke nægte at svare og heller ikke fralægge sig personligt ansvar, hvad det angår. Jesu højtidelige ord sigter til dette ophøjede og alvorlige ansvar: »Hvis nogen ikke bliver i mig, kastes han ud som en gren og visner; man samler dem og kaster dem i ilden, og de brændes« (Joh. 15,6).

Ud af denne dialog mellem Gud, som tilbyder sine gaver, og mennesket, der opfordres til at tage ansvar, følger muligheden for, ja nødvendigheden af en total og vedvarende oplæring af lægfolk, hvad synodefædrene med rette har betonet i meget af deres arbejde. Efter at have beskrevet den kristne oplæring som »en stadig proces, hvorved den enkelte modnes i tro og kommer til at ligne Kristus i overensstemmelse med Faderens vilje og under Helligåndens vejledning«, har de klart slået fast, at »oplæringen af lægfolket må være *blandt de ting, der prioriteres højest i et bispedømme*. Den bør placeres således inden for *den pastorale handlingsplan*, så at hele menighedens kræfter (præsters, lægfolks og ordensfolks) konvergerer mod dette mål«. <sup>209</sup>

## At opdage og leve sit kald og sin sendelse

58. Det grundlæggende formål med lægfolks oplæring er en tydeligere og tydeligere opdagelse af ens kald og en større og større villighed til at leve det og således fuldbyrde sin sendelse.

*Gud kalder mig og sender mig* på arbejde i sin vingård. Gud kalder mig og sender mig til at arbejde for sit riges komme i historien. Dette personlige kald og denne personlige sendelse forklarer, hvilken værdighed og hvilket ansvar hvert enkelt medlem af lægfolket har, og er brændepunktet i hele det oplæringsarbejde, hvis formål er, at denne værdighed erkendes med glæde og taknemmelighed, og at dette ansvar leves med troskab og gavmildhed.

Gud har virkelig fra evighed af tænkt på os og elsket os som enkeltpersoner, der hver især er noget helt for sig selv. Enhver

af os er kaldet af Gud ved navn, ligesom den gode hyrde »kalder sine får ved navn« (Joh. 10,3). Det er imidlertid kun i udfoldelsen af vort livs historie og dets begivenheder, at Guds evige plan åbenbares for hver enkelt af os. Det er derfor en gradvis proces, der i en vis forstand foregår dag for dag.

For at være i stand til at opdage Herrens konkrete vilje i vort liv er følgende nødvendigt: en opmærksom lytten til Guds ord og til kirken; ivrig og konstant bøn; adgang til en viis og kærlig åndelig vejledning, og en troens bedømmelse af de gaver og talenter, som Gud har givet, såvel som af de forskellige sociale og historiske situationer, vi lever i.

Der er derfor i enhver lægmands eller -kvindes liv *særligt betydningsfulde og afgørende øjeblikke* til at erkende Guds kald og tage imod den sendelse, han betror én. Blandt dem er *puberteten og den første ungdom*. Ingen må glemme, at Herren, som arbejdsgiveren i vingården, kalder i enhver time i livet for at lade sin hellige vilje blive mere præcist og udtrykkeligt kendt. Derfor bør disciplens grundlæggende og stadige holdning være årvågenhed og en bevidst agtpågivenhed over for Guds stemme.

Det er ikke et spørgsmål om blot at *vide*, hvad Gud ønsker af enhver af os i livets forskellige situationer. Den enkelte må gøre, hvad Gud ønsker, som vi bliver mindet om det i de ord, som Maria, Jesu mor, henvendte til tjenerne i Kana: »Hvad som helst, han siger til jer, det skal I gøre« (Joh. 2,5). Men at handle i tro-skab mod Guds vilje, kræver en *evne til at handle og udviklingen af denne evne*. Vi kan være helt sikre på, at dette er muligt for enhver af os, når vi frit og ansvarsbevidst samarbejder med Herrens nåde, som der aldrig er mangel på. Leo den Store siger: »Den, der giver værdigheden, vil give styrken«. <sup>210</sup>

Dette er altså den vidunderlige og dog krævende opgave, der venter alle lægfolk og alle kristne hvert eneste øjeblik: altid at vokse i erkendelsen af dåbens og troens rigdom og praktisere det mere fuldt og helt. I sin omtale af fødsel og vækst som to stadier i det kristne liv kommer apostlen Peter med følgende formaning: »I skal som nyfødte børn hige efter ordets uforfalske-

de mælk, for at I ved den kan vokse op til frelse« (sml. 1.Pet. 2,2).

## En helt integreret oplæring for at leve et integreret liv

59. Lægfolk må, idet de opdager og lever deres rette kald og sendelse, formes i overensstemmelse med den *enhed*, der består imellem deres tilværelse som *medlemmer af kirken og borgere i det menneskelige samfund*.

Der kan ikke være to parallelle liv i deres tilværelse: på den ene side det såkaldte »åndelige« liv med dets værdier og krav; og på den anden side det såkaldte »verdslige« liv, det vil sige livet i en familie, ved arbejdet, i sociale forhold, i ansvaret for samfundslivet og i kulturen. Grenen, der er indpodet i vintræet, som er Kristus, bærer sin frugt i alle livets og aktivitetens sfærer. Så forskellige de end er, de forskellige områder af lægfolkets liv, så indgår ethvert af dem dog i Guds plan, og Gud ønsker, at netop disse områder skal være »steder i tiden«, hvor Kristi kærlighed åbenbares og virkeliggøres såvel til Faderens ære som til hjælp for andre mennesker. Enhver aktivitet, enhver situation, enhver konkret forpligtelse – som for eksempel dygtighed og solidaritet i arbejdet, kærlighed og hengivenhed i familien og i børnenes opdragelse, tjeneste over for samfundet og i det politiske liv, og indsats for sandhed på kulturens område – er de lejligheder, som forsynet har bestemt til en »stadig udøvelse af tro, håb og kærlighed«.<sup>211</sup>

Det andet Vatikankoncil har opfordret alle lægmænd og -kvinder til denne *livets enhed* ved kraftigt at fordømme de alvorlige følger af at skille troen fra livet og evangeliet fra kulturen: »Koncilet opfordrer de kristne, som har borgerret både i det ene og det andet samfund, til ivrigt og trofast at opfylde deres jordiske forpligtelser og gøre det under evangeliets inspiration. De, som ved, at vi ikke har nogen blivende stad her på jorden, men længes efter den, som kommer, og deraf slutter, at de godt kan for-

sømme deres jordiske pligter, tager fejl, fordi de ser bort fra, at selve troen forpligter dem til at opfylde disse forpligtelser endnu mere, hver i det kald de har fået ... Denne splittelse, som man finder hos mange, mellem den tro, de bekender, og det liv, de til daglig lever, kan med rette betragtes som en af vor tids største vildfarelser«. <sup>212</sup> Derfor har jeg hævdet, at en tro, der ikke påvirker et menneskes kultur, er en tro, der ikke er »fuldtud modtaget, ikke helt gennemtænkt, ikke redeligt levet«. <sup>213</sup>

## Oplæringens forskellige aspekter

60. De mange indbyrdes forbundne aspekter af en *totalt integreret oplæring* af lægfolket ligger inden for denne livets enhed.

Der er ingen tvivl om, at *åndelig* oplæring bør indtage en privilegeret plads i et menneskes liv. Enhver er kaldet til bestandig at vokse i inderlig forening med Jesus Kristus i overensstemmelse med Faderens vilje og i hengivenhed over for andre i kærlighed og retfærdighed. Koncilet skriver: »Denne dybe, levende enhed med Kristus i kirken næres af de åndelige hjælpemidler, som er fælles for alle troende, i første række en aktiv deltagelse i den liturgiske gudstjeneste. Lægfolk skal bruge disse midler, således at de under livets almindelige vilkår passer deres opgaver i verden samvittighedsfuldt uden at ophøre med at være forenet med Kristus. Tværtimod skal de vokse i denne forening ved at udføre deres hverv i overensstemmelse med Guds vilje«. <sup>214</sup>

I dag peger situationen på en stadigt voksende nødvendighed af en *teologisk* oplæring af lægfolk, ikke blot til en bedre forståelse, der er naturlig for troens dynamik, men også for at gøre dem i stand til at »begrunde deres håb« over for verden og dens alvorlige og komplekse problemer. Derfor er en systematisk katekese tilpasset alderen og de forskellige livssituationer, en absolut nødvendighed ligesom en mere afgjort kristen indflydelse på *kulturen*, for at besvare de evige og dog altid nye spørgsmål, der bekymrer mennesker og samfundene i dag.

Det gælder specielt for de lægfolk, der har ansvar inden for forskellige områder af samfundet og det politiske liv. Først og fremmest er det absolut nødvendigt, at de har en mere nøjagtig viden – og dette kræver en mere udbredt og præcis fremstilling om *kirkens sociallære*, som det så ofte blev betonet af synodefædrene i deres indlæg. Om lægfolkets deltagelse i det politiske liv sagde de: »For at lægfolk kan leve op til denne ædle hensigt at give sig i lag med politiske spørgsmål, er det imidlertid ikke nok med formaninger. Man må hjælpe dem til at udvikle en virkelig social samvittighed især gennem kirkens sociallære, som indeholder principper for overvejelse, bedømmelseskriterier og praktiske retningslinier (sml. Troslærekongregationens *Instruction on Christian Freedom and Liberation*, 72), og som må indgå i den almindelige kateketiske undervisning og i mere specialiserede kurser såvel som i undervisningen i skoler og på universiteter. Ikke desto mindre er kirkens sociallære dynamisk, det vil sige, at den er tilpasset omstændighederne på forskellige tider og på forskellige steder. Det er hyrdernes ret og pligt at fremlægge moralske principper, også hvad samfundsordenen angår, og det er alle kristnes ret og pligt at anvende dem til forsvar for menneskerettighederne ... Alligevel er aktiv deltagelse i politiske partier forbeholdt lægfolk«. <sup>215</sup>

Udviklingen af *menneskelige værdier* har sin plads i sammenhæng med en fuldstændig integreret oplæring og er af særlig betydning for lægfolkets missionsmæssige og apostolske aktiviteter. Hvad dette angår, skrev koncilet: »Alle skal have en høj opfattelse af faglige kvalifikationer, familiefølelse, samfundsbevidsthed og de egenskaber, som bedrer det menneskelige samliv, og som heller ikke et sandt kristent liv kan være foruden: ærlighed, retfærdighedssans, oprigtighed, godhed og standhaftighed«. <sup>216</sup>

For at lægfolks liv skal blive til en organisk syntese, hvad der på samme tid er udtryk for deres naturs enhed og betingelsen for den effektive udførelse af deres sendelse, må de ledes og støttes i det indre af Helligånden, som er enhedens og livsfyldens Ånd.

## Guds, lærerens, medarbejdere

61. Hvor oplæres lægfolk? Med hvilke midler oplæres de? Hvilke *personer og fællesskaber* er kaldet til at påtage sig opgaven med den totalt integrerede oplæring af lægfolket?

Ganske ligesom menneskelig opdragelse er intimt forbundet med fader- og moderrollen, har den kristne oplæring sin oprindelse og styrke i Gud Fader, der elsker og opdrager sine børn. Ja, *Gud er sit folks første og store lærer*, som det slås fast i det vidunderlige afsnit i Moses' sang:

*»Han fandt det i ørkenlandet,  
i ødemarken, blandt ørkenens hyl;  
han værnede det med åbent øje  
og vogtede det som sin øjsten.  
Som ørnen, der purrer sin yngel ud  
og svæver over sine unger,  
løftede han det på sit vingefang  
og bar det på sine vinger.  
HERREN var dets eneste fører  
ingen fremmed gud var hos ham«  
(5.Mos. 32,10-12; sml. 8,5)*

Guds arbejde med at oplære sit folk åbenbares og opfyldes i Jesus Kristus, læreren, og når det dybeste af ethvert menneskes hjerte som følge af Helligåndens levende nærvær. *Kirken* er som mor kaldet til at deltage i det guddommelige oplæringsarbejde både ved at give del i sit eget liv og ved sine forskellige udtalelser og handlinger. Det er på denne måde, at *lægfolket oplæres af kirken og i kirken* i et indbyrdes fællesskab og samarbejde af alle dens medlemmer: præster, ordensfolk og lægfolk. Således modtager hele det kirkelige fællesskab i dets forskellige medlemmer Åndens frugtbarhed og samarbejder aktivt med dette for øje. Det var med tanken herom, at Methodios af Olympos skrev: »De, der endnu ikke er fuldkomne bæres og formes af de mere

fuldkomne som i moders liv, indtil det øjeblik, da de bliver til og fødes til dydens storhed og skønhed«. <sup>217</sup> Dette skete med apostlen Paulus, der blev båret og født ind i kirken af dem, der var mere fuldkomne (i Ananias' person), og derpå blev Paulus selv fuldkommen og frugtbar i sine mange åndelige børn.

Universalkirken er først og fremmest lærer, og i den har paven den »primære« rolle i oplæringen af lægfolket. Som apostlen Peters efterfølger er det hans opgave at »styrke brødrene i troen«, at undervise alle troende i kaldets og sendelsens væsentlige indhold i lyset af den kristne tro og medlemskab i kirken. Derfor er det ikke blot de ord, der lyder direkte fra ham selv, men også dem, der videregives af pavestolens forskellige departementer, som lægfolket skal lytte beredvilligt og opmærksomt til.

Den ene og universelle kirke er til stede i de forskellige dele af verden og gennem *delkirkerne*. I hver af dem har biskoppen et personligt ansvar for lægfolket ved at give inspirationen til og vejledningen for det kristne liv gennem ordets forkyndelse og fejringen af eukaristien og sakramenterne.

*Sognet*, der eksisterer og arbejder inden for delkirken eller bispedømmet, har den væsentlige opgave med en mere personlig og direkte oplæring af lægfolket. Fordi det har mulighed for lettere at nå enkelte mennesker og enkelte grupper, er det kaldet til at undervise sine medlemmer i at lytte til Guds ord, til en liturgisk og personlig dialog med Gud, til livet i broderlig og søsterlig kærlighed, ved at tillade en mere direkte og konkret erfaring af meningen med kirkeligt fællesskab og ansvar i kirkens sendelse.

I nogle sogne, især hvis de er store og geografisk udstrakte, kan *små kirkelige fællesskaber*, hvor de findes, være en betydelig hjælp til oplæringen af kristne ved at give en mere omfattende og dybtgående bevidsthed om og erfaring af kristent fællesskab og kristen sendelse. Synodefædrene sagde, at en katekese efter dåben i form af et katekumenat også kan være gavnlig ved igen at fremlægge nogle elementer af riten for voksne kristne initia-



tion for derved at give et menneske mulighed for at fatte og praktisere den umådelige, usædvanlige rigdom og det ansvar, der modtages i dåben.<sup>218</sup>

I den oplæring, som lægfolk modtager fra deres bispedømme og sogn, især hvad angår fællesskab og sendelse, er den hjælp, som forskellige medlemmer af kirken kan give hinanden særlig vigtig. Denne gensidige hjælp medvirker også til at åbenbare kirkens mysterium som mor og lærer. Præster og ordensfolk bør bistå lægfolket i deres oplæring. I den henseende opfordrede synodefædrene præster og præstestuderende til at »være omhyggeligt forberedte til at fremme lægfolkets kald og sendelse«. <sup>219</sup> Til gengæld kan og bør lægfolk for deres part hjælpe præster og ordensfolk på deres åndelige og pastorale vej.

## Andre oplæringssteder

62. *Den kristne familie* er som »huskirken« også en naturlig og fundamental skole for trosoplæring: far og mor får fra ægteskabets sakramente nåden til og opgaven med deres børns kristne opdragelse; de vidner om og videregiver menneskelige og religiøse værdier til børnene. Samtidig med at børn lærer at sige de første ord, lærer de også at lovprise Gud, som de føler er dem nær som en kærlig og guddommelig far. Når børn lærer de første udtryk for kærlighed, lærer de også at åbne sig for andre, og ved at give sig selv opdager de, hvad det vil sige at leve som et menneske. En virkelig kristen families dagligliv er den første »erfaring af kirke«, der skal bekræftes og videreudvikles aktivt og ansvarsbevidst med børnenes videre indførelse i det større kirkelige fællesskab og det borgerlige samfund. Jo mere kristne ægtefæller og forældre vokser i bevidstheden om, at deres »huskirke« deltager i universalkirkens liv og sendelse, jo mere vil deres sønner og døtre kunne udvikles til at »være på bølgelængde med kirken« (*»sentire cum ecclesia«*) og erfare skønheden ved at vie deres kræfter til at tjene Guds rig.

*Katolske skoler og universiteter* er ligesom centre til åndelig

fornyelse, der bliver mere og mere udbredte i vore dage, også vigtige oplæringssteder. I den nuværende sociale og historiske sammenhæng, der er karakteriseret af et omfattende kulturelt engagement, har synodefædrene betonet, at forældres deltagelse i skolens liv – bortset fra at den altid er nødvendig og uerstattelig – ikke længere er nok. Det er nødvendigt at forberede lægfolk til at vie sig til opgaven med deres børns opdragelse som en sand og vigtig del af kirkens sendelse. Det, der skal til, er oprettelse og udvikling af dette »oplærings fællesskab«, der består af forældre, lærere, præster, ordensfolk og repræsentanter for ungdommen. For at skolen på rette måde kan udføre sin naturlige oplæringsfunktion bør lægfolk føle sig forpligtede til af alle og for alle at kræve frihed også ved hjælp af en hensigtsmæssig borgerlig lovgivning.<sup>220</sup>

Synodefædrene rettede rosende og opmuntrende ord til alle de lægfolk, både mænd og kvinder, som med en social og kristen ånd udfylder en opgave med undervisning af børn såvel i skoler som andre steder. Desuden betonedes det store behov i forskellige skoler, hvad enten de er katolske eller ikke, for at lærere blandt lægfolket er sande vidner om evangeliet ved deres livs eksempel, deres faglige dygtighed og retskaffenhed, deres kristent inspirerede undervisning, samtidig med at de altid – som en selvfølge – sikrer de forskellige videnskabers og discipliners autonomi. Det er af særlig vigtighed, at videnskabelig og teknologisk forskning, der udføres af troende mennesker, sker ud fra en betragtning, af hvad der er værdifuldt og nødvendigt for hele mennesket. Til disse lægfolk betror kirken den opgave at få alle til bedre at forstå den indre forbindelse, der er mellem tro og videnskab, mellem evangeliet og menneskelig kultur.<sup>221</sup>

»Denne synode« – læser vi i et forslag (»propositio«) – »appellerer til de katolske skolars og universiteters profetiske opgave og roser lærere og professorer, der nu for størstedelen er lægfolk, for den troskab, hvormed de søger at opretholde katolske undervisningsinstitutioner, som kan forme mænd og kvinder, i hvem det nye bud er blevet kød og blod. At der på samme

tid er præster, lægfolk og ordensfolk i institutionerne giver eleverne et levende billede af kirken og gør det lettere at erkende dens rigdomme (Sml. *Kongregationen for Katolsk Uddannelse, Concerning the Lay Educator, Witness of Faith in the Schools*)«. <sup>222</sup>

*Grupper, foreninger og bevægelser* har deres plads i oplæringen af lægfolket. De har muligheden for, hver med deres egen metode, at tilbyde en oplæring gennem en dyb fælles erfaring af det apostolske liv, ligesom de har lejlighed til at integrere den oplæring, som deres medlemmer får fra andre personer og fællesskaber, og gøre den konkret og specifik.

## Den gensidige oplæring, der modtages og gives af alle

63. Oplæring er ikke nogle fås privilegium, men alles rettighed og pligt. Hvad dette angår, sagde synodefædrene: »Muligheder for oplæring bør tilbydes alle, især de fattige, som også kan blive en kilde til oplæring for alle«; og de tilføjede: »Der bør anvendes egnede midler til oplæringen for at hjælpe enhver til at virkeliggøre et fuldtud menneskeligt og kristent kald«. <sup>223</sup>

Af hensyn til en virkelig dybtgående og effektiv pastoral aktivitet bør oplæringen af dem, der vil uddanne andre, udvikles gennem passende kurser eller egnede skoler. Uddannelsen af dem, der skal have ansvar for oplæringen af lægfolk, er en grundlæggende forudsætning for at sikre den generelle og udbrede oplæring af alle lægfolk.

I overensstemmelse med synodefædrenes udtrykkelige anmodning bør der i arbejdet med oplæring af lægfolk ofres den lokale kultur speciel opmærksomhed: »Oplæringen af kristne må tage det største hensyn til den lokale kultur, der bidrager til selve oplæringen og vil hjælpe med til at bedømme værdier, hvadenten de har rod i traditionen eller er af moderne oprindelse. Der må lægges mærke til, at forskellige kulturer samtidigt kan eksistere i det ene folkeslag eller den ene nation. Kirken,

folkeslagenes mor og lærer, bør, hvor det er nødvendigt, søge at beskytte mindretallenes kultur, når de lever i store nationer«. <sup>224</sup>

I oplæringsarbejdet viser nogle overbevisninger sig at være særligt nødvendige og frugtbare. Først og fremmest er der overbevisningen om, at man ikke kan give en god og effektiv oplæring til andre, hvis man ikke selv har påtaget sig eller udviklet et personligt ansvar for oplæring, for denne er faktisk væsentligt en »oplæring af én selv«.

Desuden er der overbevisningen om, at enhver af os på samme tid er målet og princippet for oplæring: jo mere vi lærer, jo stærkere føler vi behovet for at fortsætte og uddybe vor egen oplæring, ganske ligesom, jo mere vi har lært, jo bedre bliver vi i stand til at oplære andre.

Det er særlig vigtigt at vide, at oplæringsarbejdet, selv om det klogt benytter sig af humanvidenskabernes midler og metoder, bliver mere effektivt jo mere det er åbent for *Guds handlen*. Kun den gren, der ikke frygter for at blive beskåret af vingårdsmanden, kan bære megen frugt for sig selv og for andre.

## En påkaldelse og en bøn

64. Ved afslutningen af dette efter-synodale dokument, minder jeg endnu engang om »husbondens« indbydelse, der fremsættes i evangeliet: »*Gå også I hen i min vingård*«. Man kan sige, at betydningen af synoden om lægfolkets kald og sendelse ligger *netop i dette Herrens kald, som han retter til alle*, men dog på en særlig måde til lægfolk, både mænd og kvinder.

Det, der skete ved synoden, var en stor åndelig erfaring for alle deltagerne. Det var erfaringen af en kirke, der i Åndens lys og kraft er besluttet på at bedømme og modtage sin Herres fornyede kald, for at den igen kan præsentere vore dages verden for sit fællesskabs mysterium og sin frelsessendelses dynamik, især ved at fokusere på lægfolkets specielle stilling og rolle. Denne apostolske skrivelse ønsker, at resultaterne fra denne synode udbredes til alle dele af verdenskirken. Dette vil ske, hvis

hele Guds folk, specielt lægfolket, effektivt lytter til Herrens kald.

Derfor opfordrer jeg kraftigt alle, præster og lægfolk, til aldrig at blive trætte af at holde fast ved – ja endda lade den fæste dyb rod i deres sind, hjerte og liv – en kirkelig bevidsthed, som altid tænker på, hvad det vil sige at være medlemmer af Jesu Kristi kirke, deltagere i dens fællesskabs mysterium og i dens sendelses og apostolats dynamik.

Det er særlig vigtigt, at alle kristne er klare over, at gennem dåben har de modtaget en *usædvanlig værdighed*: gennem nåden er vi kaldede til at være Faderens elskede børn, indlemmede i Kristus og hans kirke, Åndens levende og hellige templer. Med dyb bevægelse og taknemmelighed hører vi igen evangelisten Johannes' ord: »Se, hvor stor en kærlighed, Faderen har vist os, at vi må kaldes Guds børn, og vi er det« (1.Joh. 3,1).

Mens dette »nye liv som kristne«, som er givet til alle kirkens medlemmer, er grundlaget for deres deltagelse i Kristi præstelige, profetiske og kongelige sendelse og for deres kald til hellighed i kærlighed, udtrykkes og virkeliggøres det i lægfolket i den »verdslige beskaffenhed« som »udelukkende og helt« er deres.

Foruden at give en viden om en fælles kristen værdighed giver en kirkelig bevidsthed en følelse af at høre til *kirkens mysterium, som fællesskab*. Dette er et grundlæggende og uafviseligt aspekt af kirkens liv og sendelse. Jesu indstændige bøn ved den sidste nadver, »At de alle må være ét« (Joh. 17,21) bør dagligt være et nødvendigt og uafviseligt program for ens liv og handlingen.

En virkelig fornemmelse af kirkefællesskab, den Åndens gave som kræver vort frie og storsindede svar, vil i den »ene og katolske« kirke som sin kostbare frugt frembringe den stadigt værdifulde rige mangfoldighed af kald og livssituationer, karismer, tjenester, arbejder og ansvar såvel som et mere synligt og dybtgående samarbejde af lægfolkets grupper, foreninger og bevægelser i overensstemmelse med udførelsen af kirkens egen fælles frelsessendelse. Dette fællesskab er allerede i sig selv det

første store tegn i verden på Kristi, Frelserens nærvær. Samtidigt fremmer og aktiverer det kirkens sande apostolske og missionerende indsats.

Hele kirken, både præster og lægfolk bør på tærsklen til det tredje årtusind endnu stærkere end før føle kirkens ansvar for at adlyde Kristi befaling. »Gå ud i al verden og forkynd evangeliet for al skabningen« (Mark. 16,15) og på ny sætte sine kræfter ind for missionen. Kirken har fået betroet en stor opgave, der både er krævende og vidunderlig – opgaven med en *ny-evangelisering*, som der er så stort behov for i den nuværende verden. Lægfolk bør betragte sig som aktive og medansvarlige deltagere i denne opgave, fordi de er kaldede til at forkynde og virkeliggøre evangeliet i tjeneste over for mennesket og samfundet i respekt for alle menneskets og samfundets værdier og behov.

Fordi bispesynoden fandt sted i oktober i Maria-året, blev dens arbejde på en ganske særlig måde betroet til den salige Jomfru Marias, Forløserens mors, forbøn. Også jeg betror synodens åndelige frugtbarhed til hendes forbøn. Ved afslutningen af dette efter-synodale dokument tyr jeg derfor sammen med synodefædrene, de lægfolk, der deltog i den, og alle de andre medlemmer af Guds folk til Jomfru Maria. Og denne påkaldelse bliver nu til en bøn:

O, salige Jomfru Maria,  
Kristi mor og kirkens mor,  
med glæde og undren  
forsøger vi at gøre dit Magnificat til vort,  
idet vi forener os med dig  
i din taknemmelige og kærlige lovprisning.  
Sammen med dig takker vi Gud,  
»hvis barmhjertighed  
varer fra slægt til slægt«,  
for det ophøjede kald  
og de mange former for sendelse,

der er betroet til lægfolket.  
Gud har kaldet enhver af dem ved navn  
til at virkeliggøre sit kærligheds  
og helligheds fællesskab  
og til at være ét  
i Guds børns store familie.  
Gud har udsendt dem  
til at udstråle Kristi lys  
og bringe Åndens ild  
til alle dele af samfundet  
gennem deres liv,  
der er inspireret af evangeliet.  
O, Magnificat's Jomfru,  
fyld deres hjerter  
med taknemmelighed og begejstring  
for dette kald og denne sendelse.  
Med ydmyghed og gavmildhed  
var du »Herrens tjenerinde«;  
giv os din ubetingede villighed  
til tjeneste for Gud  
og for verdens frelse.  
Åbn vore hjerter  
for den store forventning  
om Guds rige  
og for forkyndelsen af evangeliet  
til hele skabningen.  
Dit moderhjerter  
ser altid på de mange farer  
og onder, der truer  
med at besejre  
vor tids mænd og kvinder.  
Samtidigt ser dit hjerte  
også de mange gode initiativer,  
den store længsel efter værdier,  
og den udvikling, der er sket

med at frembringe  
frelsens rige frugter.  
O, Jomfru fuld af mod  
lad din åndelige styrke  
og tillid til Gud inspirere os,  
så vi kan  
overvinde alle de hindringer,  
vi møder  
under udførelsen af vor sendelse.  
Lær os at behandle  
verdens anliggender  
med en virkelig kristen ansvarsbevidsthed  
og et lykkeligt håb  
om Guds rige  
og om nye himles og en ny jords komme.  
Du, som var sammen med apostlene  
i bøn i nadversalen  
og forventede  
Pinseåndens komme;  
bed om, at den på ny bliver udgydt  
over alle troende, både mænd og kvinder,  
så at de stærkere lever op til  
deres kald og sendelse,  
som grene, der er indpodet i det sande vintræ  
kaldede til at bære megen frugt  
for verdens liv.  
O, Jomfrumoder  
led og støt os,  
så vi altid lever  
som kirkens og din Søns  
sande sønner og døtre,  
så vi kan bidrage til  
at opbygge sandheden og kærlighedens civilisation  
på jorden  
efter Guds vilje,



til Guds ære.  
Amen.

Givet i Rom ved Sankt Peter, den 30. december på den hellige families fest i året 1988, mit pontifikats elvte år.

(Johannes Paulus pp. II)

## Noter

1. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 48.
2. GREGOR DEN STORE, *Hom. in. Evang.* I, XIX, 2: PL 76, 1155.
3. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 33.
4. JOHANNES PAUL II, homili ved den højtidelige afslutningsgudstjeneste ved bispesynodens syvende ordinære plenarforsamling (30. oktober 1987): AAS 80 (1988), 598.
5. Sml. *Propositio* 1.
6. ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 11.
7. Under den ekstraordinære synode i 1985 fremhævede synodefædrene på ny »den pastorale konstitution *Gaudium et spes*' store betydning og aktualitet«. De sagde yderligere: »Men vi indser også, at vor tids tegn til dels er anderledes end på koncilets tid, at de er udtryk for større nød og større problemer«. Overalt i verden breder der sig sult, undertrykkelse, uretfærdighed og krig, lidelse, terrorisme og forskellige former for vold« (Afslutningsdokument *Ecclesia sub verbo Dei mysteria Christi celebrans pro salute mundi, Relatio Finalis*, II, D. 1).
8. ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et spes*, 7.
9. AUGUSTIN, *Confessiones*, I, 1: CCL 27, 1.
10. Sml. *Instrumentum laboris*, »De vocatione et missione laicorum in Ecclesia et in mundo viginti annis a Concilio Vaticano II elapsis«, 5-10.
11. ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 1.
12. ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 31.
13. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 10.
14. AUGUSTIN, *Enarr. in Ps.*, XXVI, II, 2. CCL 38, 154 ff.
15. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 10.
16. JOHANNES PAUL II, homili ved overtagelsen af det øverste hyrdeembede (22. oktober 1978): AAS 70 (1978), 946.
17. Sml. genoptagelsen af denne lære i 1987-synodens *Instrumentum laboris* »De vocatione et missione laicorum in Ecclesia et in mundo viginti annis a Concilio Vaticano II elapsis«, 25.
18. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 34.
19. Sammesteds, 35.
20. Sammesteds, 12.
21. Sammesteds, 35.

27. AUGUSTIN, *De Civitate Dei*, XX, 10. CCL 48, 720.
28. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 32.
29. Sammesteds, 31.
30. PAUL VI, tale til medlemmer af sekularinstitutter (2. februar 1972): AAS 64 (1972), 208.
31. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*; 5.
32. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 31.
33. Sammesteds.
34. Sammesteds.
35. Sml. sammesteds, 48.
36. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 32.
37. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 31.
38. Sammesteds.
39. *Propositio*, 4.
40. »Som fuldgyldige medlemmer af Guds folk og Kristi mystiske legeme deltager lægfolket gennem dåben i Kristi tredobbelte præstelige, profetiske og kongelige sendelse; de udtrykker og udøver deres kalds værdighed ved deres *liv i verden*. Det, der kan være en supplerende eller usædvanlig opgave for dem, der hører til det ordinerede embede, er lægfolkets *typiske opgave*. Deres *sande kald* består i 'at søge Guds rige ved at varetage de jordiske ting og indrette dem med Gud som mål' (*Lumen Gentium*, 31)« (Johannes Paul II, Angelustale, 15. marts 1987: *Insegnamenti*, X, 1 [1987], 561).
41. Se især den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium* kap. 5, 39-42 »Om at alle er kaldet til hellighed i kirken«.
42. Bispesynodens ekstraordinære plenarforsamling (1985), slutdokumentet, *Ecclesia sub Verbo Dei Mysteria Christi Celebrans pro Salute Mundi, Relatio Finalis*, II, A. 4.
43. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 40.
44. Sammesteds, 42. Denne højtidelige og utvetydige erklæring fra koncilet gentager en af den kristne tros fundamentale sandheder. Således siger f.eks. Pius XI: »Nu er, som bekendt, det ene gyldige mønster for hellighed, som Gud har givet menneskene, Kristus Herren. Ham kan og skal alle efterligne, ligemeget hvilken stand, de tilhører, og hvilken hæderlig levevej, de har valgt, og, som flere helgeners levned bevidner det, kan og skal de med Guds nåde også nå til fuldkommenhedens højeste trin.« PIUS XI, rundskrivelse om det kristne ægteskab *Casti Connubii*, særtryk af »Nordisk Ugeblad«, København 1931, Fremmedsprogetrykkeriet »Athene«, s. 14.

45. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 4.
46. *Propositio*, 5.
47. *Propositio*, 8.
48. LEO DEN STORE, *Sermo XXI*, 3: S. Ch. 22a, 72.
49. MAXIMUS, *Tract. III de Baptismo*: PL 57, 779.
50. AUGUSTIN, *In Ioann. Evang. Tract*, 21, 8: CCL 36, 216.
51. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 33.
52. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 4.
53. Bispesynodens anden ekstraordinære plenarforsamling (1985), slutdokumentet, *Ecclesia sub Verbo Dei Mysteria Christi Celebrans pro Salute Mundi, Relatio Finalis*, II, C, 1.
54. PAUL VI, tale ved onsdags generalaudiens (8. juni 1986): *Insegnamenti* IV (1966), 794.
55. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 6.
56. Sml. sammesteds, 7 og følgende.
57. Sammesteds, 9.
58. Sammesteds, 1.
59. Sammesteds, 9.
60. Sammesteds, 7.
61. Sammesteds.
62. Sammesteds, 4.
63. JOHANNES PAUL II, homili ved den højtidelige eukaristiske koncelebration ved afslutningen af bispesynodens syvende ordinære plenarforsamling (30. oktober 1987): AAS 80 (1988), 600.
64. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 4.
65. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om kirkens missionsvirksomhed, *ad Gentes*, 5.
66. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om præsternes tjeneste og liv, *Presbyterorum, Ordinis*, 2; sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 10.
67. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 10.
68. Sml. JOHANNES PAUL II, brev skærtorsdag til alle kirkens præster (9. april 1979), 3-4, *Insegnamenti* II, 1 (1979), 844-847.
69. C.I.C. can, 230, § 3.
70. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om præsternes tjeneste og liv, *Presbyterorum*, 2 og 5.
71. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 24.
72. Den kanoniske lov nævner en række funktioner og opgaver, der tilkom-

mer de ordinerede embedsindehavere, men som ikke desto mindre under specielle og tungtvejende grunde og konkret i områder, der mangler præster og diakoner, periodevis kan udføres af lægfolk, som tidligere har fået den juridiske bemyndigelse og mandat dertil af den ansvarlige kirkelige myndighed. sml. C.I.C. can. 230, § 3; 517, § 2; 776; 861, § 2, 910, § 2; 943; 1112, osv.

73. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, konstitutionen om gudstjenestens fornyelse, *Sacrosanctum Concilium*, 28; C.I.C. can 230, § 2, som fastslår, at »lægfolk kan på basis af en tidsmæssig tildelt bemyndigelse fungere som lektor ved en liturgisk handling; ligeledes kan alle lægfolk udføre en kommentators eller en kantors funktion eller andre funktioner i overensstemmelse med lovens regler«.
74. C.I.C. nævner forskellige funktioner og opgaver, som lægfolk kan udføre inden for kirkens organiserede strukturer: sml. can. 228; 229, § 3, 317, § 3, 463, § 1, 5 og § 2; 483; 494; 537; 759; 776; 784; 785; 1282; 1421.
75. Sml. *Propositio* 18.
76. PAUL VI, apostolsk rundskrivelse om evangeliets forkyndelse, *Evangelii Nuntiandi*, 70, Katolsk Forlag 1978.
77. Sml. C.I.C. can 230, § 1.
78. *Propositio* 18.
79. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 3.
80. »Modtagelsen af disse nådegaver, endog de enkleste, giver de troende ret og pligt til at bruge dem til menneskets bedste og kirkens opbygning. De skal bruge dem både i kirken og i verden, i den frihed Helligånden giver, som 'blæser hvor den vil' (Joh. 3,8), men i fællesskab med deres brødre i Kristus, og da særlig med hyrderne« (sammesteds).
81. *Propositio*, 9.
82. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 12.
83. Sml. sammesteds, 30.
84. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om biskoppernes hyrdehverv i kirken, *Christus Dominus*, 11.
85. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 23.
86. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 10.
87. Sml. *Propositio*, 10.
88. Sml. C.I.C., can. 443, § 4; 463, § 1 og § 2.
89. Sml. *Propositio*, 10.
90. Koncilet skriver: »Biskoppen kan jo imidlertid ikke overalt og til alle tider i egen person føre forsædet for hele folket i sin kirke; han er derfor nødt til at organisere de troende i mindre forsamlinger. De vigtigste af disse er sognene, lokalt organiserede under hyrder, som fungerer på biskoppens vegne. For på en vis måde repræsenterer de den synlige kirke, således som den eksisterer over

- hele jorden« (DET ANDET VATIKANKONCIL, konstitutionen om gudstjenestens fornyelse, *Sacrosanctum Concilium*, 42).
91. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 28.
  92. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse om katekese i vor tid, *Cathechesi Tradendae*, 67, Niels Steensens Forlag, 1980.
  93. C.I.C., can 515, § 1.
  94. Sml. *Propositio* 10.
  95. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, konstitutionen om gudstjenestens fornyelse, *Sacrosanctum Concilium*, 42.
  96. Sml. C.I.C., can. 555, § 1.
  97. Sml. C.I.C., can. 383, § 1.
  98. PAUL VI, tale til den romerske gejstlighed (24. juni 1963): AAS 55 (1963), 674.
  99. *Propositio* 11.
  100. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 10.
  101. Sammesteds.
  102. Sml. *Propositio* 10.
  103. GREGOR DEN STORE, *Hom. in Ez.*, II, 1,5: CCL 142, 211.
  104. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 16.
  105. JOHANNES PAUL II, Angelustale (23. august 1987): *Insegnamenti*, X, 3 (1987), 240.
  106. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 18.
  107. Sammesteds, 19. Sml. også sammesteds, 15; DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 37.
  108. C.I.C., can. 215.
  109. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 39.
  110. Sml. sammesteds, 40.
  111. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 19.
  112. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 23.
  113. Sammesteds.
  114. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 23.
  115. Sammesteds.
  116. Sammesteds, 24.
  117. *Propositio* 13.
  118. Sml. *Propositio* 15.
  119. JOHANNES PAUL II, tale ved et kirkemøde i Loreto, Italien (10. april 1985) AAS 77 (1985), 964.

120. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 1.
121. Sammesteds, 30.
122. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 10.
123. PAUL VI, Evangeliets Forkyndelse, *Evangelii Nuntiandi*, 14, Katolsk Forlag, 1978.
124. JOHANNES PAUL II, homili ved overtagelsen af det øverste hyrdeembede (22. oktober 1978: AAS 70 (1978), 947.
125. *Propositio* 10.
126. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om kirkens missionsvirksomhed, *Ad Gentes*, 20; sml. også sammesteds, 37.
127. *Propositio* 29.
128. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om kirkens missionsvirksomhed, *Ad Gentes*, 21.
129. *Propositio* 30 bis.
130. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 5.
131. Sml. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 22.
132. Sammesteds, 22.
133. JOHANNES PAUL II, rundskrivelse Menneskets Forløser, *Redemptor Hominis*, 14, Niels Steensens Forlag 1980.
134. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 40.
135. Sml. sammesteds, 12.
136. »Når vi fejrer Jesu fødsel så højtideligt, gør vi det for at aflægge vidnesbyrd om, at ethvert menneske er en enestående og uigentagelig person. Hvis menneskenes statistikker og anordninger, deres politiske, økonomiske og sociale systemer såvel som deres simple muligheder ikke formår at sikre mennesket, at det fødes, lever og arbejder som en enestående og uigentagelig person, så giv slip på alle forsikringer. For Kristus og på grund af ham er den enkelte altid enestående og uigentagelig, er en, der er evigt udtænkt og evigt udvalgt, en, der er kaldet og har fået et særligt navn« (JOHANNES PAUL II , første jule-radiobudskab til verden: AAS 71 [1979], 66).
137. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 27.
138. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse Fællesskabet i Familien, *Familiaris Consortio*, 30: Ansgarstiftelsens Forlag, 1983.
139. Sml. TROSLÆREKONGREGATIONEN, Instruction on respect for Human Life in its Origin and on the Dignity of Procreation: Replies to Certain Questions of the Day, *Donum Vitae* (22. februar 1987): AAS 80 (1988) 70-102.
140. *Propositio* 36.

141. JOHANNES PAUL II, budskab til den 21. Verdensfredsdag »Religious Freedom: Condition for Peace« (8. december 1987), 278, 280.
142. AUGUSTIN, *De Catech. Rud.* XXIV, 44: CCL 46, 168.
143. *Propositio* 32.
144. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 24.
145. Sammesteds, 12.
146. Sml. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse Fællesskabet i Familien, *Familiaris Consortio*, 42-48: Ansgarstiftelsens Forlag, 1983.
147. Sammesteds 86.
148. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 8.
149. Angående forholdet mellem retfærdighed og barmhjertighed, se JOHANNES PAUL II, rundskrivelse Rig på barmhjertighed, *Dives in Miserecordia*, 12, Niels Steensens Forlag, 1982.
150. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 75.
151. Sammesteds, 74.
152. Sammesteds, 76.
153. Sml. *Propositio* 28.
154. JOHANNES PAUL II, rundskrivelse Omsorgen for de Sociale Forhold, *Sollicitudo Rei Socialis*, 38: Ansgarstiftelsens Forlag, 1988.
155. Sml. JOHANNES XXIII, rundskrivelse Fred på Jorden, *Pacem in Terris*, Sankt Ansgars Forlag, 1963, s. 14.
156. JOHANNES PAUL II, rundskrivelse Omsorgen for de Sociale Forhold, *Sollicitudo Rei Socialis*, 39: Ansgarstiftelsens Forlag, 1988.
157. Sml. *Propositio* 26.
158. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 63.
159. Sml. *Propositio* 24.
160. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 67.
161. JOHANNES PAUL II, rundskrivelse Omsorgen for de Sociale Forhold, *Sollicitudo Rei Socialis*, 34: Ansgarstiftelsens Forlag, 1988.
162. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 53.
163. Sml. *Propositio* 35.
164. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 58.
165. PAUL VI, apostolsk skrivelse Evangeliets Forkyndelse, *Evangelii Nuntiandi*, 18-20: Katolsk Forlag, 1978.
166. Sml. *Propositio* 37.
167. GREGOR DEN STORE, *Hom. in Evang.* I, XIX, 2: PL 76. 1155.
168. DET ANDET VATIKANKONCIL, erklæringen om den kristne opdragelse, *Gravissimum Educationis*, 2.



169. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse til det »Internationale Ungdomsår«, 15. AAS 77 (1985), 620-621.
170. *Propositio* 52.
171. *Propositio* 51.
172. DET ANDET VATIKANKONCIL, Budskab til Ungdommen (8. december 1965): AAS 58 (1966), 18.
173. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 48.
174. JEAN GERSON, *De Parvulis ad Christum Trahendis. Oeuvres complètes*, Desclée, Paris 1973, IX, 669.
175. JOHANNES PAUL II, tale ved et møde for ældre mennesker fra Italiens bispedømmer (23. marts 1984): *Insegnamenti*, VII, 1 (1984), 744.
176. Sml. JOHANNES XXIII, rundskrivelse Fred på Jorden, *Pacem in Terris*: Sankt Ansvars Forlag, 1963, s. 16.
177. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse Fællesskabet i Familien, *Familiaris Consortio*, 24: Ansgarstiftelsens Forlag, 1983.
178. *Propositio* 46.
179. *Propositio* 47.
180. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 9.
181. PAUL VI, tale til komiteen for det internationale kvindeår (18. april 1975): AAS 67 (1975), 266.
182. *Propositio* 46.
183. *Propositio* 47.
184. Sammesteds.
185. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 10.
186. Efter at have mindet om den »marianske dimension af det kristne liv« fremhæver rundskrivelsen Forløserens Moder, *Redemptoris Mater*, at »Faktisk har kvinderne et *enestående slægtskab* med Forløserens mor, et tema, der kan studeres mere dybtgående andetsteds. Her vil jeg blot bemærke, at Maria fra Nazarets skikkelse kaster lys over *kvindelighed som sådan* ved selve den kendsgerning, at Gud i sin Søns menneskevordelses ophøjede begivenhed betroede sig til en kvindes frivillige og aktive tjeneste. Man kan derfor sige, at kvinder ved at betragte Maria i hende finder hemmeligheden ved at leve som kvinder med værdighed og opnår deres eget sande fremskridt. I lyset af Maria ser kirken i kvinders ansigt genskæret af en skønhed, der genspejler de mest ophøjede følelser, som menneskehjertet er i stand til: kærlighedens fulde selvopofelse; den styrke, der er i stand til at bære de største sorger; den grænseløse troskab og utrættelige hengivelse til arbejdet; evnen til at kombinere gennemtrængende umiddelbar forståelse med støttende og opmuntrende ord« (JOHANNES PAUL II, rundskrivelse Forløserens Moder, *Redemptoris Mater*, 46. Ansgarstiftelsen Forlag, 1987).
187. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse Kvindens Værdighed og Kald, *Mulieris Dignitatem*, 16. Ansgarstiftelsens Forlag, 1989.

188. Sml. TROSLÆREKONGREGATIONEN erklæring om Kvinders Adgang til Præstevielse, *Inter Insigniores*: Særtryk af »Ave Maria« okt./nov. 1977.«
189. Sml. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse Kvindens Værdighed og Kald, *Mulieris Dignitatem*, 26.
190. Sammesteds, 27; »Lighed er ikke identitet, og således er kirken et differentieret legeme, hvori enhver har sin opgave. Opgaverne er forskellige og må ikke sammenblandes, de giver ikke anledning til, at nogle er de andre overlegne, og de giver ikke grund til jalousi. Den eneste højere karisme, som kan og bør begæres, er kærligheden (1.Kor. 13,13). De største i Himmeriges rige er ikke præsterne, ikke de, som beklædte et embede, men helgenerne« (TROSLÆREKONGREGATIONEN erklæring om Kvinders Adgang til Præstevielse, *Inter Insigniores*, s. 14, Særtryk af »Ave Maria« okt/nov. 1977).
191. PAUL VI, tale til komiteen for det internationale kvindeår (18. april 1975): AAS 67, 1975.
192. *Propositio* 47.
193. Sammesteds.
194. DET ANDET VATIKANKONCIL, den dogmatiske konstitution om kirken, *Lumen Gentium*, 36.
195. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse Fællesskabet i Familien, *Familiaris Consortio*, 50, Ansgarstiftelsens Forlag, 1983.
196. *Propositio* 46.
197. *Propositio* 47.
198. Bispesynodens syvende ordinære plenarforsamling (1987), *Per Concilii semitas ad Populum Dei Nuntius*, 12.
199. *Propositio* 53.
200. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse *Salvifici Doloris*, 3, AAS 76 (1984), 203.
201. IGNATIUS AF ANTIOKIA, Til Efesierne, VII, 2. P. Schindler, *De Apostolske Fædre*, bd. 1. s. 138.
202. JOHANNES PAUL II, apostolsk skrivelse *Salvifici Doloris*, 31: AAS 76 (1984), 249-250.
203. AMBROSIUS, *De virginitate*, VI, 34: PL 16, 288; sml. AUGUSTIN, *Sermo CCCIV*, III, 2: PL 38, 1396.
204. PIUS XII, apostolsk konstitution, *Provida Mater* (2. februar 1947): AAS 39 (1947), 114-124; C.I.C., can. 573.
205. *Propositio* 6.
206. Sml. PAUL VI, apostolsk skrivelse *Sabaudiae Gemma* (29. januar 1967): AAS 59 (1967), 113-123.
207. FRANS AF SALES, Philothea eller vejledning til et gudsfrygtigt liv. I kommission hos Sankt Ansgars Boghandel, 1930, 1. del, 3. kap.
208. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 4.
209. *Propositio* 40.

210. *Dabit virtutem qui contulit dignitatem!* (LEO DEN STORE, *Serm.* II, 1: *S. Ch.* 200, 248).
211. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 4.
212. DET ANDET VATIKANKONCIL, den pastorale konstitution om kirken i verden af i dag, *Gaudium et Spes*, 43; sml. også DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om kirkens missionsvirksomhed, *Ad Gentes*, 21; PAUL VI, apostolsk skrivelse Evangeliets Forkyndelse, *Evangelii Nuntiandi*, 20: Katolsk Forlag, 1978.
213. JOHANNES PAUL II, tale til deltagerne i den nationale kongres for kirkelige bevægelser for kulturelt ansvar (M.E.I.C) (16. januar 1982), 2: *Insegnamenti* V, 1 (1982), 131; også skrivelse til statssekretær kardinal Agostino Casaroli om oprettelsen af det pavelige råd for kulturen (20. maj 1982), AAS 74 (1982) 685; tale til Universitetet i Leuven (20. maj 1985), 2. *Insegnamenti*, VIII, 1 (1985), 1591.
214. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 4.
215. *Propositio* 22; sml. også JOHANNES PAUL II, rundskrivelse Omsorgen for de sociale Forhold, *Sollicitudo Rei Socialis*, 41: Ansgarstiftelsen Forlag 1988.
216. DET ANDET VATIKANKONCIL, dekretet om lægfolkets apostolat, *Apostolicam Actuositatem*, 4.
217. METHODIOS AF OLYMPOS, *Symposion* III, 8: *S. Ch.* 95, 110.
218. Sml. *Propositio* 11.
219. *Propositio* 40.
220. Sml. *Propositio* 44.
221. Sml. *Propositio* 45.
222. *Propositio* 44.
223. *Propositio* 41.
224. *Propositio* 42.

# Indholdsfortegnelse

## Indledning

|                                                                                              |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Det kristne lægfolk . . . . .                                                             | 5  |
| 2. Gå også I hen i min vingård . . . . .                                                     | 5  |
| 3. Den moderne verdens påtrængende behov:<br>Hvorfor står I her ledige hele dagen? . . . . . | 9  |
| 4. Sekularisme og behovet for religion . . . . .                                             | 10 |
| 5. Mennesket: en krænket og ophøjet værdighed . . . . .                                      | 11 |
| 6. Konflikt og fred . . . . .                                                                | 13 |
| 7. Jesus Kristus, menneskeheds håb . . . . .                                                 | 14 |

## 1. kapitel

### Jeg er vintræet I er grenene

#### *Lægfolkets værdighed i kirkens mysterium*

|                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 8. Vintræets mysterium . . . . .                                                      | 15 |
| 9. Hvem er lægfolket? . . . . .                                                       | 16 |
| 10. Dåben og det »nye« ved det kristne liv . . . . .                                  | 17 |
| 11. Børn i Sønnen . . . . .                                                           | 18 |
| 12. Vi er ét legeme i Kristus . . . . .                                               | 19 |
| 13. Åndens hellige og levende templer . . . . .                                       | 19 |
| 14. Delagtige i Jesu Kristi præstelige,<br>profetiske og kongelige sendelse . . . . . | 20 |
| 15. Lægfolk og deres verdslige egenart . . . . .                                      | 23 |
| 16. Kaldet til hellighed . . . . .                                                    | 26 |
| 17. Et helligt liv i verden . . . . .                                                 | 27 |

## 2. Kapitel

### Alle er grene på et og samme vintræ

#### *Lægfolkets deltagelse i kirkens liv som et fællesskab*

|                                                                        |    |
|------------------------------------------------------------------------|----|
| 18. Mysteriet i kirkens fællesskab . . . . .                           | 30 |
| 19. Det andet Vatikankoncil og<br>fællesskabs-ekklesiologien . . . . . | 31 |

|     |                                                                        |    |
|-----|------------------------------------------------------------------------|----|
| 20. | Et organisk fællesskab:<br>forskellighed og komplementaritet . . . . . | 33 |
| 21. | Tjenester og karismer, Åndens gave til kirken . . .                    | 35 |
|     | Tjenester, embeder og roller . . . . .                                 | 36 |
| 22. | De tjenester, der afledes fra ordinationen . . . . .                   | 36 |
| 23. | Lægfolkets tjenester, embeder og roller . . . . .                      | 37 |
| 24. | Karismer . . . . .                                                     | 41 |
| 25. | Lægfolkets deltagelse i kirkens liv . . . . .                          | 42 |
|     | Delkirkerne og universalkirken . . . . .                               | 43 |
| 26. | Sognet . . . . .                                                       | 44 |
| 27. | Apostolsk engagement i sognet . . . . .                                | 46 |
| 28. | Former for deltagelse i kirkens liv . . . . .                          | 47 |
|     | Individuelle former for deltagelse . . . . .                           | 48 |
| 29. | Deltagelse i forskellige former for grupper . . . . .                  | 49 |
| 30. | »Kirkeligheds-kriterier« for<br>sammenslutninger af lægfolk . . . . .  | 51 |
| 31. | Hyrderne i tjeneste for fællesskabet . . . . .                         | 53 |

### 3. Kapitel

#### Jeg har udvalgt jer til at gå hen og bære frugt

##### *Lægfolkets medansvar i kirken som sendelse*

|     |                                                                       |    |
|-----|-----------------------------------------------------------------------|----|
| 32. | Sendelse til fællesskab . . . . .                                     | 56 |
| 33. | Forkynde evangeliet . . . . .                                         | 58 |
| 34. | Timen er kommet til en ny-evangelisering . . . . .                    | 59 |
| 35. | Gå ud i al verden . . . . .                                           | 61 |
| 36. | Praktisere evangeliet:<br>tjene mennesket og samfundet . . . . .      | 64 |
| 37. | Fremme menneskets værdighed . . . . .                                 | 65 |
| 38. | Respektere den ukrænkelige ret til livet . . . . .                    | 67 |
| 39. | Frihed til at påkalde Herrens navn . . . . .                          | 69 |
| 40. | I familien begynder pligten over for samfundet . . .                  | 71 |
| 41. | Kærlighed: sjælen i og næringen for solidaritet . . .                 | 73 |
| 42. | Alles ret og pligt at deltage i det politiske liv . . . .             | 75 |
| 43. | Sætte mennesket i centrum<br>af det samfunds-økonomiske liv . . . . . | 78 |

|                                                                   |    |
|-------------------------------------------------------------------|----|
| 44. Evangelisere kulturen<br>og menneskehedens kulturer . . . . . | 80 |
|-------------------------------------------------------------------|----|

#### 4. Kapitel

##### Arbejdere i Herrens vingård

###### *Gode husholdere af Guds forskelligartede nåde*

|                                                                        |     |
|------------------------------------------------------------------------|-----|
| 45. Mangfoldigheden af kald . . . . .                                  | 84  |
| 46. Unge, børn og ældre mennesker<br>Ungdommen, kirkens håb . . . . .  | 85  |
| 47. Børnene og Guds rige . . . . .                                     | 86  |
| 48. Ældre mennesker og visdommens gave . . . . .                       | 87  |
| 49. Kvinder og mænd . . . . .                                          | 89  |
| 50. Antropologiske og teologiske grundlag . . . . .                    | 91  |
| 51. Sendelse i kirken og i verden . . . . .                            | 94  |
| 52. Mænds tilstedeværelse<br>og deres samarbejde med kvinder . . . . . | 97  |
| 53. De syge og de lidende . . . . .                                    | 99  |
| 54. Fornyet pastoral indsats . . . . .                                 | 101 |
| 55. Livsformer og kald . . . . .                                       | 103 |
| 56. Lægfolkets forskellige kald . . . . .                              | 104 |

#### 5. Kapitel

##### For at I skal bære megen frugt

###### *Lægfolkets oplæring*

|                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------|-----|
| 57. En stadig modningsproces . . . . .                                     | 107 |
| 58. At opdage og leve sit kald og sin sendelse . . . . .                   | 108 |
| 59. En helt integreret oplæring<br>for at leve et integreret liv . . . . . | 110 |
| 60. Oplæringens forskellige aspekter . . . . .                             | 111 |
| 61. Guds, lærerens, medarbejdere . . . . .                                 | 113 |
| 62. Andre oplæringssteder . . . . .                                        | 115 |
| 63. Den gensidige oplæring,<br>der modtages og gives af alle . . . . .     | 117 |
| 64. En påkaldelse og en bøn . . . . .                                      | 118 |

|                 |     |
|-----------------|-----|
| Noter . . . . . | 124 |
|-----------------|-----|